

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SPOR YÖNETİCİLİĞİ ANA BİLİM DALI

**FARKLI LİGLERDE MÜCADELE EDEN ELİT
FUTBOLCULARIN EGO DURUMLARI BELİRLENEREK
YILMAZLIK VE KİNDARLIK
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

Mehmet DERELİOĞLU

Danışman
Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

SAMSUN
2022

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SPOR YÖNETİCİLİĞİ ANA BİLİM DALI

FARKLI LİGLERDE MÜCADELE EDEN ELİT
FUTBOLCULARIN EGO DURUMLARI BELİRLENEREK
YILMAZLIK VE KİNDARLIK
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Doktora Tezi

Mehmet DERELİOĞLU

Danışman
Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

SAMSUN
2022

TEZ KABUL VE ONAYI

Mehmet DERELİOĞLU tarafından, Prof. Dr. Soner ÇANKAYA danışmanlığında hazırlanan “Farklı Liglerde Mücadele Eden Elit Futbolcuların Ego Durumları Belirlenerek Yılmazlık ve Kindarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 28.01.2022 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği/oy çokluğu ile başarılı bulunarak Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	İmza	Sonuç
Başkan (Danışman)	Prof. Dr. Soner ÇANKAYA Ondokuz Mayıs Üniversitesi Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Doç. Dr. Musa ÇON Ondokuz Mayıs Üniversitesi Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Doç. Dr. Yaşar BARUT Ondokuz Mayıs Üniversitesi Çocuk Gelişimi Eğitimi Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Burcak CEVAHİRCİOĞLU Ordu Üniversitesi Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Seda SABAH Amasya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY
... / ... / ...
Prof. Dr. Ali BOLAT
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım doktora yeterlik tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi?

Evet (Gerekli ise ekler kısmına ekleyiniz)

Hayır

14 /01/ 2022

Mehmet DERELİOĞLU

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı: Farklı Liglerde Mücadele Eden Elit Futbolcuların Ego Durumları Belirlenerek Yılmazlık ve Kindarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 14.01.2022 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı: % 20

Tek kaynak oranı: % 4 çıkmıştır.

15/01/2022

Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

ÖZET

FARKLI LİGLERDE MÜCADELE EDEN ELİT FUTBOLCULARIN EGO DURUMLARI BELİRLENEREK YILMAZLIK VE KİNDARLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Mehmet DERELİOĞLU
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı
Doktora, Ocak/2022
Danışman: Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

Bu tez çalışmasının amacı farklı liglerde mücadele eden elit futbolcuların ego durumlarını bazı sosyo-demografik özellikler açısından belirlenerek yılmazlık ve kindarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın evrenini, 2019-2020 futbol sezonunda Türkiye liglerinde mücadele eden elit futbolcular, örneklemini ise elit futbolcular arasından tesadüfi örnekleme yöntemi ile 18 farklı futbol takımdan seçilmiş toplam 340 birey oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Arı (1989) tarafından geliştirilen “Ego Durumları Ölçeği”, Gürkan (2006) tarafından geliştirilen “Yılmazlık Ölçeği”, Marcus vd. (2014) tarafından geliştirilen ve Yılmaz (2019) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Kindarlık” ölçekleri kullanılmıştır. Çalışmada, ölçek toplam puanlarının medeni durumuna göre farklılık gösterip göstermediği Student t-test ile, eğitim durumu, gelir düzeyi, ailedeki kaçınıcı çocuk, mevki, ailedeki kardeş sayısı, şuan ki kulüpte oynama süresi değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği ise Tek Yönlü Varyans Analizi ve Tukey çoklu karşılaştırma testi ile belirlenmiştir. Araştırmada, futbolcuların EGO, Yılmazlık ve Kindarlık düzeyleri arasında anlamlı fakat zayıf ilişkiler tespit edilmiştir. Önlisans ve lisans mezunu olan katılımcıların doğal çocuk ego alt boyut toplam puanı, düşük gelire sahip olduğunu beyan eden sporcuların koruyucu ego ve doğal çocuk ego alt boyut toplam puanları, kulüpte oynama süresi 1-2 yıl arası olanlar ile açık mevkide oynayan futbolcuların koruyucu ebeveyn ego ve doğal çocuk ebeveyn Ego durumları en yüksek bulunmuştur. Araştırmada gelir düzeyi düşük, ailedeki kaçınıcı çocuk durumu 4 ve üzeri ve Şu an Oynadığınız Kulüpte Kaç Yıldır Oynadıkları durumu 2 yıldan fazla 3 yıldan az olduğunu beyan eden futbolcuların yılmazlık toplam puanları en düşük bulunmuştur. Araştırmada futbolcuların bazı demografik özelliklerine göre kindarlık toplam puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu bağlamda özellikle futbol alanında gözlemlenen olumsuz durumların engellenmesi amacıyla yaptırımların gerçek anlamda uygulanması ve bu hususta sporun tüm paydaşlarının ahlak ve etik değerler kapsamında teşvik edici tedbirler alması önem arz etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Elit futbolcular, ego, yılmazlık, kindarlık

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE CORRELATION BETWEEN RESILIENCY AND SPITEFULNESS LEVELS OF ELITE FOOTBALL PLAYERS COMPETING IN DIFFERENT LEAGUES BY FINDING OUT THEIR EGO STATES

Mehmet DERELİOĞLU
Ondokuz Mayıs University
Institute of Graduate Studies
Department of Sports Management
Ph.D., January/2022
Advisor: Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

The aim of this thesis is to find out the ego states of elite football players competing in different leagues in terms of some socio-demographic features and to examine the correlation between their resiliency and spitefulness levels. Population of the study consists of elite football players competing in Turkey leagues during the 2019-2020 football season, while the sample consists of 340 individuals selected from 18 different football teams with random sampling method. “Ego States Scale” developed by Arı (1989), “Resiliency Scale” developed by Gürkan (2006), “Spitefulness Scale” developed by Marcus et al. (2014) and adapted into Turkish by Yılmaz (2019) were used as data collection tools in the study. It was found with Student t-test whether scale total scores differed in terms of marital status, while it was found with one-way ANOVA and Tukey multiple comparison test whether scale total scores differed in terms of educational status, level of income, the order of children in the family, position, number of siblings in the family and the time spent playing in the club. Significant but poor correlations were found between ego, resiliency and spitefulness levels of footballers in the study. It was found that participants who had associate and undergraduate degree had the highest natural child ego sub-dimension total score, athletes who had low level of income had the highest nurturing ego and natural child ego sub-dimension total scores, while nurturing ego and natural child ego states of those who played in the club and those who played for 1-2 years and those who played in the open position were the highest. It was found in the study that football players who stated that they had low level of income, who were the fourth child in the family, and 4 and lower how many years they have been playing in their current team state had the lowest resiliency total scores. No significant difference was found between spitefulness total scores of football players in terms of some demographic characteristics. In this context, it is important for all stakeholders of sports to take encouraging measures within the context of morals and ethical values and to enforce sanctions in order to prevent negative situations especially in the field of football.

Key Words: Elite football player, ego, resiliency, spitefulness

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim sürecinde bana büyük destekleri olan başta merhum babam Fethi DERELİOĞLU'na, doktora ders dönemimde bana bir baba gibi sahip çıkan ve gelişimimde büyük katkısı olan merhum hocam Sayın Prof. Dr. Mehmet Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL hocama, canım eşim Zeynep Nur DERELİOĞLU'na ve danışmanın ötesinde bir baba, bir abi gibi beni bağrına basan 4 yıl boyunca eğitimimin her aşamasında bana destek olan ve eğitimim boyunca hocam, bir ömür boyu ise abim olarak kalacak olan Sayın Prof. Dr. Soner ÇANKAYA hocama, desteklerini esirgemeyen Dr. Öğretim Üyesi Seda SABAH hocama ve son olarak bu süreçte beni hayata motive ettiği için canım oğlum Mert Fethi DERELİOĞLU'na çok teşekkür ederim.

Mehmet DERELİOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
SİMGELER VE KISALTMALAR	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
TABLolar LİSTESİ	viii
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Futbol Kavramı, Tarihçesi, Kişilik ve Ego Kavramlarının Spor ve Futboldaki Yeri	3
2.1.1. Spor ve Futbol Kavramları: Tanım ve Tarihçe	3
2.1.2. Futbol Ekonomisi.....	5
2.1.3. Psikoloji ve Kişilik.....	6
2.1.4. Kişilik Tipleri.....	9
2.1.4.1. Düşünen İçedönük Tip.....	9
2.1.4.2. Düşünen Dışadönük Tip	9
2.1.4.3. Duygusal İçedönük Tip.....	10
2.1.4.4. Duygusal Dışadönük Tip	10
2.1.4.5. Duyusal İçedönük Tip.....	11
2.1.4.6. Duyusal Dışadönük Tip	11
2.1.4.7. Sezgisel İçedönük Tip.....	12
2.1.4.8. Sezgisel Dışadönük Tip	12
2.1.5. Kişilik Kuramları	12
2.1.5.1. Psikoanalitik Kuram.....	13
2.1.5.1.1. İd.....	13
2.1.5.1.2. Ego.....	14
2.1.5.1.3. Süperego	15
2.1.5.2. Psikososyal Kuram.....	15
2.1.5.3. Fenomenolojik Kuram	17
2.1.5.4. Transaksiyonel Analiz Kuram	18
2.1.5.4.1. Ego Durumları	19
2.1.5.4.1.1. Ebeveyn Ego Durumları.....	19
2.1.5.4.1.1.1. Eleştirel Ebeveyn Ego Durumları	20
2.1.5.4.1.1.2. Koruyucu Ebeveyn Ego Durumları.....	20
2.1.5.4.1.2. Yetişkin Ebeveyn Ego Durumları	21
2.1.5.4.1.3. Çocuk Ego Durumları	21
2.1.5.4.1.3.1. Doğal Çocuk Ego Durumları	22
2.1.5.4.1.3.2. Uygulu Çocuk Ego Durumları	22

2.1.5.4.2. Ego Durumlarının İletişime Etkisi	22
2.1.6. Egonun Kişiliğe Etkisi	23
2.1.6.1. Benlik-Ego Yansıması	24
2.1.7. Spor ve Kişilik İlişkisi	25
2.1.8. Egonun Futbol Sporundaki Yeri	25
2.1.9. Maslow'un İhtiyaçlar Kuramı	26
2.1.10. Kendini Gerçekleştirme ve Benlik	29
2.2. Spor ve Futbol Psikolojisi, Futbol Sporunda Yılmazlık ve Kindarlık Olguları ve Ego ile İlişkisi.....	30
2.2.1. Spor Psikolojisi	30
2.2.1.1. Futbol Psikolojisi	31
2.2.2. Yılmazlık (Psikolojik Sağlamlık) Kavramı.....	31
2.2.2.1. Yılmazlık Modelleri.....	32
2.2.2.1.1. Kobasa'nın Arabuluculuk Modeli.....	33
2.2.2.1.2. Benard Modeli	33
2.2.2.1.3. Wolinler'in Yılmazlık Modeli	33
2.2.2.1.4. Henderson ve Milstein'in Yılmazlık Modeli	34
2.2.2.1.5. Krovetz'in Yılmazlık Modeli.....	34
2.2.2.1.6. Richardson'ın Yılmazlık Modeli	34
2.2.3. Yılmazlığı Etkileyen Faktörler.....	35
2.2.3.1. Risk Faktörleri	35
2.2.3.2. Koruyucu Faktörler	36
2.2.3.3. Kişilik Özelliği Olarak Yılmazlık ve Yılmaz Bireylerin Özellikleri	38
2.2.3.4. Yılmazlığın Futbolda Mücadele Etme Gücüne Etkisi	39
2.2.4. Kindarlık Kavramı	39
2.2.4.1. Kindarlık Kavramı ve Futbol Sporundaki Yeri.....	41
2.2.4.2. Fair Play Kavramı ve Kindarlık	42
2.2.4.3. Anti Fair Play Örnekleri ve Futbolcuları Kindarlığa ve Anti Fair Play Davranışlarına Yönelten Faktörler.....	43
2.3. Literatür Taraması.....	45
3. MATERYEL VE YÖNTEM.....	60
3.1. Araştırmanın Modeli	60
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme	60
3.3. Veri Toplama Aracı	61
4. BULGULAR.....	69
5. TARTIŞMA.....	88
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	94
KAYNAKÇA.....	99
EKLER	108

Ek 1. Etik Kurul Formu	108
Ek 2. Kişisel Bilgi Formu	109
Ek 3. Ego Durumlarını Belirleme Ölçeği.....	110
Ek 4. Yılmazlık Ölçeği	111
Ek 5. Kindarlık Ölçeği	113
ÖZ GEÇMİŞ	114

SİMGELER VE KISALTMALAR

AKÇ	: Ailedeki Kaçınıcı Çocuk
AKSK	: Ailedeki Kardeş Sayısı Kaçtır
AU	: Amaca Ulaşma
DÇ	: Deneğin işaretlediği sıfatların Doğal Çocuk Ego Durumu için toplam puanı
DÇE	: Doğal Çocuk Ego Durumu
DÇ P	: Deneğin Ego Durumları Ölçeği'nden aldığı Doğal Çocuk Ego Durum puanı
EAb	: Deneğin işaretlediği sıfatların Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu için toplam puanı
EAb P	: Deneğin Ego Durumları Ölçeği'nden aldığı Eleştirici Ebeveyn Ego Durumu
ED	: Eğitim Durumu
EE	: Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu
FİFA	: Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği
GD	: Gelir Düzeyi
İİK	: İletişim/İlişki Kurma
İYBO	: İyimser/Yaşama Bağlı Olma
KAb	: Deneğin işaretlediği sıfatların Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu için toplam puanı
KAb P	: Deneğin Ego Durumları Ölçeği'nden aldığı Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu puanı
KE	: Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu
KİN	: Kindarlık
MD	: Medeni Durum
LO	: Lider Olma
OKHMO	: Oynadığınız Kulüpte Hangi Mevkide Oynuyorsunuz
[ÖA DÇ]	: Ölçeğin Doğal Çocuk Ego Durumu'ndan alınabilecek en yüksek puan
[ÖA EAb]	: Ölçeğin Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu'dan alınabileceği en yüksek puan
[ÖA KAb]	: Ölçeğin Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu'ndan alınabilecek en yüksek puan
[ÖA UÇ]	: Ölçeğin Uygulu Çocuk Ego Durumu'ndan alınabilecek en yüksek puan
[ÖA Y]	: Ölçeğin Yetişkin Ego Durumu'ndan alınabilecek en yüksek puan
ŞOKKYO	: Şuan Oynadığınız Kulüpte Kaç Yıldır Oynuyorsunuz
TA	: Transaksiyonel Analiz
UÇ	: Deneğin işaretlediği sıfatların Uygulu Çocuk Ego Durumu için toplam puanı
UÇE	: Uygulu Çocuk Ego Durumu
UÇ P	: Deneğin Ego Durumları Ölçeği'nden aldığı Uygulu Çocuk Ego Durumu puanı
UEFA	: Avrupa Futbol Federasyonları Birliği
Y	: Deneğin işaretlediği sıfatların Yetişkin Ego Durumu için toplam puanı
YE	: Yetişkin Ego Durumu
Y P	: Deneğin Ego Durumları Ölçeği'nden aldığı Yetişkin Ego Durumu puanı

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Frankl'a Göre Beşeri Varlığın Fenomenolojik Analizi	18
Şekil 2.2. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi	27
Şekil 2.3. Anti Fair Play Örneği 1.....	44
Şekil 2.4. Anti Fair Play Örneği 2.....	44

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. Erikson'un Kimlik ve Yaşam Döngüsü	16
Tablo 3.1. Örneklem Grubu Tablosu	61
Tablo 3.2. Formüller Tablosu	64
Tablo 3.3. Simge Anlam Tablosu	65
Tablo 3.4. Katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri cevaplara ait iç tutarlılık katsayıları	67
Tablo 4.1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları	69
Tablo 4.2. Katılımcıların yaşı ile EGO, kindarlık ve yılmazlık düzeyleri arası ilişki.....	70
Tablo 4.3. Oynadığı Mevkilere Göre Hesaplanmış EGO Durumları ve Yılmazlık ve Kindarlık Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	71
Tablo 4.4. Katılımcıların Kindarlık ve Yılmazlık Düzeylerine göre Sınıflandırılması.....	71
Tablo 4.5. Katılımcıların medeni durumuna göre EgoDurumları.....	72
Tablo 4.6. Katılımcıların Eğitim Durumuna göre Ego Durumları.....	72
Tablo 4.7. Katılımcıların Gelir durumuna göre Ego Durumları	73
Tablo 4.8. Katılımcıların AKSK Durumuna göre Ego Durumları.....	74
Tablo 4.9. Katılımcıların AKÇ Durumuna göre Ego Durumları	75
Tablo 4.10. Katılımcıların ŞOKKYO Durumuna göre Ego Durumları	76
Tablo 4.11. Katılımcıların OKHMO Durumuna göre Ego Durumları.....	77
Tablo 4.12. Katılımcıların medeni durumuna göre Yılmazlık Düzeyleri	78
Tablo 4.13. Katılımcıların Eğitim Durumuna göre Yılmazlık Düzeyleri	78
Tablo 4.14. Katılımcıların Gelir durumuna göre Yılmazlık Düzeyleri.....	79
Tablo 4.15. Katılımcıların AKSK Durumuna göre Yılmazlık Düzeyleri	80
Tablo 4.16. Katılımcıların AKÇ Durumuna göre Yılmazlık Düzeyleri.....	81
Tablo 4.17. Katılımcıların ŞOKKYO Durumuna göre Yılmazlık Düzeyleri	83
Tablo 4.18. Katılımcıların OKHMO Durumuna göre Yılmazlık Düzeyleri.....	84
Tablo 4.19. Katılımcıların medeni durumuna göre Kindarlık Düzeyleri.....	85
Tablo 4.20. Katılımcıların Eğitim Durumuna göre Kindarlık Düzeyleri.....	85
Tablo 4.21. Katılımcıların Gelir durumuna göre Kindarlık Düzeyleri	86
Tablo 4.22. Katılımcıların AKSK Durumuna göre Kindarlık Düzeyleri.....	86
Tablo 4.23. Katılımcıların AKÇ Durumuna göre Kindarlık Düzeyleri	86
Tablo 4.24. Katılımcıların ŞOKKYO Durumuna göre Kindarlık Düzeyleri.....	86
Tablo 4.25. Katılımcıların OKHMO Durumuna göre Kindarlık Düzeyleri.....	87

1. GİRİŞ

Psikoloji, sosyoloji ve diğer birçok bilimin inceleme alanına giren kişilik kavramı ile ilgili farklı bakış açıları mevcuttur ve bunlar arasında en çok tartışılanının psikanalitik kuram olduğu söylenebilir. Psikanalitik kurama göre duyguların bir yansıması olan ve zihinsel bir süreçten geçen id, ego ve süper ego kavramları kişiliğin oluşmasında ve şekillenmesinde önem arz etmektedir (Çakır, 2019: 183).

Psikoanalitik kişilik Kuramı (teorisi): Bu kuramın kurucusu Sigmund Freud olup bu kurama göre içgüdüler, erotik yaşam içgüdüleri yani eros, ölüm/yıkım içgüdüleri şeklinde iki kısma ayrılmaktadır. Yaşam enerjisine dair içgüdüye “libido” denilmektedir. Psikoanalitik teoriye göre insanlar ekseriyetle haz ilkesinin etkisinde olup onunla güdülenmektedir. Ruhsal hayat, bilinç, bilinç üstü ve bilinç altı seviyelerinde gerçekleşmektedir. Ruhsal yapı üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım, içgüdülerin taleplerini devamlı olarak tatmin etmek veya gidermeye zorlayan “id”; ikinci kısım, toplumsal ve ahlaki etkileri yansıtan veya temsil eden “süper ego” veya “üst ben” ve üçüncü olarak id’in içgüdüsel taleplerini gerçeklik temelinde gidermeyi gaye edinen “ego”dur (Jones, 1982). Bu kavramlar arasında ego konusu daha fazla irdelenmesi gereken bir olgudur. Ego denilince sadece bireylerin ben ve benlik durumu ile realist bakış açısı ve yaşam tarzı değil aynı zamanda id ve süperego kavramları arasındaki dengeleyici özelliği düşünülmelidir. Tüm bireylerin kişiliğinin ve karakterinin dışavurumunda öne çıkabilen, en ilkel kişilik unsuru olan id ile en gelişmiş ve ahlaki unsur olan süperego arasındaki denge görevinin önemi, günlük hayatta ve hayatın her alanında kendini hissettirebilmektedir. Toplum içinde birçok birey günlük hayatını ikame ettirirken veya mesleğini icra ederken bu dengeleyici unsuru kendinde barındıran egonun etkisinde kalabilmektedir. En ilkel kişilik unsuru olan id bireye sadece ihtiyaçlarını gidermesini ve kendinin öne çıkarılmasını arzu ederken süperego id’in aksine hayatın her anında ve her alanında iyiliği ve ahlaki değerleri öne çıkarmasını arzu etmektedir. Bireyler bu iki zıt kişilik unsurunun arzuları arasında egonun dengeleyici bir unsur olarak öne çıkmasını engelleyememektedirler. Bu kapsamda düşünülünce farklı meslek mensubu olan bireyler arasında egonun öne çıkması normal bir durum olabilmektedir.

Ego ve süperegonun öne çıktığı meslek grupları arasında revaçta olan ve daha fazla göz önünde olan sporcular ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü sporcuların mücadele anındaki davranışları sahada veya medyada onları izleyen çocuklara,

gençlere ve toplumu oluşturan diğer bireylere iyi örnek ya da kötü örnek olması anlamına gelebilecektir. Bu bakımdan düşünüldüğünde saha içerisinde; kazanma hırsları, rakip sporculara karşı olan duyguları ve davranışları, yılmama durumları ve kin besleme duyguları açısından müsabaka sonuna dek mücadelenin ve mücadele gücünün önemli olduğu futbol sporu öne çıkmaktadır. Futbol sporunda da diğer spor branşlarında olduğu gibi üst liglerde mücadele eden futbolcular ön planda yer almaktadır. Elit ve kaliteli futbolcuların yer aldığı üst ligler; futbolcular, futbol kulüpleri, taraftarlar ve medya kuruluşları açısından daha fazla ilgi çekicidir. Toplumun bir parçası olan taraftarlar, bir birey olarak futbolcular, büyük bir sektör haline gelen futbol ekonomisi temsilcisi olan ve büyük finans kaynaklarına sahip olan futbol kulüpleri ve halkın her kesimini ilgilendiren medya kuruluşları açısından konuya yaklaşıldığında, futbolcuların saha içerisindeki her davranışı iyi örnek veya kötü örnek olabilir. Futbolcuları iyi örnek olmaya yönelten kişilik unsurunun süper ego unsuru olmasının yanı sıra kötü örnek olmasına yönelten kişilik unsurunun ise ego durumu olduğu söylenebilir (Erol, 2013; 22).

Elit futbolcuların ego durumlarının belirlenerek yılmazlık ve kindarlık ile ilişki düzeylerinin incelenmesi için yürütülen bu çalışmada; futbol kavramı ve tarihçesi, kişilik ve ego kavramlarının kavramsal açıklamaları ve kişiliğin spor ve futboldaki yeri detaylı biçimde ele alınarak irdelenmiştir. Spor ve futbol psikolojisi, futbol sporunda yılmazlık ve kindarlık olguları ve ego ile ilişkisi ele alınmış, Fair Play ve anti Fair Play konusu incelenmiştir. Ayrıca anti Fair Play konusu, birkaç örnek ile irdelenmiş ve anti Fair Play olgusunun yılmazlık ve kindarlık olguları ile ilişkili olabileceği değerlendirilmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Futbol Kavramı, Tarihçesi, Kişilik ve Ego Kavramlarının Spor ve Futboldaki Yeri

2.1.1. Spor ve Futbol Kavramları: Tanım ve Tarihçe

Spor tüm toplumların kültürlerinin bir parçası olup dünyada din, dil, ırk ayrımı gözetmeden insanları kaynaştıran önemli bir araç olarak işlev görmektedir. Bunun yanında spor dünya barışına katkıları da bulunmaktadır. Bunların yanında insanların fiziksel yapılarını zinde tutmak, ruh sağlığını devam ettirmek sosyal ve ahlaki değerleri geliştirmek amaçlarına da hizmet etmektedir. Spor kelimesi İngilizce aracılığıyla dünyaya yayılmış olsa da İngilizce bir terim değildir. Latince birbirinden ayırmak anlamına gelen “Disportere” veya “Deportere” kelimesinden türemiştir. Spor sözcüğü zamanla Disport şeklinde kullanılmaya başlamış ve 17. yüzyıldan itibaren Sport biçimini almıştır. Türkçede de uluslararası dil etkileşim nedeniyle Sport kelimesi kavramlar arasına eklenmiş ve okunuşu gibi spor olarak kullanılmaya başlamıştır (Tükenmez, 2009: 42)

Spor kavramının iyi biçimde irdelenmesi için sporun fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik boyutunun sporcular ve toplum açısından ele alınması gerekir. Çünkü sporun bireysel boyutunun olmasının yanında kitlesel ve kolektif bir boyutu da vardır. Spor bireyleri bir araya getirirken sağlıklı yaşama, sağlıklı kalma, ödül kazanma, boş vakit geçirme, eğlenme, psikolojik rahatlama ve sosyal aktivitede bulunma gibi farklı birçok amaca ulaşmada araç haline gelmektedir (Fişek, 1998). Özellikle sporcular açısından düşünüldüğünde sporun; mücadele gücü kazanma, yılmazlık kazanma (psikolojik dayanıklılık), hırslı olma (Ersöz ve Yenilmez, 2016; 142), müsabakalarda rakip sporculara karşı yapılan kasıtlı ve kural dışı hareketler ve hatta kindarca davranışlara yönelme gibi birçok olumlu ve olumsuz sonuçların ortaya çıktığı bir faaliyet olduğu söylenebilir. Aynı zamanda sporun insan ve doğa ilişkisi boyutu da vardır. Spor Fişek, (1998: 35)’in de belirttiği gibi; insanın doğayla savaşıırken temel yetenekleri ve araçlı-araçsız geliştirdiği savaş tekniklerini, boş vakitteki artışa bağlı olarak bireysel veya toplu bir şekilde, barışçıl olarak, benzetme yaparak oyalanma ve işten uzaklaşma için kullanmasına dayalı estetik, fiziksel, yarışmacı ve kitlesel bir süreçtir.

Sporun ortaya çıkışı ve tarihsel gelişimi insanlık tarihi kadar eskidir denilebilir. İnsanlar tarihi süreçlerde hep koşular, tırmandılar, ağır nesnelere kaldırdılar ve

yüzdüler. Fakat yapılan fiziksel etkinlikler her zaman için spora yönelik ve yarışma biçiminde olmadı. İlk zamanlar kişileri savaflara hazırlamak için yapılan fiziksel hareketler, daha sonra zengin ve soylu kesimin gösteriş amaçlı yaptıkları bir gösteri olmuş ve toplumun boş zamanlarını eğlenerek geçirdikleri, festivallerde, dini törenlerde düzenlenen bir etkinliğe dönüşmüştür. Din ve sporun birleştiği en ünlü spor etkinliği, başlangıcı M.Ö. 776 olarak belirlenen ama geçmişi daha eski tarihlere uzanan Olimpiyat Oyunları'dır (Calgucu, 2021). Kitlesele ve toplumsal bir süreç olduğu göz önüne alındığında sporun birçok çeşidi vardır ve bunlar arasında en fazla ilgi çeken spor türünün futbol olduğu söylenebilir. Futbolun tarihi de spor kadar eskiye dayanmaktadır.

Futbolun ilk olarak nerede ve ne zaman oynandığına dair kesin bir kanıt bulunmamakla birlikte eski yunanların bu spora "episkiros"; Romalılar, "harpastum"; Türkler, "tepük" adını koydukları tarihi eserlerden anlaşılmakta olup değişik kaynaklara göre bu sporu ilk oynayan ülkeler arasında Asyada Çin, Japonya, Hindistan; Afrika kıtasında, Mısır; Amerika kıtasında Meksika; Avrupa kıtasında Yunanistan, İtalya, Fransa ve İngiltere sayılmaktadır. M.Ö 269 Yılında Çin'de oynanan bu spora Japonlar da kayıtsız kalmamıştır. Benzer şekilde Orta Asya'da Türkler futbola "TEPÜK" adını verdikleri ve kızılı-erkekli olarak karma bir tarzda oynadıkları ve bir tapınak sporu olarak öne çıktığı belirtilmektedir. Bu konuda Kaşgarlı Mahmut Divan-ı Lugat-ı Türk'te, Türklerin yüzyıllardır futbol sporunu oynadıkları ve nasıl oynadıkları yazılmaktadır (Urartu, 1994: 5-6). Futbolla ilgili literatürde futbolun M.Ö. 5000-2500 aralığında Çin'de ve yakın zamanlarda Mısır'da başladığı belirtilmektedir. Çin'de ayakla oynanan Tsu Chu oyununda; Tsu "ayakla vurma" anlamına gelmekte, Chu kavramı ise "içerisi tüy veya hayvan kılıyla doldurulmuş deri top" anlamına gelmektedir. Tsu Chu oyununda amaç topu ayakla 30-40 cm çapındaki ağla örülü bir deliğe sokmaktır. Futbol anlamına gelen Tsu Chu oyunu için ihtiyacın ne olduğu, nasıl ve neden ortaya çıktığı tam olarak belli değildir. Anlatılara göre Tsu Chu oyunu, imparatorun doğum gününü kutlamada oynanmaktaydı. Dolayısıyla futbol, baştaki hakim yönetici güç için kutlama ihtiyacını gideren bir oyun karakterindeydi (Erdoğan, 2008: 11). Geçen çağlar ve yüzyıllar sonrasında futbol ilk oynanma amacından çıkarak kitlesele ve toplumsal bir boyut kazanmış, farklı toplum ve kültürlerde değişik biçimlerde oynanmaya başlamıştır.

Tarihte; güç gösterisi, yöneticilere olan sadakat ve benzeri amaçlarla başlayan futbol zamanla boş zaman geçirme, eğlenme, rekabet ve benzeri amaçlarla devam etmiştir. Farklı amaçlarla oynanan futbol, farklı kültürlerden, yaşam biçimlerinden ve ekonomilerden etkilenmiş, günümüzde ise daha çok ekonomik yönüyle ön plana çıkmıştır.

Futbolda kullanılan ilk oyun kuralları Londra Futbol Birliği tarafından 1863 yılında o dönemki komite tarafından geliştirilmiştir. Futbol İngiliz askerleri, gemiciler ve tüccarlar aracılığıyla Güney Afrika, Hindistan, Avrupa ve Güney Amerika'ya kadar taşınmıştır. FIFA olarak bilinen Uluslararası Futbol Federasyonu Birliği Paris'te İsviçre, Belçika, İspanya, İsveç, Fransa, Danimarka ve Hollanda futbol federasyonlarının biraraya gelmesi ile 21 Mayıs 1904 yılında kurulmuştur. Kurucu ülkeler dışında FIFA'ya farklı Avrupa ülkelerinin katılımı 1904'ten sonraki yıllarda olmuştur (Koçak vd., 2007: 55-56).

2.1.2. Futbol Ekonomisi

Dünyanın en gözde sporu olan futbolun tek başına bir spor şeklinde tanımlanmasının yeterli olmayacağı açıktır. Yüksek düzeyde medya ve yayın gelirleri, reklam ve sponsorluk anlaşmaları, futbolcu sözleşmeleri ve ilişkili olduğu diğer sektörler aracılığıyla futbol bir endüstriye dönüşmüştür. 19. yüzyılda İngiltere'de ortaya çıkan modern futbolun yaygınlaşmasında ve ticarileşmesinde profesyonellik, tavan ücretin yürürlükten kaldırılması, reklam ve sponsorluk anlaşmaları, yeni ve modern statların yapımı gibi gelişmeler etkili olmuştur. Ancak, futbolu endüstriyel açıdan bir üst aşamaya çıkaran gelişme televizyon yayınları olmuştur. Futbol müsabakalarının televizyon kanallarında yayınlanması futbolun hem endüstriyel ve küresel bir özellik kazanmasında hem de kendi kültürünü ve ekonomisini oluşturmasında önemli bir rol oynamıştır (Saatçioğlu ve Çakmak, 2019: 331). Yayınlar dışında futbolun endüstrileşmesinde ve önemli bir ekonomik faaliyet olmasında seyircilerin payı oldukça fazladır. Çünkü taraftarlar/seyirciler sadece futbol müsabakalarını izlememekte, futbol kulüplerinin bir ticari işletme sıfatıyla piyasaya sunduğu forma, atkı, ayakkabı, şort vb. ürünleri satın alarak futbol kulüplerinin ekonomik bakımdan güçlenmelerine katkı sağlamaktadır. Öyle ki bazı futbol kulüpleri küresel boyutta bir işletme haline gelmekte ve ürünlerini daha geniş coğrafyalarda hatta tüm dünyada pazarlayabilmektedir.

Futbol kulüpleri tarafından global piyasaya sunulan ürünün satın alınmasında

tüketici olarak taraftarlar, seyirciler ve diğer kesimler belirlemektedir. Futbol endüstrisinde tüketici kavramı ile taraftar kavramı arasında anlamsal farklılıkların olması, günümüz futbolundaki ekonomik gelişmelerin ortaya çıkardığı bir sonuçtur. Profesyonel futbol müsabakaları yüksek düzeydeki transfer ve naklen yayın ücretleri ile ekonomik sistem içinde ciddi bir etkiye sahiptir (Jokeve Liesbet, 2006: 62-63). Bu etkinin temel nedeni ise futbol kulüplerinin kazançları ile ortaya çıkan fonların büyüklüğüdür.

Son yıllarda yönetilen fon ve sermayelerin büyüklüğü ve halka arzı ile ilgili çeken futbol kulüplerinde, hesap verebilirlik kapsamında sağlam ve şeffaf finansal yapı önemli hale gelmiştir. Kulüp yöneticileri ve paydaşlar, bilgi edinme ve karar verme aşamalarında finansal performans göstergelerinden yararlanabilmektedir. Avrupa futbolunu düzenleyen ve otoriter kurum olan UEFA (Union of European Football Associations), futbol kulüplerinin finans durumlarını ve uyum derecesini içeren finansal performans kriterleri ile ölçümü yapılan bazı yaptırımlar uygulamaktadır. Bu yaptırımlardan en önemlisi finansal Fair Play'dir. Finansal fair play ile kulüplerde finansal yapının sağlam bir duruma getirilmesi, sürdürülebilirlik ve dengeli bir rekabetin sağlanması ve korunması hedeflenmektedir (Güngör, 2014: 17). Denk bütçe uygulaması ile kulüplerin finansal yapısının izlendiği ve geçiş sürecini tamamlayan kulüplerin başa baş noktasına ulaşmasının hedeflendiği UEFA Fair Play kriterleri ile kulüplerin organizasyonlara katılması mümkün hale gelebilmektedir.

Futbol endüstrisi olarak nitelenebilecek ve otoriter kurumlarca yönetilen futbol organizasyonlarının ekonomik boyutunun dışında, kültürel, kitlesel, sosyolojik ve psikolojik boyutlarının göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Birey ve kitle psikolojisi bakımından ele alındığında futbolun psikolojik boyutunun daha önemli olduğu dile getirilebilir. Böylece futbol psikolojisi kavramının ortaya çıktığı düşünüldüğünde ise psikoloji bilimi ayrıca önem kazanmaktadır.

2.1.3. Psikoloji ve Kişilik

Davranış bilimlerini oluşturan ve birçok bilim dalıyla ilişkili bilim dallarından biri olan psikoloji, genel olarak insan davranışlarından bireysel olanların bilimsel olarak incelenmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Eroğlu, 2017: 8). Psikoloji; fertlerin etrafındaki canlı-cansız varlıkları ve olayları nasıl algıladığını, nasıl düşündüğünü, nasıl öğrendiğini varlıklar ve olaylar karşısında nasıl heyecanlandığını, nasıl

duygulandığını, bireylerin zekasını ve kişiliğini araştıran bir bilim dalı olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle psikoloji, fertlerin davranışlarını ve davranışları oluşturan algılama, yargılama, düşünme, motive etme ve tutum oluşturma gibi süreçlerini ve nedenlerinin inceleyen bir bilim dalıdır. Bunun yanında psikoloji fertler arasındaki farklılıkları tespit ederek insan davranışlarını etki-tepki ilişkisi kapsamında değerlendirmeye çalışmaktadır. Psikolojide insanın çevresindeki etkilere maruz kalarak tepki verirken gösterdiği zekasının, duygularının, karakterinin, kültürel düzeyinin bedensel yapısının etkisinde olduğu ifade edilmektedir. Fertlerin davranışlarını etkileyen bu öğeler insandan insana değişmekte ve her insan gösterdiği tepkilerinin bir sonucu olarak diğerlerinden farklılaşmakta olduğu belirtilmektedir (Güney, 2020: 9).

Kısaca psikoloji; insanlar başta olmak üzere canlıların davranışlarını ve aynı zamanda ruh halini inceleyen bir bilim dalıdır biçiminde tanımlanabilir.

Bir bilim dalı olmasının yanında psikoloji günlük hayatta ve bireylerin kişiliğini etkilemesi bakımından ayrı bir yere sahiptir. Bir anlamda kişiliğin bir yansıması olan davranışlar psikolojinin etkisi altındadır ve bireylerin ruh hali yani psikolojisi belirleyici bir faktör olabilmektedir. İç içe geçmiş bu etkileşim bakımından düşünüldüğünde kişilik ile psikoloji ayrılmaz bir ikilidir denilebilir. Psikolojinin ayrılmaz bir parçası olan kişilik için birçok tanım yapılabilir.

Kişilik, kişinin kendine ait fiziksel, zihinsel ve ruhsal özellikleri hakkındaki bilgisi olup insanın kendinde cereyan eden durumları değerlendirmesi ve kendisine tatmin ve çıkar sağlayan bir duruma geçmeyi arzu etmesi olarak tanımlanmaktadır. İnsanların başkaları açısından kişiliği, onun toplum içinde belirli özelliklere ve rollere sahip olması olarak ifade edilmektedir. Kişiliği belirleyen unsurlar arasında dış görünüm, bireylerin çalışma alanı olarak sahip olduğu rolü ve görevi, bu görevi üstlenen bireyin zeka, enerji, istek, ahlak ve benzeri potansiyel yetenekleri ile kişinin içinde yaşadığı toplumsal özellikler sayılmaktadır. Kişiliği belirleyen toplumsal özellikler arasında sayılan toplumun yaşan felsefesi, kültürel düzeyi, ahlak anlayışı, din anlayışı ve buna benzer hususlar kişilik yapısına ve kişilerin tutum ve davranışlarına etki ettiği ileri sürülmektedir. Bütün bu açıklamalar çerçevesinde kişiliğin başlıca özellikleri şunlardır: Kişilik doğuştan getirilen ve sonradan kazanılan eğilimlerin bütününden oluşmaktadır; kişilik kazanılan bu eğilimlerin bir düzenlemesidir; Dünyada sayılamayacak kadar kişilik mevcut olup her insanı

diğerinden ayıran özellikler bulunmaktadır; kişilik insanların eğilimlerini çevreye uydurmakta ve karşımıza sosyal uyum olarak çıkmaktadır ve her kişiliğin doğuştan getirdiği bir tek karakteri ve bu kişiliğin ayrılmaz bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır (Eren, 2017: 83-85). Kişilik; insanın gizilgüçleri ile yaşadığı çevre değişkenlerinin etkileşiminin bir ürünüdür ve insanı kendine özgü kişi yapan, kişilik özellikleridir. Kişilik, insanın dünyayı yorumlamada, olayları yargılamada kullandığı bir süzgeçtir (Başaran, 2000: 57, 62).

İnsan kişiliğinin karmaşık yapısı ve farklı bakış açıları tarafından ele alınması nedeniyle kişilik kavramıyla ilgili fikir birliğine varılmış bir tanımlamadan bahsedilememektedir. Bazı bireyler günlük kullanımda kişilik kavramını sosyal başarı ile ilişkilendirerek, ilgi çeken bir kişiliğe sahip olmak veya çok kişilikli birisi olmak şeklinde ele almaktayken bazı bireyler ise kişiliği tanımlarken kişilerin kibar olmak, neşeli olmak, sessiz olmak gibi bazı baskın özelliklerden faydalanmaktadır. Psikologlar ise konuya daha farklı bir bakış açısıyla yaklaşmakta, belirtilen sıfatların kişiliği tanımlamada küçük bir rol oynadığı tezini savunmaktadırlar. Bu nedenle psikologlar kişiliği, bireyin tüm psikolojik sisteminin büyüme ve gelişmesini ifade eden bir kavram olarak irdelemektedirler. Akademisyenler ise kişiliği farklı kuramlar aracılığıyla ele almaktadır (Luthans, 2011: 125-126). Farklı bilim dalları ve disiplinlerin farklı yaklaşımları nedeniyle kişiliği tanımlamak zorlaşmaktadır. Buna göre, kişilik kavramının tanımlanmasında ve açıklanmasında öne çıkan olgu; kişilik tipleri ve kuramlarının ortaya çıkmasını sağlayan, insanın dünyayı ve olayları anlama, yorumlama ve yargılama biçimidir.

Psikolojide kişilik; bireyin tüm ilgilerinin, tutumlarının, beceri ve yeteneklerinin, konuşma üslubunun, fiziksel görünümünün ve çevresine uyum biçimiyle ilgili niteliklerini kapsayan bir kavramdır. Bunun dışında kişilik, kendine özgü ve ahenkli bir bütünlük arz etmektedir. Buna göre bir bireye ilişkin her nitelik, o insanı anlamada ipucu vermektedir. Özetlemek gerekirse; bireyin zihni, hafızası, fiziksel görünümü, direnme durumu, ses tonu, konuşma şekli, insanlara, doğaya veya makinelere karşı ilgisi, olaylara tepki hızı, sporculuk vb. özelliklerinin tümü bireyin kişiliğinin anlaşılmasında ve betimlenmesinde önem arz etmektedir (Yanbastı, 1990: 10). Kişilik psikolojisi kişilerin kendine özgü davranış, duygu ve düşünce biçimleriyle ilgilenir (Cüceloğlu, 2010: 37).

2.1.4. Kişilik Tipleri

Olayları yorumlamada ve yargılamada farklılıkların olmasının nedeni olan kişisel özellikler ve kişilik tipleri, bireysel ve toplumsal hayatta önem arz etmekte ve ayrıca irdelenmesi gereken bir konu olmaktadır. Hangi biçimde ele alınırsa alınsın, kişiliğin yansımaları bireyden bireye farklılıklar göstermekte ve bunun sonucunda ise kişilik tipleri kavramı ortaya çıkmaktadır. Kişilik tipleri literatürde farklı başlıklarda ele alınmakta fakat öne çıkan şekli psikoloji biliminin ele alış biçimidir.

2.1.4.1. Düşünen İçedönük Tip

Düşünen içedönük tip; öznel sürece yoğunlaşan, düşüncenin bütünüyle öznel biçimde şekillenmesi ile karakterize olan bir kişilik tipidir ve bu haliyle dışadönük düşünmenin tam tersidir. Gerçeklere yoğunlaşmak yerine fikirlere ilgi duyan, dış gerçeklerle ilgili görünmekten hoşlanan, gerçeklere karşı mesafeyi koruyan ve öyle davranan, empati yeteneğinden yoksun, sosyal ortamlarda sessiz ve çekingen, ilgisinin genellikle kendine yönelik olduğu ve soyut fikirlerin etkisinde olan tiplerdir (Demiröz, 2012). Düşünen içedönük kişiler; araştırma yapmak için yalnızlığı ve düşüncelerini genellikle kendilerine saklamayı tercih eden bireylerdir. İnsanların ne yaptıklarına pek ilgi duymazlar, gururlu ve inatçıdırlar. Düşünceleri zamanının çok ilerisinde olduğu için diğer bireyler onları anlamayabilir ve bu yüzden bu tipteki bireyler çoğunlukla fikirlerini gizlemeyi ve paylaşmamayı tercih etmektedirler. Mesleki olarak örneklendirilecek olursa; dış dünyayı zihinlerinde irdeleyen, sıklıkla zihinsel muhasebe yapan filozoflar bu tipe en iyi örnek olan bireylerdir (Gülcan, 2020: 292).

2.1.4.2. Düşünen Dışadönük Tip

Düşünen dışadönük tip kişiliğine sahip olan insanların hayatına nesnel düşünceler hakimdir. Bu tipteki bireyler enerjilerini öğrenmeye ve nesnel dünya hakkında bilgi toplamaya yönelik kullanmaktadırlar. Bu tipteki kişilerin belirli amaçları ve idealleri vardır ve bu uğurda her şeyi yapmaya hazırdırlar. Düşünen dışadönük tip kişiliğindeki bireylerin amaçları; olguları ve olayları anlamak, yasaları ve kuramsal formülleri ortaya çıkarmaktır. Düşünen dışadönük bireyler; duygusal yönlerini bir yana bıraktığından, diğer kişilere soğuk ve kendini beğenmiş bir birey izlenimi verirler. Bu kişilik tipine en iyi örneğin bilim insanları olduğu söylenebilir (Güneş, 2018).

Konuya kavramsal analiz açısından bakıldığında ise düşünen dışadönük kişilik kavramını ilk kez savunanın Carl Jung olduğu görülmektedir. Jung (1926)'a göre; herhangi bir nesneye veya nesnel gerçekliğe odaklanmada sübjektif değerlerden çok objektif ilişkilere göre kararlar alındığında dışadönük bir tavırdan söz edilebilir. McDougall (2004)'a göre düşünen dışadönük birey; etkin bir dürtüyü en üst düzeyde zihinsel bir süreçle kontrol ya da değişime tabi tutmadan harekete geçirme ve ifade etmeye hazır bir kişidir. Conklin (1924)'e göre ise düşünen dışadönük kişilik; dikkatin sübjektiflik tenziyade nesnel ve objektif şartlarla kontrol edildiği, sübjektif şartların içeriğinin daha çok objektif koşullarla ilişkili olduğu biçimindedir. Üç bilim adamının tanımlamalarından anlaşılacağı gibi, düşünen dışadönük kişilik genel olarak dış dünyada bulunan objektif koşullara karşı gösterilen ifade ve hareketler olarak ortaya çıkmaktadır (Yaşbay Kobal ve Şimşek, 2021: 396).

2.1.4.3. Duygusal İçedönük Tip

Duygusal içedönük kişiliğe sahip kişiler hayalperest, idealist ve yansıtmacı bireylerdir. Son derece bağımsızdırlar ve yenilikçi düşüncelerini uygulamak için esnek bir hayat biçimini tercih etmektedirler. İdeallere bağlı olan bu kişiler ilgilerini çekmeyen bir şeyi yapmaya zorlanırsa direnişçi bir tavır gösterirler. Her türlü eleştiriye karşı oldukça duyarlı ve hassastırlar (Güneş ve Gökçek, 2012: 32). Duygu ve heyecanını belli etmeyen, sakin, sessiz ve erişilmez kişiler olarak tanımlanmaktadır. Duygularını gizlerler ve bahse konu olan her şey derin iç dünyalarında oluşmaktadır. Yüzlerinde bir umursamazlık maskesi taşırlar ve davranışları ile eylemleri çoğunlukla itinayla gizlenmiş heyecanlardan oluşmaktadır. Görünüşte çok ürkek ve çekinik olmalarına karşın dostları, zor durumdaki ve acı çeken insanlara karşı sevgi dolu ve anlayışlı bireylerdir (Demiröz, 2012).

2.1.4.4. Duygusal Dışadönük Tip

Duygusal dışadönük tip kadınlar arasında daha yaygın görülen bir kişilik tipidir. Bu tipteki bireyler dış değerlere ve bu değerlere uyan yargılara önem verirler. Değer yargıları basmakalıp olmasına rağmen sık görüştüğü insanlarla uyum içindedirler. Sık görüştüğü kişiler tarafından nazik ve geçimli olarak tanınırlar. İnsanlara kolay bağlanırlarsa da bu bağları geçicidir, sevgileri kolayca öfke ve nefrete dönüşebilmektedir (Güneş, 2018). Bu tipteki kişiler, hayatları boyunca hislerini bir nevi pusula gibi kullanırlar. Duygusal içedönük bireylerden farklı yanları; duygularını coşkulu bir şekilde yaşamaları, insanlarla paylaşma eğilimi

göstermeleri, yalnızlık kalmaktan ve depresiflikten hoşlanmamaları biçiminde sıralanabilir. Ayrıca bu tipteki bireyler yeteneklerinin farkındadır ve bu durumu kolaylıkla maddi ve manevi kazanca çevirebilmektedirler. Sosyal sermaye bu kişilik tipindeki insanlar için inanılmaz derecede önemlidir ve yalnızlık onlar için son derece ürkütücüdür. Lüks ve gösterişe düşkün olan bu tipteki bireyler tüm özelliklerini çevrelerinde itibar sahibi olmak için bir araç olarak kullanabilmektedirler (Gülcan, 2020: 293).

2.1.4.5. Duyusal İçedönük Tip

Dış dünyadan uzak durmayı tercih eden duyusal içedönük tipteki bireyler kendi duyularına ve hislerine ağırlık verirler. Duyusal içedönük tipteki bireyler, iç dünyalarını dış dünyadan daha ilgi çekici bulurlar. Dışarıdan gözlemleyen, sakin, uyumlu ve davranışlarını denetim altında tutan birisi izlenimini veren bu tipteki bireyler, duygu ve düşüncelerinin kısırlığından ötürü diğer insanların ilgisini pek çekemezler (Geçtan, 2021). Tüm duyusal izlenimlerini bilinçli biçimde algırlar ve dış çevrenin farkındadırlar. Hayal kurmak yerine gözlem yapmayı tercih etmektedirler. Doğuştan keyifli olan bu kişiler hayatı olduğu gibi kabul eden kişilerdir. Bu tipteki kişiler genellikle içinde buldukları durumdan hoşnuturlar. Gözleme ağırlık verdikleri için taklitçidirler, diğer insanların sahip olduğu ve yaptığı şeyleri isterler, bu yüzden çevrelerine bağımlı bireylerdir. Duyusal içedönük tipteki kişiler, her çeşit eğlence, rahatlık, lüks ve güzellik alanındaki çabalarıyla toplum refahına katkıda bulunan bireylerdir. En olumsuz özellikleri ise dengeli bir yargılama düşünce yapısının gelişmemesine bağlı olarak ortaya çıkan hafif ve uçarı bir kişilik geliştirebilme eğilimindedir (Temizkan ve Arı, 2019: 69).

2.1.4.6. Duyusal Dışadönük Tip

Dışadönük duyusal tip aktivite, fiziksel güç ve el becerisi içinde, kuvvet basıncı uygulama yeteneğinde kendini gösterir. Bu kişilik tipi bir 'delgeç tipidir' denilebilir. Dışadönük bir duyunun ideal görüntüsü; gergin ve prentabl bir görünüm, enerji, aktivite, başarı arayışı, kendisinde ısrar etme yeteneği ve kendini gösterme yeteneğidir. Fatihler, liderler, uzay araştırmalarında liderler, generaller dışadönük duyusal tipteki insanlara örnek olarak verilebilir (Everyday Psychology, 2021). Gerçekçi olan bu tipteki insanların soyutlamalara, anlamlara, değerlere ayıracak pek zamanları yoktur. Hayalci değildirler ve dış dünyayı tecrübe ederek öğrenmek isterler. Bu kişilik tipi erkekler arasında daha yaygın olmakla birlikte, bu

tipteki bireyler haz arayan ve bedensel zevklere eğilimli olan kişilerdir (Güneş, 2018).

2.1.4.7. Sezgisel İçedönük Tip

Çoğunlukla sezgilere dayalı bir yaşamı olan bu tipteki kişiler, mistik ve şairane kişilik özellikleri gösterirler ve sınırsız hayal güçleri vardır. Bilgileri tamamen sezgi üzerine kuruludur ve başkalarını fikirlerinin güzelliğine inandırma çabası içine girebilirler. Fikirlerinin güzelliğine inandıramadığı kişilerin kendisini anlamadığına inanırlar (Demiröz, 2012). Bu tipteki kişiler yaratıcı ve hayalperesttir, kendine özgü bir yapıları vardır ve dışarıdan tuhaf görünebilirler. Yaratıcı sanatçılar bu tip kişilik özelliği sergiler ama sanatçı olmayan içedönük sezgisel tipler, dışarıdan ‘yanlış anlaşılabilir bir dahi’ olarak görülebilir (PDR Gazetesi, 2020).

2.1.4.8. Sezgisel Dışadönük Tip

Bu tipteki bireyleri sezgisel içedönük tipten ayıran en belirgin özelliği gerçekliği zihinde aramak yerine gerçek dünyada arama arayışı içinde olmalarıdır. Bu tipteki kişiler, nesnel gerçeklikle başa çıkabilmek için genellikle his ve sezgilerini kullanmaktadır. Yenilikten ve değişimden çekinmeyen bu tipteki bireyler için imkansız diye bir şey yoktur. Haddinden fazla cesur olan bu kişilerin muhakeme yetenekleri düşünce ve duyuma dayanmaması, sezgilere dayalı olması nedeniyle oldukça zayıftır. Karşılarındakileri etkileme güçleri oldukça yüksek olan bu bireylerin ikna yeteneği de oldukça iyidir. Toplumunu harekete geçirmede uzmandırlar fakat diğer insanların iyiliğini yeterince gözetemezler ve bu yüzden riskli sonuçlara yol açabilirler (Gülcan, 2020: 295-296).

2.1.5. Kişilik Kuramları

Kişiliğin anlaşılmasına yönelik çabaların tümü belirli bir kuramla başlar (Burger, 2006: 36). Kişiliği anlama çabasına yönelik olan kişilik kuramları insanı temel alarak, insanın kişiliğinin nasıl gelişip şekilleneceğini açıklamaya çalışır. Kişilik kuramları bunu yaparken kişiliğe giden yoldaki genel basamakları ele alır ve bunlar arasındaki ilişkileri araştırır. Kişilik kuramlarının çoğu, güdülerin insan davranışlarında çok önemli olduğuna ve insan davranışlarının anlaşılması ve analiz edilmesinde anahtar rol oynadığına inanır (Taçyıldız, 2017: 28). Kişilik kuramcıları, bireyin kişiliğinin nasıl yapılandığına ve nasıl çalıştığına dair kapsamlı modeller geliştirmişlerdir. Geliştirilen modellerin bir kısmı kişilikteki farklılıkların nasıl

oluştuğuna ağırlık verirken bir kısmı ise kişiliğin nasıl geliştiğine ve değiştiğine yoğunlaşmıştır (Gündoğdu, 2016: 381). Buna göre kişilik kuramları; psikanalitik kuram, psikosoyal kuram, fenomenolojik kuram ve transaksiyonel analiz kuramı olmak üzere dört farklı başlık altında ele alınabilir.

2.1.5.1. Psikoanalitik Kuram

Psikanalitik kuram, psikolojinin bilince olan yaklaşım biçimini bilinçdışı sürece doğru genişletmektedir. Bu kuram 'kişilik aygıtı' kavramını geliştirmiş ve topografik kişilik kavramı ismiyle de anılan bu kavramsal yapı bilinç, bilinçaltı ya da ön bilinç ve bilinçdışı gibi üç kişilik bölümünden oluşmaktadır (Tuzcuoğlu, 1995: 275). Kişilik bölümlerinin irdelenmesinde ise psikoloji kuramının tümünü ifade eden psikanaliz bilimi kullanılmış ve buna bağlı olarak psikanaliz kuramcılarının çalışmaları önem kazanmıştır.

Psikanaliz kuramcılarının savunduğu tezler ve fikirler ile psikanalizin kurucusu olan Freud'un bakış açısı kıyaslandığında; birçok kuramcıdan Freud'un fikirlerine karşı, kişilik gelişiminde erken çocukluk dönemi deneyimlerinin tek etken olmadığı, ergenlik ve erken yetişkinlik deneyimlerinin de kişiliğin oluşmasında etkili olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca aynı kuramcılar; Freud'un içgüdüsel etkilere fazla vurgu yaptığını, insanı şekillendiren kültürel ve toplumsal etkileri hesaba katmadığına dikkat çekmişlerdir (Yapıcıoğlu Ayaz vd., 2019: 77). Kuramcıların ortaya attığı bu teze karşın, psikanalitik kuramda kültürel ve toplumsal etkenlerin insanı şekillendiren bir faktör olmasının yanı sıra bilinçaltı ve yaratıcılık olgularının kişiliğin açıklanmasında önemli bir yere sahip olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Davranışların sadece bilinçli bir süreçle izah edilemeyeceği üzerinde duran psikanalitik kuram, psikolojinin bilinçaltını da incelemesi ve irdemesi gerektiğini savunmaktadır. Yenilikçi ve tasarımcı düşünce alanına değişik bir bakış açısı katan psikoanalitik kuram, yaratıcılığı bireyin bilinçaltına itilmiş ve eksikliğini duyduğu hislerinin birdenbire ortaya çıktığı özgür bir esinlenme evresi şeklinde açıklamaktadır (Onur, 2018: 148). Psikanaliz kuramcılarının ortaya koyduğu, duyguların ortaya çıkmasında rol oynayan, insan zihninde yer alan ve birbirleriyle etkileşim halinde olan id, ego ve süperego gibi farklı katmanlar bulunmaktadır.

2.1.5.1.1. İd

İd, kişiliğin en temel sistemidir ve kişiliğin en ilkel yönünü oluşturur. Bu kişilik katmanında; insan doğuştan gelen içgüdüler ve reflekslerle arzu ettiği her şey

sahip olmak istemekte ve her zaman haz ilkesine uygun biçimde hareket etmektedir. İd, gerçek ve mantık dışı istek ve arzularla bireyin içsel duygularını harekete geçirmekte, böylece içgüdüsel ihtiyaçlar ve cinsel dürtüler bireyi yönlendirmektedir. Kısaca id; kalıtsal olarak insanda var olan içgüdülerin, doğuştan gelen psikolojik gizilgüçlerin hepsidir (Çakır, 2019: 185). Kalıtsal olarak insanda var olan içgüdülerin ve psikolojik gizilgüçlerin de etkisiyle kişiler bazı arzularını doyuma ulaştırmaya çalışırlar.

İd'in doyuma ulaşmayı bekleyen istekleri, temelde biyolojik olan; yeme, içme, cinsellik ve saldırganlık gibi ihtiyaçlardır. Bir bebek, acıktığında annesinin sütünü emene kadar ağlamakta ve karnını doyurduğunda susmaktadır. Bu anlamda id; ruhsal aygıtın bilinçle bağının en seyrek olduğu, sadece organizmanın arzularının karşılanmasına odaklanan bir zevk alanıdır (Dimmock ve Fisher, 2017: 162).

2.1.5.1.2. Ego

Ego, Bireyin zihninde yer edinen geçmişi, ilişkileri, kişilik özellikleri gibi egonun farklı alanlarına yönelik kendisi hakkındaki tüm bilgilerdir. Kazanılan bu bilgiler kendiliğinden oluşmaz, sonradan kazanılır (Şenol vd., 2013: 85).

Ego bireylerin veya insanların hayatını dış dünyayla uyum içinde sürdürmesini temin eden zihinsel işlevler bütünüdür. Egoda hakim olan düşünce yapısı gerçeklik kuralıdır. Ego, dış dünyanın gerçekleri ile iç dünyanın haz arayışı arasındaki dengenin sağlanmasında bir araçtır. Bu dengenin sağlanması için ego bazı yetilerle donanmıştır (Karaosmanoğlu, 2002):

- Açlık, cinsellik vb. dürtülerin farkına varılması ve algılanması.
- Yiyecek ve içeceklerin nerede olduğu ve nasıl ulaşılabileceği gibi konularda dış dünyadaki şartların farkına varılması.
- Ekmek veya benzeri gıda ve giyecekler için para ödenerek alınması ve çalınmaması gerektiği örneğinde olduğu gibi dürtülerin üst benliğin baskısıyla koşullara uyacak niteliğe getirilmesi.
- İstemli ve uyumlu davranışın eyleme geçirilmesi.

Kişiliği ve kişilik yapısını açıklamaya yönelik çok sayıda kuramcı olmasına karşın en fazla tanınanı Sigmund Freud'dur. Freud 20. yüzyıldaki kişilik teorileri ile kişiliğin; id, ego ve süper ego olmak üzere üç unsurdan oluştuğunu iddia etmiştir. Freud, bu üç bileşenin bireylerin hayatında dengeli ve makul oranda olması

gerektiğine inanmakta ve idin; aklın duygusal ve irrasyonel kısmında, egonun; zihnin rasyonel bölümünde, süperego'nun; zihnin ahlaki kısmında ebeveynsel ve toplumsal değerlerin bir sonucu olarak işlev gördüğünü belirtmektedir (Zengin, 2019: 31).

2.1.5.1.3. Süperego

Süperego (üst benlik), toplumsal kural ve yasakların içselleştirilmesini temsil etmektedir (Akyıldız, 2006: 4). Kişiliğin ahlaki yönü olan süperego; bireyin davranışlarının doğruluğuna ve yanlışlığına karar verip toplum tarafından onaylanan değer yargılarına göre davranmasını sağlamaktadır (Cüceloğlu, 2010: 408). Süperego; çocukluk evresinde çocuğa ailesi ve toplum tarafından iletilen geleneksel değerlerin etkileşimiyle gelişmekte, ödül ve cezalarla pekiştirilmektedir. Bu üç bölüm birbirleriyle bütünleşerek ve etkileşime geçerek, dinamik bir bütün olan kişiliği oluşturmaktadır (Özdemir vd., 2012: 570). Buna göre süperego kişiliğin oluşmasında ve gelişmesinde en önemli katmandır denilebilir.

İd, ego ve süperego, bireyin kişiliği içinde oluşturdukları etkileşime ilave olarak, ayrı katmanlar olarak da davranışlar üzerinde etkili olmaktadır. İd, bireyi temel gereksinimlerin karşılanmasıyla ilgili davranışlara yönlendirirken, ego hayatın içindeki gerçeklik ilkesini bireye sunarak onun mantıklı ve gerçekçi davranışlara yönelmesini sağlamaktadır. Süperego ise doğru ile yanlışın birbirinden ayırt edilmesi aracılığıyla bireyin ilkeli ve ahlaklı davranışlara yönelmesini sağlamaktadır (Okтуğ, 2007: 14).

2.1.5.2. Psikososyal Kuram

Freud gibi Erik H. Erikson da kişiliğin gelişimini belli dönemler kapsamında ele almaktadır. Ancak Erik H. Erikson, bireyin cinsel gelişimi yerine sosyal gelişimini esas almaktadır. Bu yüzden Erikson'un kuramı psikososyal kuram olarak adlandırılmıştır. Freud'un kişilik gelişimi tanımları, üstbenliğin belirginleştiği dönem olan altı yaş civarında sona ermektedir. Freud'a göre bireyin yetişkin kişiliğinin temel özellikleri bu dönemlerde son formuna ulaşır. Halbuki Erikson, kişilik gelişiminin bireyin hayatı boyunca devam ettiğini belirtmektedir (Özdemir vd., 2012: 571). Bu doğrultuda Erikson'un kişinin hayatı boyunca devam ettiğini belirttiği kişilik ve hayat döngüsü aşağıdaki Tablo 2.1.'deki gibi gösterilebilir.

Tablo 2.1. Erikson'un Kimlik ve Yaşam Döngüsü

Aşama (Yaş)	Psikososyal Durum	Belirgin Durum/ İlişkiler	Psikososyal Modaliteler	Psikososyal Erdemler	Uyumsuzluklar Kötücül Hastalıklar
I. (0-1) Bebek	Güven ve güvensizlik.	Anne.	Karşılıklı almak, vermek.	Umut, inanç.	Duyusal çarpıtma-vazgeçme/ çekilme
II. (2-3) Yürümeye Başlayan Çocuk	Özgürlük/öz erklik, utanç ve şüphe.	Ebeveynler.	Tutmak, bırakmak.	Niyet, kararlılık	Dürtüsellik-zorlama
III. (3-6) Okul Öncesi	Girişim ve suç.	Aile.	Oyun peşinde olmak.	Amaç, cesaret.	Acımasızlık-engelleme.
IV. (7-12) Okul Çağındaki Çocuk	Endüstri ve sıradanlık.	Komşuluk ve okul.	Birlikte bir şeyler yapmak, tamamlamak.	Yeterlilik	Dar virtüözlük-atalet/eylemsizlik.
V. (12-18 veya daha fazla) Büyüme Çağı	Ego-Kimlik ve rol karışıklığı.	Akran modelleri ve rol modelleri.	Kendin olmak, kendini paylaşmak-kabul ettirmek.	Sadakat, bağlılık.	Fanatizm-reddetme.
VI. (20'ler) Genç Yetişkin	Samimiyet ve soyutlanma.	Ortaklar, arkadaşlar.	Kaybetmek ve başka birinde kendini bulmak.	Aşk.	Karışıklık-münhasırlık/ tekellilik
VII. (20'lerin Sonundan 50'ye kadar) Orta Yaş	Üretkenlik ve kendini soğurma/ verimsizlik.	Ev halkı, iş arkadaşları.	Olmak için yapmak, dikkat çekmek için yapmak.	Bakım.	Aşırı gerginlik-reddedilebilirlik
VIII. (50 ve Sonrası) Yaşlı Yetişkin	Bütünsellik-sağlamlık ve umutsuzluk.	İnsanlık veya benim tarzım.	Olmak, sahip olmak yoluyla olmak, olmamakla yüzleşmek.	Bilgelik.	Olasılık-umutsuzluk.

Kaynak: Erikson (1959); akt. Boeree, George (2006: 40). Personality Theories

Erikson'un psikososyal gelişim kuramı tekrar irdelenirse, bireyin kimlik kazanımı evresinde; kendini iyi tanıması, kariyer hedefi belirlemesi, hangi sosyal gruplarda yer alacağına karar vermesi, kişisel tarzını oluşturması ve geliştirmesi çok önemlidir (Duman, 2018: 249). Psikososyal kişilik kuramına göre, ergenlikte yaşanan kimlik krizi normal gelişimin bir parçasıdır ve bu kriz dönemi daha önce kabul edilen fikirlerin, değerlerin ve inançların sorgulanmasını, farklı inanç sistemlerinin ve hayat tarzlarının keşfini içermektedir. Kriz dönemi, tercih edilen bir yaşam biçimine, inanç ve değerler sistemine bağlılıkla sonuçlanmaktadır. Bireyin kimlik kazanma döneminin başarılı bir şekilde geçirilmesi; güvene karşı güvensizlik, özerkliğe karşı kuşku ve utanç, girişimciliğe karşı suçluluk ve çekingenlik, çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu gelişimi gibi birbirini izleyen daha önceki aşamalardaki tecrübelerin tümünden oluşmakta ve kaynağa dayalı bir kimlik kavramı

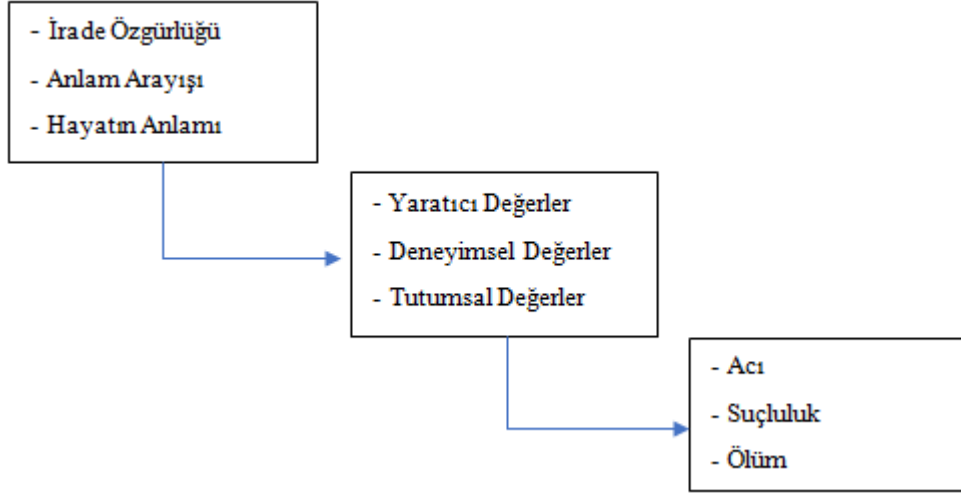
ile sonuçlanmaktadır (Ceylan, 2019: 59).

2.1.5.3. Fenomenolojik Kuram

Fenomenolojik kuram, özne ve nesne arasındaki ilişkilerin yeniden gözlemlenmesi ve yorumlanması amacıyla, olguların nasıl ortaya çıktığının radikal bir yönelimle sorgulanmasını sağlayan felsefik bir yaklaşımdır. 20. Yüzyılın düşünsel yapısını derin biçimde etkileyen fenomenoloji kuramında, kartezyen felsefesinin gerçekliğe ve tarafsızlığa dayalı kavrayış biçiminin sorgulanarak özne ve olgular arasındaki ilişkinin gözlemlenmesi esas alınmıştır (Ulubay ve Önal, 2020: 607). Rasyonelliğe dayalı, özne ve olgular arasındaki ilişkinin gözlemlenmesinin temel alındığı bu anlayıştan önce ihtiyaçlar hiyerarşisi anlayışı fenomenolojik kuramın temelini oluşturmuştur.

Evrensel olarak kabul edilen Maslow'un 'İhtiyaçlar Hiyerarşisi Modeli' fenomenolojik kuramın temelini oluşturmaktadır. Gelişiminden günümüze kadar uzun bir zaman geçmiş olsa da İhtiyaçlar Hiyerarşisi Modeli güncelliğini korumakta, özellikle eğitim, psikoloji ve rehberlik alanında önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu modele göre fiziksel ve sevgi gibi temel ihtiyaçların karşılanması, sonrasında ise bir üst düzey olabilme ve estetik gibi psikolojik ihtiyaçların gerçekleşmesinin mümkün olabileceği kabul edilmektedir (Tekke, 2019: 1705). Fenomenolojik kuramda, insan özünde iyidir ve olumlu yönde gelişmeye açıktır. Bu kuramda bireysel farkların temel nedeninin bireyin kendine olan güveni ve bireysel sorumluluk duygusunun olduğu belirtilmektedir. Bu yüzden fenomenolojik kuram, bireyleri yaşamlarındaki tutumlarından ve bunun sonucunda ortaya çıkan durumlardan sorumlu tutmaktadır (Aliyev, 2008: 32).

Bu yaklaşımdan farklı biçimde Frankl, hayatın anlamının moral ya da felsefi prensiplerden daha çok fenomenoloji temelli bir yargı olduğundan bahseder ve Frankl'a göre beşeri varlığın fenomenolojik analizi şekil 2.1'deki gibi gösterilebilir.

Şekil 2.1. Frankl'a Göre Beşeri Varlığın Fenomenolojik Analizi

Kaynak: Forsyth, (2017), s. 334; Akt. Ulu, Mustafa (2018), 171.

2.1.5.4. Transaksiyonel Analiz Kuramı

Temel kavramları 1949-1958 tarihleri arasında Eric Berne tarafından geliştirilen Transaksiyonel analiz kuramı (TA); öncelikle teröpatik anlamda irdelenmiştir. Kişisel anlamda değişmeyi ve gelişmeyi sağlarken özerklik amacını güden bu anlayış, günümüzde hem kişilik kuramı hem de iletişim kuramı olarak ele alınmakta ve farklı yöntemler sunmaktadır. Transaksiyonel Analiz, sonraki aşamalarda eğitimciler ve öğrencilere net iletişim kurmaları ve kısır anlaşmazlıklardan uzak durmaları için yardımcı olması amacıyla eğitim bilimcilerin sahiplendiği bir kurama dönüşmüştür. Transaksiyonel analizler, temelde yapısal analiz ve fonksiyonel analiz olarak iki farklı bölüme ayrılmaktadır (Mumkule Erşipal, 2018: 1).

Transaksiyonel analiz kuramı, bireyler arasında değişen ilişkileri ve iletişimi, bireyin diğer bireylerden farklılığını ve onlarla iletişim kurduğunda nasıl davrandığını açıklamaya çalışan bir yaklaşım olarak açıklanmaktadır. Transaksiyonel analiz kuramı; bireyi olumlu ve insancıl bir yaklaşımla ele alan bir anlayıştır (Taş ve Dağtaş, 2016: 1291). İnsancıl bir yaklaşıma sahip olan kuram bu yönüyle insanların duygu ve davranışlarını da incelemektedir.

Transaksiyonel analiz kuramı; sosyal psikoloji ve toplum bilminde de yer edinmiş, liderlik kavramlarından olan transaksiyonel liderlik olarak literatürdeki yerini almıştır. Buna göre transaksiyonel veya yaptırımcı lider, ödül ile çalışanların çabalarını artırıp, hem çalışanların hem de örgütün ihtiyaçlarını karşılayan kişidir ve

bu kişi geleneklere bağlı kalarak hareket eder (şenol vd., 2013: 210).

Transaksiyonel analiz kuramı; ego durumları, temas mesajı, zamanın yapılandırılması, yaşam pozisyonu, yaşam senaryosu ve transaksionlar biçiminde altı unsurdan oluşmaktadır (Zümbül, 2021: 54). Bu çalışmanın özünü oluşturan konulardan olduğu için bu öğelerden ego durumlarına ağırlık verilecektir.

2.1.5.4.1. Ego Durumları

Ego durumları kavramı, 1960'larda Eric Berne'nin Transaksiyonel Analiz Kuramı ile kavramsal bir boyut kazanmıştır. Transaksiyonel analiz kuramı; kişilik, gelişim, kişiler arası ilişkiler gibi birçok alanda bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarının anlaşılmasında ve irdelenmesinde iyi bir bakış açısı kazandırmaktadır (Buluş ve Atan, 2016: 38). Bu bakış açısı ve diğer bakış açıları ile ego durumları farklı biçimlerde ele alınmakta ve tanımlanmaktadır. Fakat daha çok davranış odaklı tanımlar dikkat çekmektedir.

Ego durumları ile ilgili tanımlarından birisi bu kavramın "tutarlı bir davranış grubu ile ilişkili olarak doğrudan tutarlı duygu, düşünce ve yaşantılar bütünü" biçimindedir ve buna göre ego durumları TA kuramının kişilik kuramı bölümünü oluşturmaktadır. TA kuramında insan davranışları ego durumları bakımından ele alınmakta ve açıklanmaktadır. Bu doğrutuda ego durumları gözlenebilen ve ölçülebilen yapı olarak ele alınmakta olup TA kuramında üç farklı biçimde yer almaktadır. Bunlar; ebeveyn, yetişkin ve çocuk ego durumlarıdır (Ümmet, 2012: 46).

2.1.5.4.1.1. Ebeveyn Ego Durumları

Ebeveyn ego durumunda kişiliğin ebeveyn yönü, Harris (2014) tarafından; kabaca insanın hayatındaki ilk beş yılı olarak değerlendirilen çocukluk yaşlarında, sorgulanmadan kabul edilen, dayatılmış olayların zihindeki kayıtlarının kusursuz bir biçimi olarak kavramsallaştırılmıştır (Karababa, 2016: 42). Buna göre; her bireyin hayatının ilk beş yılında uyarıları aldığı uyarıcı bir ebeveyni var olmuştur. Her bireyin ebeveyni kendine özgüdür ve ebeveyninin yaptığı her şey çocuk tarafından yorumlanmadan ve düzenlenmeden içselleştirilip kaydedilmektedir. Sadece anne ve babadan alınan bilgiler değil, ayrıca akranları ve diğer otorite figürleri ile yaşadığı deneyimler de ebeveynine kaydedilir. Önemli olan gelen kuralların iyi veya kötü olması değil, çocuk için güvenli bir kaynaktan gelmesi ve olduğu gibi kaydedilmesidir. Çocukluk dönemindeki bu kayıtlar kesindir, herhangi bir kimse

tarafından silinemez ve bu kayıtlar her an oynatılmaya hazırdır (Harris, 2014: 47).

Ebeveyn ego durumu aslında çocukluktan gelen bir özelliktir. Şöyle ki; çocukken ebeveynler tarafından sergilenen ebeveyn ve otorite figürlerinin taklit edilmesi ile ortaya çıkan davranış ve tutumlarla düzenlenmektedir. Ebeveynin çoğunluğu çocukluktan gelen kayıtlar üzerine temellenirken kişi ebeveyn olmakla birlikte günlük deneyimlerden çıkan yeni ebeveyn figürlerini veya değişikliklerini biçimlendirdiği için ebeveyn tüm hayat boyunca değiştirilebilir. Ebeveyn baskın olduğunda bireyler “-meli, -malı”, “olmasa daha iyi”, “özür dileyeceksin” gibi kontrol edici ifadelerle ebeveyn dilini kullanmaktadırlar (Baştuğ, 1993: 38).

Ebeveyn ego durumunda eleştirel ve koruyucu olmak üzere iki farklı fonksiyonel analiz yaklaşımı vardır. Eleştirel ebeveyn ego durumu; bireyde eleştiren, irdeleyen, sınırlar koyan, önyargılı, otoriter, gelenekleri sürdürmeye yönelik davranışlar sergiler. Koruyucu ebeveyn ego durumunda ise destekleyen, koruyan, sevecen, şefkatli, affedici davranışlar gözlenmektedir (Ekşi vd: 2017: 49).

2.1.5.4.1.1.1. Eleştirel Ebeveyn Ego Durumları

Eleştirel ebeveyn ego durumu eleştirici, yargılayan, kuralcı ve cesaret kırıcıdır. Yetişkinlikte ortaya çıkan önyargılı düşünceler ve duygulara temel oluşturduğu belirtilmektedir. Bireyler eleştirel ebeveyn ile hareket ettiğinde toplumsal normları, gelenekleri ve değerleri korumaya odaklanıp uymayan kişileri katı şekilde eleştirmeye ve cezalandırmaya yönelebilmektedir. Örneğin “öyle oturulmaz”, “bir daha yalan söylersen fena yaparım” gibi mesajlar eleştirel ebeveyn ego durumuna aittir (Zümbül, 2021: 60).

2.1.5.4.1.1.2. Koruyucu Ebeveyn Ego Durumları

Koruyucu ebeveyn ego durumunda anne ve baba şefkatlidir, çocukların başını okşarlar, çocuklar için endişelidirler, onları bağrına basarlar, kucaklarlar, sıvazlarlar, ses tonları rahatlatıcı ve sempattir. Çocukların zararlı alışkanlıklardan ve davranışlardan vazgeçmesi beklenir. Koruyan anne ve baba ego durumu baskın olan kişiler, ilişkilerinde nezaket kurallarını gözetirler, kibardırlar ve sorumluluk gerektiren işleri üstlenebilirler. Örneğin; yolda yardıma ihtiyacı olan yaşlı birinin görülmesi durumunda koruyan ebeveyn ego durumundan hareketle “size yardımcı olmama izin verin!” denilerek yardımcı olunmaktadır (Zengin, 2019: 36).

2.1.5.4.1.2. Yetişkin Ebeveyn Ego Durumları

Yetişkin ego durumunda; gerçekliğe uygun davranış ve tutum gösterme, sistemli ve planlı olma, mantıklı kararlar alma gibi özellikler ortaya çıkar. Ortaya çıkan bu davranış sarmalları kişide bir bütünlük halindedir. Birey davranışta bulunurken içinde bulunduğu duruma göre ve daha çok gelişmiş olan ego durumuna göre tepkide bulunma eğilimindedir (Erim vd., 2020: 949).

Bireyin, “şimdi ve burada” tepkilerinde belirginleşen duygu, düşünce ve davranış birlikteliklerini içermektedir. Yetişkin ego durumu; çocuk ego durumundan farklı biçimde, objektif ve nesnel bilgileri işleyerek hayatta karşılaşılan her türden problemin çözümüne yönelik deneyimlerden oluşmaktadır. Yetişkin ego durumu geçmişten ziyade ana yönelik olduğu için ebeveyn ego durumundan farklılık arz etmektedir. Birey başkalarına ve çevresine tepkide bulunurken ve uyarıcı gönderirken, ortaya çıkan kayıtlarını harekete geçirecek biçimde enerjisini yönlendirirse veya bu kayıtlardakine benzer yeni davranışlar içindeyse yetişkin ego durumunda olmaktadır (Çifçi ve Özerk, 2018: 883).

2.1.5.4.1.3. Çocuk Ego Durumları

Çocuk ego durumu kişinin çocukluğunda yaşadığı tüm tecrübeleri kapsamaktadır. Bu ego durumu bireyin çocukluğundan izler taşıyan duygu, düşünce ve davranış örüntüleri takımındır. Buradaki çocuk kavramı ile hayatın başından sonuna kadar her zaman temel varlığı korumaya yönelik olan yaşantılar ve deneyimler ifade edilmektedir. Bu ego durumu yalnızca çocukluğa ilişkin yaşantılardan oluşmaz ve bir yetişkin tüm hayatı boyunca varlığını korumak için uyarıcılar almak, tepkilerde bulunmak ve tutumlarda bulunmak durumunda olabilmektedir (Eyicil ve Özerk, 2016: 168).

Bireylerin çocukça tutumları ve davranışları olumsuz bir durum olarak görülmemektedir. Yani çocukça tutum, bireyin problemlili bir kişiliğe sahip olmasıyla ilgili değil çocuk benlik durumuyla ilgilidir. Çocuk benlik durumu, "doğal çocuk" ve "uyarlanmış/uygulu çocuk" diye iki bölümden oluşur. Doğal çocuk, kişiliğin eğitilmemiş yanı olarak kabul edilir ve burada birey içinden geldiği gibi davranır. Doğal çocuk ego durumunda birey fiziksel ihtiyaçlarını hep önceler. Uyarlanmış çocuk ise doğal çocuğun belirli düzeyde eğitilmesiyle ortaya çıkar ve az eğitilenler "asi çocuk" olup kanun ve kurallara karşı çıkar. Uyarlanmış çocukta çok eğitilenler

ise "uslu çocuk" olup kanun ve kurallara uyum sağlamaktadır. Uyarlanmış çocuk ego durumuna göre; bütün insanlar doğal çocuk olma sürecinden geçerek asi çocuk veya uslu çocuk olurlar (Görgü, 2020: 18).

2.1.5.4.1.3.1. Doğal Çocuk Ego Durumları

Çocuk ego alt boyutlarında olan Doğal çocuk ego, ebeveyn eğitiminin kişiliği etkilemediği bölümüdür. Küçük bir bebekte gözlemlenen tüm doğal tepkiler doğal çocuk ego'nun özelliklerini yansıtarak, içten ve kaba davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ego bir başkaldırı veya umursamazlık gibi davranışlarla desteklenebilir. Erskin'e göre kişi bu ego durumuna göre davranışlar gösterirken, içinden geldiği gibi davranışlar sergileyen, yaratıcı, duyarlı, özgür, sevecen ve meraklıdır. Williams ve Best'in yapmış oldukları araştırma doğrultusunda Doğal çocuk ego durumu baskın olan kişiler kendini sınırlamada güçlük çeken, hazlarına düşkün, taşkın, girişimci ve çevresindeki insanları zevkleri doğrultusunda yönlendirmeye çalışan, başkaları tarafından saldırgan ama eğlendirici bireyler olarak tanımlanmaktadır (Arı, 1989: 31-32). Solomon'a göre Doğal çocuk ego durumu için otantik, dışadönük, şen ve duygusal olduğu belirtilmektedir (Atasoy, 2019: 29).

2.1.5.4.1.3.2. Uygulu Çocuk Ego Durumları

Solomon'a göre Uygulu çocuk ego, gelişim gösterdiğimiz dönemlerde ebeveynlerin vermiş oldukları mesajlara uyum sağlayan niteliktedir. Bu ego durumu ile davranan birey uysal, ilgili ve nazik görünmeye çalışır. Bununla beraber gerçek tepkilerini, isteklerini ve davranışlarını saklama eğilimi gösterir. Bern'in ifadesine göre Uygulu çocuk ego durumuna sahip olan bireyler, ebeveynlerinin isteklerini bir zorunluluk olarak algılayarak, herhangi bir mutsuzlukta mızızlanarak ve surat asarak tepkilerini göstermektedirler (Arı, 1989: 30).

2.1.5.4.2. Ego Durumlarının İletişime Etkisi

Bireylerin ebeveynlerinden örnek aldığı gibi davranmasında ebeveyn ego durumu, gerçeklere dayanarak tarafsız bir değerlendirme yaptığı ve davrandığında yetişkin ego durumu, çocuk gibi bilinçsiz hareket edildiğinde ise çocuk ego durumu ortaya çıkmaktadır. Fakat bireyin ego durumları birbirine karıştığında ve hangi ego durumunun çalıştığı fark edilemediğinde kurulan iletişimde sorun çıkması olasıdır. Bu nedenle her üç ego durumunun günlük hayatta görülmesi iletişim açısından önemlidir. Bu yüzden sağlıklı bir iletişimde ebeveyn, yetişkin ve

çocuk ego durumu eşit bir şekilde yer tutmalıdır. Buna göre, etkili ve iyi bir iletişim kurulabilmesi için bireyin kendisine sorması gereken bazı sorular vardır. Bu sorular aşağıdaki gibi sıralanabilir (Zengin, 2019: 39):

- Karşımdaki kişi hangi ego durumuna göre iletişim kurmayı tercih etmektedir?
- Ben hangi ego durumuna göre davranırsam karşımdakini etkileyebilirim?
- Günlük hayatta insanlarla iletişimde hangi ego durumunu daha fazla kullanmaktayım?
- Hangi aşamada çapraz, hangi aşamada tamamlayıcı iletişim kurmam gerekmektedir?

İletişimde uyuşma ve anlaşmanın olduğu kadar çatışmanın da önemi vardır. Çatışma kavramı olumsuz bir kavram gibi algılansa da bireylerin farklı düşünce ve tutumlardan yararlanarak kendilerini geliştirmeleri de mümkündür. Yani iletişim çatışmasının irdelenmesi gereken birçok farklı boyutu vardır.

İletişim çatışmalarının özünde; bireyin ait olma hissi, yaşamını sürdürme, statü sahibi olma, güç, özgürlük, kaynakların kısıtlılığı, farklı değer yargılarına sahip olunması gibi özellikler bulunmaktadır. Bireyler arasındaki iletişim çatışmaları ise bireylerin benzer konular üzerinde duygu, düşünce, tutum ve davranış farklılıkları ile iletişim becerisi, bilinçdışı süreçleri, kişisel ve kültürel unsurlar, sosyal veya fiziki çevreyle ilgili farklılıklardan kaynaklanabilmektedir (Başay ve Öğretir, 2018: 431). Anlaşma veya çatışma boyutlarından hangisi ile ele alınırsa alınsın ebeveyn, yetişkin ve çocuk ego durumları iletişimde, bireylerin iletişim kurma girişimini ve becerisini etkileyen faktörlerdir.

2.1.6. Egonun Kişiliğe Etkisi

Tüm ebeveynler zaman zaman çocuklarına karşı kabul edip etmeme denilebilecek türden iki farklı hisse kapılırlar. Anne ve babanın çocuğun davranışlarına karşı kabul edici olup olmadığı, çocuğun yetişkinlikte nasıl kişilik özellikleri kazanacağını belirlemede etkili bir faktör olabilmektedir. Bireyin zorlu veya stresli olaylar karşısındaki baş etme davranışları, zorluklara bakış açısı, bilişsel işleyiş sistemi ve bazı kişilik özellikleriyle açıklanabilir ki bireyin kişilik özelliklerini açıklamada yaygın olarak kabul gören yaklaşımlardan biri transaksiyonel analiz kuramı ve bu kuramın kişiliği açıklamada kullandığı ego durumlarıdır (Ekşi vd,

2017: 49).

Ego durumları; duruma göre uygun olan tutarlı bir düşünce ve duygu, deneyimler bütünü olarak tanımlanmakta, içerikle ilgilenen yapısal bir model dışında, içeriğin süreciyle ilgili olan ve fonksiyonel bakımdan farklı bir modelle de incelenmektedir. Yapısal analizde, ego durumları bireyin kişiliğinde; ebeveyn, yetişkin ve çocuk ego durumu olmak üzere üç değişik biçimde yer almakta ve bireyler ego durumunu koşullara göre kullanabilmektedir. Örneğin; bir birey kişilik yapısına göre bazen yetişkin bazen ise ebeveyn gibi düşünerek davranış sergiler. Bazı durumlarda ise birey çocuk rolüne girerek karşısındaki kişiler ile iletişim kurabilmektedir. Transaksiyonel analiz kuramı'na göre, bireyler arası sağlıklı ilişkiler ego durumlarının her birinin şartlara uygun kullanılmasıyla gerçekleşebilmektedir. Aynı kurama göre sağlıklı kişi, ebeveyn ve çocuk ego durumlarını yetişkin ego durumunun yönetiminde kullanabilen bireydir. Doğal olarak sağlıklı bir kişilik için, her bir ego durumunun katkısı gerekmekte, ayrıca bireylerin tepkilerinin yetişkin ego durumunun denetiminde olması öngörülmektedir (Buluş ve Atan, 2016: 39). Bu bilgiler ışığında ego durumlarının, kişiliğin oluşmasında ve diğer bireyler tarafından bireyin kişiliğinin algılanmasında etkili temel bir faktör olduğu dile getirilebilir.

2.1.6.1. Benlik-Ego Yansıması

Tüm insanlar için en önemli şey kendi benlikleridir. Bu sebeple kişilerin fiziksel ve düşünsel yapısında bencillik bulunmaktadır. Fakat bir bireyin bencilliğinin söz konusu olabilmesi için kendi benliğini kıyaslayabileceği, farklı bireylere gereksinim duymaktadır. Tek başına yaşayan bir birey için bencillik söz konusu değildir. Kişinin bencilliği, kişinin değer verilme ve övülme gereksinimi, başkalarınca kabul edilme gereksinimi, benlik duygusunu destekleyici sosyal, ekonomik, siyasal ve psikolojik öğelerin gereksinimi ve sosyal ekonomiden pay alma olarak belirlenmektedir. Birey bu gereksinimleri karşılayabilmek için grup içinde yaşamaya gerek duyar (Şenol vd., 2013: 71). Bu sebeple özellikle takım sporlarında yer alan sporcular için benlik kavramı ön plana çıkmaktadır. Takım sporlarında yer alan sporcular başka bireylerle etkileşim halinde olduklarından ve kendi benliklerini kıyaslayabileceği topluluk içerisinde bulunmalarından dolayı benliklerinin ortaya çıkması normal bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1.7. Spor ve Kişilik İlişkisi

Spor ile kişilik arasında bir ilişkinin olup olmadığı konusu tartışılan bir konu olup bu konuda iyimserler ve kötümserler şeklinde yaklaşımlar bulunmaktadır. İyimserlere göre, sportif aktivite ile kişilik arasında kanıtlanabilir bir ilişki mevcut olup spor yapanlar ile spor yapmayan kişiler birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Spor yapanların yapmayanlara göre duygusal uyarılmalarının daha yüksek düzeyde ve daha hızlı olduğu ileri sürülmektedir. Bu gerçek üzerinde temellendirilen iyimser görüşler, bu durumu kanıt olarak ileri sürmektedirler. Sayıca büyük bir çoğunluğu oluşturan kötümserler veya kuşkuculara göre kişiliğin kendini sportif kişilik şeklinde bir farklılık yaratarak ortaya koyması gerekmemektedir. Sporla kişilik arasında bir bağlantının olabileceğini ileri sürenler “Seçkin-elit bir sporcunun karakteristik bir kişiliği var mıdır? farklı spor dallarında sportif faaliyetlerini sürdürenlerde kişiliği oluşturan öğeler farklı mıdır? Ve kişilik nasıl ölçülmektedir? Tarzında sorular ileri sürmektedirler. Sporun karakteri oluşturduğu söylemi bazı toplumlarda çok kullanıldığı zikredilmektedir. Yarış sporlarının karakteri oluşturduğu yolundaki inanç sosyal bilimciler ve davranış bilimcilerinin esin kaynağını oluşturmaktadır. Sporcularla diğer insanlar arasında gerçek anlamda bir farkın mevcut olup olmadığı hususunda yapılan araştırmalara göre yarış sporlarına katılmanın karakteri oluşturmak gibi bir etkisinin olup olmadığı netlik kazanmamıştır (Tükenmez, 2009: 130-133).

2.1.8. Egonun Futbol Sporundaki Yeri

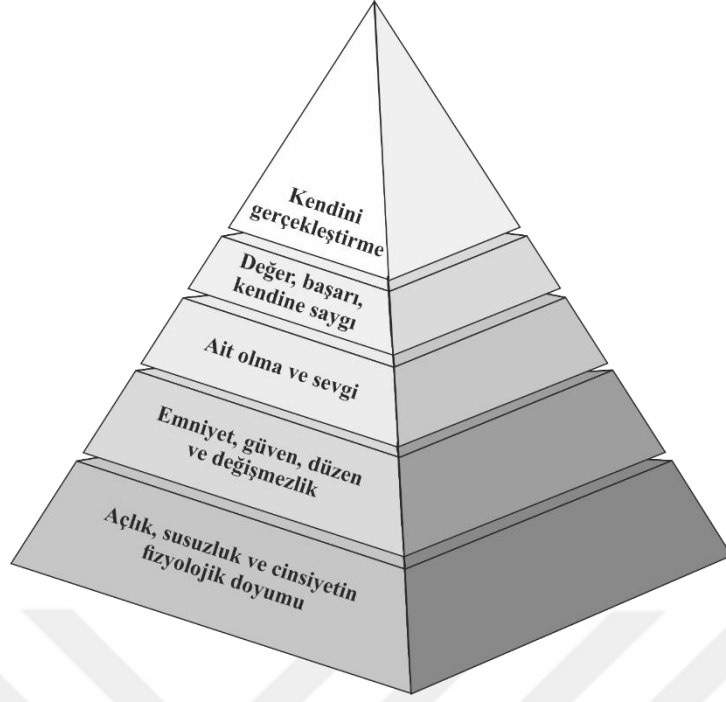
Kişiliğin oluşmasında ve davranışlara etkisi bakımından bireylerin hayatında önemli yer tutan ego durumlarının birey olarak düşünüldüğünde sporcuları da etkilemesi son derece doğaldır. Çünkü hangi spor dalıyla uğraşırsa uğraşsın her bir bireyin ego durumunun, kişiliğin bir yansıması olarak sportif olan (Fair Play) veya sportif olmayan davranışlara etki edebileceği ihtimal dahilindedir. Özellikle profesyonel ve amatör liglerde mücadele eden lisanslı sporcuların Fair Play kapsamında olan veya olmayan tüm davranışlarının, ego durumlarının kişiliğe etkisi çerçevesinde değerlendirilmesi mümkündür. Buna göre; ego durumlarının sporcuların davranışlarına etki etmesi ve davranışlara yansıması nedeniyle egonun ve ego durumlarının spora ve futbol sporuna etki ettiği söylenebilir.

Ego durumlarının davranışlara yansıması ve bu davranışların en fazla gözlendiği spor dalları içerisinde mücadele gücü, Fair Play, yılmazlık ve diğer

duyguların öne çıktığı spor dalının futbol olduğu dile getirilebilir. Saha içerisinde mücadele eden futbolcuların doğuştan gelen, anne babasından öğrendiği, çevreden gördüğü ve deneyimlediği, ego durumunu ve kişiliğini yansıtan birçok kişilik özelliği ve davranışlar, futbol müsabakası esnasında farklı biçimlerde ve farklı düzeylerde ortaya çıkabilmektedir. Bunlar; Fair Play olarak değerlendirilen olumlu tepkiler ve davranışlar olabileceği gibi rakip takım futbolcusuna yönelik kindarca ve zarar verici olumsuz davranışlar da olabilmektedir.

2.1.9. Maslow'un İhtiyaçlar Kuramı

Abraham Maslow insan güdüleriyle ilgilenen en ünlü psikologlardan biridir. Maslow insan güdülerinin hayvan güdülerinden farklılık gösterdiğini savunarak insan güdülerini bir pramid şeklinde merdivene benzer bir şekilde sistematik bir düzene dönüştürmüştür. Maslow'un oluşturduğu pramidin temelinde biyolojik güdüler, üst katında ise psikolojik güdüler yer almaktadır. Maslow'a göre kişi temelde yer alan bir güdünün gereksinimini karşılamadan, birey üst düzeydeki güdülerden etkilenmez. Birey alt düzeydeki güdülerden doyuma ulaştığı takdirde, üst düzeydeki güdülere hazır hale gelmektedir. Pramidin en üst seviyesine, yani kendini gerçekleştirme aşamasına herkes ulaşamayabilir. Ancak büyük filozoflar şairler, yazarlar vb. kendini gerçekleştirme seviyesine gelirler. Bununla beraber kendini gerçekleştirmiş kimseler her zaman tanınmış ve şöhretli kişiler olmak zorunda değildirler. Hayatını anlamlı görüp zamanını doyarcasına yaşayabilen bireylerde kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak algılanmaktadır (Cüceloğlu, 2010: 235-236). Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi pramidi motivasyonu sistematik olarak açıklayan ilk teori olması sebebiyle çok önemlidir (Zencirkıran, 2018: 200). Buradan da anlaşılacağı gibi hangi meslek grubundan olursa olsun, mesleki anlamda belli bir seviyeye gelen bireylerin diğer bireylere oranla kendini gerçekleştirme olasılığı daha yüksek olsa da yaşam doyumuna ulaşan ve hayatını anlamlı gören insanların kendilerini gerçekleştirmesi mümkündür.

Şekil 2.2. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Kaynak: Doğan Cüceloğlu, (2010: 236). İhtiyaçlar Pramidi

Abraham Maslow'a göre insan 5 temel ihtiyacını doyumak ister. Bu ihtiyaçlar yukarıdaki şekilde de görüldüğü gibi 5 kısma ayrılmaktadır (Şekil 2.2).

Fizyolojik İhtiyaçlar: Fizyolojik ihtiyaçlar insanların hayatlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan temel gereksinimlerdir. Bu ihtiyaçlara yemek yeme, uyku uyuma ve su içme gibi ihtiyaçlar örnek olarak gösterilebilir. Birey gelir elde etmek için çalışır. Dolayısıyla fizyolojik ihtiyaçların giderilmesi, bireyin emeği ile elde edeceği gelire mümkün olacaktır. Bu durumda bireyin çalışma motivasyonunun önceliğini hayatını sürdürebileceği geliri elde etmek oluşturur.

Güvenlik İhtiyacı: Birey, ilk basamaktaki fizyolojik ihtiyaçlarını giderdikten sonra, güvenlik ihtiyacına gereksinim duyup bu ihtiyaca yönelmektedir. Birey kendini güvende hissedebilmek için güvenlik ihtiyacına gereksinim duyar. Güvenlik ihtiyacı sadece fiziksel değil, ekonomik güvenlik de dahil olmak üzere tüm ihtiyaçlar bu gruba girmektedir. Bireyler sağlık sorunlarının giderilmesi ve iş hayatından sonraki emeklilik süreci için yatırım yapmaktadırlar. Bu sebeple bireyler güvenlik ihtiyacını bir iş'te çalışmasıyla beraber önemli düzeyde sağlamaktadır. Birey çalışma hayatında motive ise eğer, her anlamda güvenli bir hayat yaşamayı istemesi ile ilgilidir.

Ait Olma/Sevme İhtiyacı: İnsanoğlu yalnız yaşamayı sevmez, bu yüzden topluluk içinde yaşarlar. Çünkü, İnsan sosyal bir varlıktır. İnsanlar güvenlik ihtiyacını giderdikten sonra ait olma/sevme ihtiyacı ortaya çıkar. Çalıştığı yerde bir grubun

üyesi olmak, iş dışında da bir derneğe/kulübe üye olmak, ait olma/sevme ihtiyacını yansıtmaktadır. Bu vesile ile birey, ilişki/iletişim kurma ihtiyacını karşılamaktadır. İnsan, hayatının çok önemli bir kısmı çalışma hayatında geçirmektedir. Bu sürede bireyler sosyal çevrelerini oluşturmaktadırlar. İnsanların sosyal çevreleri genellikle mesai arkadaşlarından oluşmaktadır. Bu sebeple insanların çalışma hayatı ve buradaki arkadaşlıklar, bireyin ait olma ve sevme ihtiyacının karşılandığı önemli bir ortamdır.

Saygı İhtiyacı: Piramidin ait olma/sevme ihtiyacından sonraki gereksinimini saygı ihtiyacı oluşturur. Saygı bireyin başkaları tarafından saygınlık kazanması, değer verilmesi, bireye güvenilmesi ve sözünün geçerli olması gibi beklentileri karşılamaktadır. Bireyin çalıştığı yer de etrafındaki insanlar tarafından kabul görebilerek saygınlığını arttırdığı yerdir. Bununla beraber birey, işyerinde kendisine güven tahsis eder. Bireyin çalıştığı yerde saygınlığının karşılanması, o'nun örgüte daha bağlı hissetmesini sağlayacaktır. Örgütte, bireyin görüşünün alınması ve önerilerinin hayata geçiriliyor olması en önemli motivasyon kaynaklarından biri olacaktır.

Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı: Kendini gerçekleştirme, Maslow'un ihtiyaçlar pramidinin en üstteki basamağında yer almaktadır. Her birey yaşamı boyunca kendini gerçekleştirmek için uğraşır. Araştırmacılara göre Maslow'un ihtiyaçlar pramidindeki en üst basamak olan kendini gerçekleştirme aşamasına ulaşabilenlerin oranı % 10 civarındadır. Birey kendisini gerçekleştirebildiği takdirde hem maddi hem de manevi olarak kendini doyuran bir yapıya bürünecektir. İnsanların iş hayatları, kendilerini gerçekleştirebilmeleri adına çok önemli bir alandır. Bireyler çalıştıkları yerde elde ettiği başarılar ve kazanımlar ile itibar sahibi, saygın bireyler olarak toplumda yer edinebilmektedirler. Bu açıklamalar ışığında bireyin kendini gerçekleştirmesinde çalışma hayatı en önemli araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir spor kulübünde idarecilik yapan kişiler, gönüllü bir organizasyonda yer alan kişiler veya herhangi bir sivil toplum kuruluşunda aktif rol alan kişilerin başarılı çalışma yaşamları dikkat çekicidir. Bu kişiler çalışma hayatındaki başarılarını özel hayatlarına taşıyarak sosyal alandan da faydalanıp kendilerini gerçekleştirebilmektedirler (Zencirkıran ve Keser 2018: 201-202). Bir bireyin kendini gerçekleştirebilmesi ve saygınlık kazanması, o kişinin benlik duygusunu daha çok bastırdığı ve empati yapma yeteneğinin daha çok geliştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Kendini gerçekleştirme ve ego ilişkisi ile ilgili birçok bilim adamı çeşitli araştırmalar yapmışlardır.

2.1.10. Kendini Gerçekleştirme ve Benlik

Kişiler arası iletişim, kişilerin çevresindeki insanlarla sağlıklı ilişkiler geliştirmesi olarak görülmektedir. Başarılı iletişim hem ilişkileri geliştirir hem de bireyin iç dünyası ve psikolojisi hakkında önemli unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle kendini gerçekleştiren bireylerin, kişiler arası iletişimlerinin olumlu yönde ilerlediği ortaya koyulmuştur (Tekke ve Coşkun, 2019: 790). Maslow'un ihtiyaçlar pramidinin son basamağındaki kendini gerçekleştirme ihtiyacı, temelde bireyin fiziksel ve ego gereksinimlerini karşılandıktan sonra, kişisel olarak potansiyelin tamamen gerçekleştiği ve aynı zamanda psikolojik olarak en yüksek gelişim seviyesi olarak ifade edilmektedir (Stringfixer, 2021). Hümanistik psikologlar, insanı davranışları konusunda yönlendiren en önemli güdü'nün "Kendini Gerçekleştirme" güdüsü olduğunu belirtmektedirler. Hümanistik psikologlar korunma, beslenme ve neslini sürdürme gibi fizyolojik gereksinimlerin önemine itiraz etmemekle beraber, bunları ana unsur saymakta ve insanların üst düzeyde bazı gereksinimlerinin olduğunu ve bu gereksinimleri doyumaya çalıştığını öne sürerler (Kuzgun, 1972: 169). Roger, kendini gerçekleştiren insanın özelliklerini; değişik yaşantılara açık olabilme, bireyin kendine güvenmesi, kendini içsel olarak değerlendirebilme ve değişmeye istekli olabilme şeklinde belirtmektedir (Mürvetoğlu, 2014: 17-18). Kendini tanıma kişiler arası iletişimin temelini oluşturan önemli bir gelişim evresidir. Kendini tanıma kavramı, kişinin içsel ve psikolojik süreci olarak da kısaca tanımlanabilir. Kişinin kendini tanıması önemlidir. Kişinin kendini tanıması sürecinde duygu, düşünce ve davranışların çok önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir. Bununla birlikte kişinin geliştirmiş olduğu duygular, düşünceler ve özgüveni kişinin kendisini ve aynı zamanda başkalarını da anlamasını sağlayacak önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. (Tekke ve Coşkun, 2019: 795). Bireyin çevresini anlaması empati duygusunun gelişimiyle, yani çevresindeki insanları anlamasından geçmektedir. Bireylerin empati kurabilmesi daha çok sosyal ortamlara girmesi ve çevresindeki kişilerle iletişim kurmasından geçmektedir. Birey çevresindeki insanlarla iletişime geçerek içsel ve psikolojik olarak kendisini daha iyi hissedecektir. Bununla beraber birey kendisini gerçekleştirdikçe karşısındaki kişiyi daha iyi tanıyacak ve empati kuracaktır. Bu sebeple empati kuran bireylerin ego durumları, her ne kadar çocukluk çağından itibaren ortaya çıkıp, gelişim gösterse de değişiklik gösterecektir.

2.2. Spor ve Futbol Psikolojisi, Futbol Sporunda Yılmazlık ve Kindarlık Olguları ve Ego ile İlişkisi

2.2.1. Spor Psikolojisi

Spor psikolojisi kavramının ilk kullanımı modern olimpiyat hareketinin kurucusu olan, Fransız asilzade Pierre de Coubertin olduğu anlaşılmaktadır. 1900 yılında “La Psychologie du Sport” adlı makale yayınlandı ve 1937 yılında ölümüne kadar geçen süre içerisinde sporun psikolojik yönleri üzerine yazılar yazmaya devam etti. Coubertin’in bu alandaki katkısına rağmen spor psikolojisi üzerine ilk kariyeri yapan ve spor psikolojisinin babası olarak bilinen Amerikalı psikolog Coleman Griffith’tir. 1925 yılında Illinois Üniversitesi Griffith’den, sporcular üzerine bazı olumlu sonuçlar oluşturması için antrenörler ile çalışmasını istedi. Griffith’in katkılarıyla Illinois Üniversitesi Amerikan futbolunda iki ulusal şampiyona ve üç kez Big Ten Şampiyonası kazandı (Karageorghis ve Terry, 2017: 3-4).

Farklı kültürlerde farklı amaçlar ve farklı karakterlerle ortaya çıkan futbol sporu günümüze gelene kadar oldukça fazla miktarda değişikliğe uğramıştır. Futbol sporu modernize edilerek kitlesel, sosyal, kültürel ve hatta psikolojik bir aktiviteye dönüşmüştür denilebilir. Aslında psikolojik boyutta ele alınması gereken sadece futbol değil, tüm çeşitleri ve kavramsal boyutuyla sporun kendisidir. Spor aslında başlı başına zihinsel ve fiziksel uyumu gerektiren bir performans bütünlüğünü gerektirmektedir.

Zihinsel becerilerin kullanılarak kazanmaktan bahsedildiği ilk çalışmalardan olan “Oyun Sahasından Yönetim Kurulu Odasına” isimli metinde Shane Murphy (1996); “cerrah, pilot, askeri personel, yönetici, taşıt operatörü ve başka birçok nitelikli personelin” insanların güvenliği için olmasının yanında, bireylerin işlerinden memnun kalmaları için en iyi performansı göstermek zorunda hissettiklerini ama sadece spor alanında zihin ile beden arasındaki ilişkinin performansı arttırmadaki etkisinin ciddi biçimde araştırıldığını söylemektedir (Ersöz ve Yenilmez, 2016: 142). Zihinsel ve fiziksel performans bütünlüğü ile birlikte ortaya konan efor, mücadele gücü, yılmazlık ve diğer davranış biçimleri ile futbolcular daha fazla çaba harcama anlamında diğer sporculardan ayrılmaktadır. Ortaya konan performansa ego durumlarının da etki etmesiyle futbolcuların saha içerisindeki sportif ve sportif olmayan davranışlar, futbolcudan futbolcuya farklılıklar gösterebilmektedir.

2.2.1.1. Futbol Psikolojisi

Futbol, popülerliği nedeniyle psikolojik atmosferi diğer bütün spor dallarından çok daha fazla olan bir spor dalıdır. Psikolojik açıdan futbola yaklaşım tarzının netlik kazanabilmesi için futbolun bütün dinamiklerinin bilinmesi ve futbolcunun verimliliğinin yükseltilebilmesi için ise gerekli unsurların belirlenmesi gerekmektedir. Futbolcunun ideal bir performans gösterebilmesi için gerekli olan şeyler; teknik, fiziksel yeterlilik ve zihinsel becerilerdir. Bu gereklilikler her futbolcuda aynı düzeyde ortaya çıkmamakta ve bazı futbolcuların performansı değişkenlik gösterebilmektedir (Kulak ve Toros, 2021: 43).

Performansı değişkenlik gösteren veya düşük olan futbolcuların başarısızlığı, yetersiz psikolojik hazırlığa bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Belirli bir düzeyde teknik yetkinliğe ve fiziksel yeterliliğe sahip bir futbolcunun maçlarda beklenen performansı gösterememesi psikolojik nedenlere bağlanabilmektedir. Futbolcunun zihnindeki olumlu duyguların, psikolojik süreklilikle birlikte futbolcunun performansına katkı sunabileceği göz ardı edilemez bir gerçektir.

2.2.2. Yılmazlık (Psikolojik Sağlamlık) Kavramı

Yılmazlık kavramı; Latince “Resiliens” (sağlam/yılmaz) kelime kökünden türemiştir. Resiliens, bir maddenin esnek olması ve aslına kolayca dönebilmesini ifade etmektedir. Yılmazlık kelimesinin İngilizcedeki karşılığı ise dirençlilik, çabuk iyileşme gücü, zorlukları yenme gücü ve esneklik olarak verilmektedir (Gürkan, 2006: 50). Teknoloji ve iletişimdeki gelişmelerin etkisiyle yılmazlık kavramı önem kazanmış, birçok alandaki gelişmelere ve değişimlere uyum anlamında yılmazlık, bireylerin ve kurumların hayatında daha fazla yer almaya başlamıştır. Teknoloji ve yeni iletişim araçlarındaki gelişmelerin etkisiyle hızlı değişen bir ortamda yaşamakta, dünyanın bir ucunda ortaya çıkan bir yenilik veya olay tüm dünyayı etkileyebilmektedir.

Hayatın her alanında ortaya çıkan hızlı değişim ve etkileşim nedeniyle bugün için geçerli olan şartlar ve değişkenler yarın geçerliliğini yitirebilmektedir. Herhangi bir sorunla karşılaşılmasa da sadece hızlı değişim ve bunun ortaya çıkardığı belirsizlik ortamı bile işverenlerin olduğu kadar çalışanların üzerinde de bir psikolojik baskı oluşturabilmektedir. Bu baskıdan kurtulabilmek adına işverenler ve kurumsal firmalar, teknoloji ve iletişimdeki gelişmelere uyum sağlayarak kendilerini yeniliklere uyarlayabilmektedir. Buna paralel olarak çalışanların, iş koşullarında

ortaya çıkan yenilikler ve değişimlere uyum gösterebilmesi gerekmektedir. Bunun için çalışanlarda bulunması gereken özelliklerden biri de uyum becerisidir.

Uyum becerisi, gücünü öğrenmeden almakta ve öğrenme ne denli güçlü olursa tutum, değer ve davranışlardaki değişim de o kadar güçlü olmaktadır (Sharpe, 2016: 213). Araştırmalara göre; yılmazlık-psikolojik dayanıklılık/sağlamlık düzeyinin yüksek olduğu kişilerde zor durumlara karşı daha iyi uyum sağlandığını ve zorluklar karşısında daha çok strateji üretilebildiğini ortaya çıkarmaktadır. Bu durumda; kişinin öğrenme gücü ve yılmazlık düzeyi, uyum becerisini destekleyen önemli iki unsur olarak ele alınabilir. Yeni ortamın gerektirdiği beceriler hızlıca öğrenilir ve vazgeçmeden aynı motivasyonla devam edilirse, örgütler için iyi sonuçlar elde edilebilmektedir (Turan-Sarıkaya, 2019: 9). Tüm bu karmaşıa içerisinde yılmazlığın-psikolojik dayanıklılık/sağlamlığın tanımlanması oldukça zorlaşmaktadır. Kaya (2019: 7)'nin ifadesine göre ise yılmazlık; kişinin kendi sorunlarına karşı verdiği mücadelede beden ile zihninin birlikte hareket etmesi gerektiğine dair bir yaklaşım olmakta ve sadece verilen bir mücadelenin zihinsel uygulaması değil, aynı zamanda fiziksel olarak da yıpranma gerektirebilecek bir direniş süreci olarak irdelenmektedir.

Yılmazlık kavramının çerçevesinin hangi esaslara göre belirleneceği ve nasıl tanımlanacağı oldukça karmaşık bir konudur. Gelişim araştırmacıları yılmazlığı/psikolojik dayanıklılık/sağlamlığı; çocuğun davranışının içinde yaşadığı kültürün ya da toplumun temel beklentilerini karşılayıp karşılamamasına ve gözlenebilir bir belirti temeline dayandırarak tanımlamaktadırlar. Psikopatoloji konuları ile ilgilenen araştırmacılar ise yılmazlığın/psikolojik dayanıklılık/sağlamlık ölçütü olarak akademik ve sosyal başarılarından daha çok bireyin psikopatolojisinin bulunmamasına veya düşük düzeyde semptomlar/bozulmalar göstermesi üzerine odaklanmıştır (Tek, 2017: 16). Özetle psikolojik dayanıklılık/sağlamlık; değişimlere hızlı uyum, kötü durumlardan çabuk kurtulma becerisi, kendini toparlama durumu, incindikten veya gerildikten sonra eski haline kolayca dönebilme ve esneklik olarak tanımlanabilmektedir (Earvolino-Ramirez, 2007: 74).

2.2.2.1. Yılmazlık Modelleri

Yılmazlık kavramı birçok bilim adamı tarafından farklı modellerle yorumlanmıştır. Kobasa, Bernard, Wolinler, Henderson ve Milstein, Krovetz, Richardson Yılmazlık kavramını modelleyen bilim adamları olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.2.1.1. Kobasa' nın Arabuluculuk Modeli

Kobasa (1979), yılmazlık kavramını, güçlükle karşılaşılan bir durumda bu olumsuzluğu en aktif ve iyi şekilde çözebilme becerisini ve mevcut durumdan bir fırsat yaratmasını ortaya koymasını sağlamak olarak değerlendirilmiştir. Yılmazlık kavramı, bireyin içerisinde bulunduğu zorluk derecesi yüksek ve güç olan bir durumdan kaçmak yerine mevcut durumla yüzleşerek, çözüm için gerekli yardımları aramaya yönlendirir. Yılmazlık, olumsuzla sonlanacak bir durumu veya olayı kişi için iyi bir tecrübeye dönüştürür. Kişi, karşı karşıya kaldığı durum veya olayları kontrol altına alabileceğine inandığı takdirde yılmazlığı sağlayarak, kendisini yaşamın bir parçası olarak görür ve değişim sürecinin pozitif bir olgu olduğuna inanır.

2.2.2.1.2. Benard Modeli

Benard'a (1991) göre yılmaz gençlerin yetiştirilmesinin kilit unsuru, bu gençlere şefkat göstererek, destekli ilişkiler kurmaktır. Çocukları yılmaz bireyler olarak yetiştirmek istiyorsak, o çocukların en önemli üç çevresine (yaşadığı, çalıştığı ve oynadığı) ev, okul ve toplum ortamına odaklanmamız gerekir. Bu ortamlarda ortaya koymamız gereken üç ana faaliyet vardır. Bunlar; ilgi göstermek ve destek sağlamak, anlamlı olan katılım fırsatları sağlamak, beklentileri yüksek tutmak ve vermektir. (Gürkan, 2006: 54).

Benard Modeli temel kavram olarak, çocukların gelişimine katkı sağlayabileceği ve başarılı olabileceği ortamlar yaratmak için, güç ve sorumluluğun yetişkinlere ait olduğudur. Çocukları doğduktan sonra yaşam şartlarını kendileri belirleyemez ve seçemezler. Çocukların yetişkin bir birey olana kadar hayatlarını sürdürecekleri, oynayabilecekleri ve öğrenebilecekleri ortamları ebeveynler başta olmak üzere yetişkinler yaratırlar. Yapılan birçok araştırma, yaşam koşullarının kötü olduğu bir ortamda dünyaya gelen çocukların ilgili, yol gösterici ve destekleyici yetişkinler sayesinde çevredeki olumsuzlukları aşabilirler (Thomsen, 2002: 13-17).

2.2.2.1.3. Wolinler'in Yılmazlık Modeli

Psikiyatrist Steven Wolin ve psikolog Sybil Wolin yaptığı çalışmalarında, bazı bireyler yaşadıkları çeşitli sıkıntılardan sonraki bozulmadan sonra bireylerin tekrar eski hallerine dönebilmelerini sağlayan bazı özellikleri ortaya koymuşlardır (S. J. Wolin ve S. Wolin, 1993: 256). Psikiyatrist Steven Wolin uzun yıllar geleneksel tıbbi

modeli uygulamıştır. Uygulanan mevcut modelde doktor veya terapist ortaya çıkan bozuklukları tespit ederek, terapi yöntemi veya ilaç ile tedavi uygular. Tespiti yapılan birey, güçsüz ve hasta olarak kabul edilir. Wolin uyguladığı bu metoddan hoşnut olmamış ve hastanın güçlerine odaklanmayı tercih etmiştir. Özellikle de bireylerin yaşadıkları tüm olumsuzluklara rağmen iyileşmelerini sağlayacak özellikleri belirleyerek kaydetmiştir. Steven Wolin'in çocuk gelişimi alanında doktorasını yapmış olan eşi Sybil Wolin, belirlenen bu yılmaz davranışları gruplandırarak adlandırdılar ve mevcut bu davranışlara “yedi yılmazlık” adını verdiler (Thomsen, 2002: 20-23).

2.2.2.1.4. Henderson ve Milstein'in Yılmazlık Modeli

Henderson ve Milstein (1996) 'in geliştirdikleri “Yılmazlık Çemberi”, çevredeki risk faktörlerini azaltmak ve yılmazlığı inşa etmek olarak iki bölüme ayrılan altı unsuru içermektedir. Yılmazlık çemberi çevredeki risk faktörlerini azaltılması boyutu açısından incelendiğinde; açık ve tutarlı sınırların koyulması, prososyal bağların artırılması ve yaşam becerilerinin öğretilmesi öğelerinden oluşmaktadır. Bu çemberin diğer bir boyutu da çevrede yılmazlığın inşa edilmesi boyutudur; yüksek beklentilerin oluşturulması, ilgi ve desteğin sağlanması ve bildirilmesi, bununla beraber anlamlı katılım fırsatlarının sağlanması öğelerini oluşturmaktadır.

2.2.2.1.5. Krovetz'in Yılmazlık Modeli

Genç insanların aile, okul ve çevrelerinde yer alan fakat çoğunlukla da problemlili gençlerin yaşamlarında yer almayan koruyucu faktör olarak yılmazlık kuramı tanımlanır. Çocuğun olumsuzluklarla başa çıkabilme yeteneğinin ortaya çıkmasında koruyucu faktörlerinde etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu özelliklerin tüm insanlarda belirli bir derecede bulunduğu fakat kişilerin başa çıkabilecek kadar yeterli derecede güçlü olup olmadığı çocukluk çağında koruyucu faktörlerin yaşamlarında var olmasına bağlı olduğu söylenmektedir. Buna ek olarak, az veya çok, kişi yılmazlık gösterebilir fakat kişinin zor koşullar altında yılmazlık gösterebilmesi için çocukluk döneminden itibaren kişilerin ailesinde, okulunda ve çevrelerinde koruyucu faktörlerin yer alması gerekmektedir (Krovetz, 1999: 200).

2.2.2.1.6. Richardson'in Yılmazlık Modeli

Richardson vd. (1990) tarafından Yılmazlıkla ilgili bir kuram geliştirilmiştir.

Bu kurama göre psikolojik, biyolojik ve manevi bir denge sağlanarak birey vücudunu, ruhunu ve aklını yaşantısındaki anlık koşullara uyumlu hale getirebilmelidir. Stres yaratan iç ve dış etki durumları her zaman mevcuttur. Bu durum kişinin olaylarla nasıl başa çıktığı ve daha önceki risk altında yaşamış olduğu başarılı ve başarısız olma durumlarındaki uyumlu olma girişimlerinden etkilenmektedir. Bazı durumlarda koruyucu veya uyum faktörleri etkili olmayabilir. Bu durum da psikolojik-biyolojik-manevi dengenin bozulmasına neden olmaktadır. Zamanla bozulmaya başlayan bu süreç için verilen tepki, dört sonucun oluşmasına sebep olmuştur. Bunlar:

(1) Dengenin bozulması gelişim ve yılmazlığın artması için bir olanak olur ve adaptasyon yeni, daha yüksek bir iç dengeyle sonuçlanır,

(2) Sadece bu olumsuzluğu aşmak, bunun ötesine geçmek çabasıyla temel dengeye geri dönülür,

(3) Zarar atlatılır ama daha düşük bir denge düzeyine dönülür,

(4) Uyumsuz stratejilerin (kendine zarar verici davranışlar) olumsuzluklarla baş edilebilmesi için kullanılan sağlam olmayan ruh haline geçilir. Yılmazlık kuramı bu yüzden stresle başarıyla başa çıkabilme yeteneğinin bir ölçüsü olarak da görülebilmektedir (Richardson, 2002: 307-321).

2.2.3. Yılmazlığı Etkileyen Faktörler

Yılmazlık kavramını etkileyen iki faktör bulunmaktadır. Bu faktörler risk faktörleri ve koruyucu faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yılmazlık ile alakalı risk faktörleri 3 grupta incelenmektedir. Koruyucu faktörler ise risk faktörlerinin etkisini azaltan, hafifleten veya ortadan kaldıran faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.3.1. Risk Faktörleri

Yılmazlık modeli, bireyin gücünü ve dayanıklılığını ifade etmek için zorluklar ve tehditler karşısındaki birçok risk faktörünü de içermektedir. Bahsedilen risk faktörleri, zamanla kişiler için bir tutum oluşturmakta ve yılmazlık duygusunun ortaya çıkışını engellemektedir (Kirby ve Fraser, 1997: 15).

Yılmazlıkla ilgili risk faktörleri; bireysel, ailesel ve çevresel olmak üzere üç tür olarak ifade edilmektedir. Bunlar; doğumdan itibaren bireyin kişilik özellikleri ve

gelişim evrelerinde yaşanan olumsuzlukları içerdiği, ailenin yaşam koşullarına ilişkin kişinin karşılaştığı olumsuz durumları da içermektedir. Doğumun erken olması, kronik rahatsızlıklar, hastaneye yatırılma, olumsuz yaşam olayları, ailenin bedensel hastalıkları veya psikopatolojisi, boşanma, ayrı yaşama veya anne-babadan herhangi biriyle yaşama, çocuk yaşta anne olma, okulda başarısızlık veya okulu bırakma, hastalık, başarısız ilişkiler, işsizlik, suçlar, ekonomik düzey, çocuk ihmal ve istismarı, evsizlik, toplumsal felaketler ve doğal afetlerdir (Gürkan, 2006: 19-25).

Windle (1999) ifade ettiği görüşe göre, sosyo-ekonomik durumlar (fakirlik gibi), çevredeki cinayet istatistikleri, ailevi sapmalar, ailenin alkolik geçmişi, madde kullanımı, çocukluktaki istismar, yetiştirme yurtlarında kalma, çocukluk çağındaki psikiyatrik sorunlar (öğrenme güçlüğü v.b), düşük kilolu doğum, evsizlik, anneden kaynaklı stres ve yüksek derecedeki stres temel risk faktörlerindedir.

Çevresel açıdan maruz kalınan baskı, ekonomik durumun kötü olması, eğitim seviyesinin düşüklüğü, şiddet ve sosyal ilişkilerdeki yaşanan sorunlar da zihinsel olarak insanların motivasyonunun düşmesine ve mücadele isteklerinin kırılmasına sebep olmaktadır. Bireylere yaşatılan bu ruhsal baskı ve olumsuz etkiler sonucunda çevrelerinden yeterli desteği görmemeleri, özgüvenlerinin oluşmasını zorlaştırmaktadır. Bu yüzden psikolojik açıdan değerlendirildiğinde bireylerin sağlam bir psikolojiye sahip olup olmadıkları araştırılmalı ve bireylerin yılmazlık konusundaki durumlarının anlaşılması açısından son derece önemlidir (Masten, 2001: 227-238).

2.2.3.2. Koruyucu Faktörler

Risk faktörlerinin etkisini yumuşatan, azaltan ya da tamamen ortadan kaldıran ve kişilerin yeterliliklerini geliştiren faktör, koruyucu faktörlerdir (Masten, 1994: 3-25). Bu faktör riskin etkilerine tampon görevi göstermektedir; sebep ve etki birleşimini kesmektedir ya da olumsuz etkisini tamamen ortadan kaldırmaktadır. Farklı seviyelerde riskler gibi koruyucu etkiler de olabilmektedir. Çocuklar üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu düşünülen birkaç örnek şunlardır; çevresel düzeyde yetişkinlerle aralarındaki ilişkilere önem vermek, aileden olmayan kişilerden gelen sosyal destek ve okula devam etme gibi durumlar olumsuz faktörler için bir tampon görev olarak üstlenmektedir ve bunlar bireylerde olumlu etkiler göstermektedir (Akt: Anthony vd., 2009: 45-525).

Yılmazlık ile ilgili olarak kişiler üzerinde koruyucu unsurlar üç farklı başlık altında toparlanmaktadır (Garmezy, 1987: 159-174).

- Kişinin özgüveni, sosyal çevresine karşı duyarlılığı ve herhangi bir konu üzerindeki iyimserliği,
 - İl olarak aile, aktif bir şekilde çevresinde iletişimde olunan herkesin desteği ve yönlendirmesi,
 - Sosyalleşmenin etkisi ile meydana gelen uyum ve karşılıklı koruyuculuk hissi
- Bireysel olarak değerlendirildiğinde, kişilerin en fazla koruyuculuk duygusunun geliştiği dönemi, yılmazlık hissinin etkisiyle kişinin kendi kendine motive ettiği dönemlerdir. Böylelikle kişiler kendilerini koruma altına aldıklarını ve oluşabilecek her türlü stres baskısından da uzak tutmaya çalıştıkları görülmektedir. Özellikle kişilerin, iyimserlik duygusu ve pozitif düşünmenin etkisinin kişiler üzerinde kendini koruma mekanizmasını geliştirdiği ve yılmazlık duygusunu olumlu etmenlerle de beslediği görülmektedir (Vanderpol, 2002: 302-306).

Yılmazlık kuramının düzeyini etkileyen koruyucu faktörler arasında aile ve akran özellikleri de yer almaktadır. Çocukların problemlerini fark edebilmesi ve onlara çözüm üretebilmeleri de ebeveyn desteği üzerinde olan çocuklar için koruyucu faktörlerden biridir (Şahin-Baltacı ve Karataş, 2015: 128).

Böylelikle yılmazlığı etkileyen koruyucu faktörlere aile yapısı ve ebeveyn-çocuk ilişkisi de dahil edilmektedir (Martinez-Torteya, vd., 2009: 562). Ancak gelişimsel dönem nedeniyle kişilerin koruyucu ve risk faktörlerinde bazı değişiklikler gözlenmektedir (Karataş ve Çakar, 2011: 84-91). Aile birlikleri bozulmuş boşanmış kişilerin çocuklarında, yetişkinlik dönemlerinde yaşamış oldukları bağlanma sorunları ve aile ilişkilerinin bozulması ile birlikte yaşam kalitelerindeki azalma gibi etkiler boşanmanın uzun süreli sonuçları olarak kabul edilebilirler fakat çocukluk döneminde yaşanan boşanma durumunun kısa süreli sonuçlarına kıyasla duygusal ve sosyal sorunları daha ciddi boyuttadır. Boşanma sonucunda yaşanan ekonomik zorluklar, ebeveyn-çocuk ilişkisindeki bozulma, duygusal desteği kaybetme gibi birçok stresli yaşam örnekleri bu tip durumların yaşanmasına sebep olduğu belirtilmektedir (Öngider, 2013: 140-161).

Toplum içindeki koruyucu faktörlerde ise, sosyal hizmet ve halk sağlığı hizmetleri, güvenli mahalli koşullar, sorunlarını çözmede etkili koşullar, etkili okul,

toplumsal kurum ve birliktelikler (kulüpler, okul vb.) varlığıdır (Demirbaş, 2010: 33).

Fakirlik, ailede mutsuzluk ve huzursuzluk, şiddet, hastalık, istismar ve diğer birçok faktör nedeniyle risk altındaki çocukların yaşamlarında ve geleceklerinde başarılı olabilmesi; aile ve toplumdaki desteklerinin ve özgüvenlerinin oluşmasını içeren koruyucu faktörlerin etkilerine bağlıdır (Rak ve Patterson, 1996: 368-373).

2.2.3.3. Kişilik Özelliği Olarak Yılmazlık ve Yılmaz Bireylerin Özellikleri

Literatürde; bireyin kapasitesinin, yeteneklerinin ve gücünün farkında olması, içsel motivasyon ve yüksek özsaygıya ulaşma gibi ayırt edici özelliklerin bir araya gelmesi, yılmaz bir kişiliğe sahip olmanın gereklilikleri olarak belirtilmiştir. Yılmaz kişiler sosyal olarak; planlı hareket edebilen, arkadaşlık geliştirme ve olayları kontrol etme yeteneğine sahip, çevik, kendini ifade edebilmede sorun yaşamayan, olumlu biçimde iletişim kurabilen bireylerdir. Yılmaz kişiler; duygusal açıdan özgüveni yüksek, farkındalık ve öz denetim sahibi, iyimser olma ve mutluluk gibi özelliklere sahip bireylerdir. Yılmaz kişiler, sorun çözme konusunda becerikli, kendini geliştirmeye açık kişiler olup toplumsal değişim sürecinde aktif bireylerdir ve çoğunlukla kendilerini inançlı veya dindar bir kişi olarak nitelendirirler (İrmak ve Izgar, 2015: 451). Yılmaz kişilerin kendilerini bu şekilde nitelendirmesiyle, hayatları boyunca karşılarına çıkan sorunlarda çabuk pes etmemesi ve mücadele etmeye devam etmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Böylece yılmazlık kavramının mücadeleye devam etme ve vazgeçmeme olgularıyla özdeş olduğu ifade edilebilir. Bu niteliklere bağlı olarak çocukluk, gençlik veya yetişkinlik dönemlerinde olmak üzere yılmazlık özelliği, bireylerin hayatlarının her döneminde kendini gösterebilmektedir.

Yılmaz çocuklar ve yılmaz yetişkinler büyük ölçüde birbirine benzemektedirler. Yılmaz çocuklar; sosyal olarak yeterli, problem çözme, eleştirel düşünme ve inisiyatif alma gibi yaşam becerilerine sahip çocuklar olarak irdelenmektedir. Yılmaz kişiliğe sahip çocukların belli amaçları, özel ilgileri, okulda ve yaşamda başarılı olma güdüsü vardır. Kişisel gelecekleriyle ilgili olumlu bir öngörüye sahiptirler. Yılmaz yetişkinler de yılmaz çocuklarla hemen hemen aynı özelliklere sahiptir. Yılmaz yetişkinler; sorun çözme konusunda becerikli ve kendini geliştirmeye güdülenmiş bireylerdir. Yılmaz yetişkinler stresi, travmayı ve trajediyi yorumlama ve bunlardan yararlanma yeteneği gösterirler. Bununla beraber yılmaz yetişkinler, çocukluklarında böyle bir özelliğe sahip olduklarının kendileri veya

başkaları tarafından fark edilmediğini belirtmişlerdir (Öğülmüş, 2001: 6).

2.2.3.4. Yılmazlığın Futbolda Mücadele Etme Gücüne Etkisi

Yılmazlık faktörü genel olarak değerlendirildiğinde; insanların kendilerini motive edebilmesi ve karşılaşılan zorlukların aşılabilmesi bakımından önemli bir değer olduğu ve bireylerin kendilerini değerlendirerek moral kazanma seçeneklerinin olduğu ortaya çıkmaktadır (Özdayı, 2018: 2185). Bu bakımdan düşünüldüğünde yılmazlık faktörü, futbol sporcuları için de vazgeçilmez bir değer olabilmekte ve futbolcuların performansına olumlu etki edebilmektedir.

Üstün bir performans ve başarı için, takım ve birey amaçlarına uygun olarak futbolcunun fizyolojik ve psikolojik yetkinliklerinin geliştirilmesi ve belirli bir düzeye yükseltilmesi gerekir. Futbol takımlarındaki performansın artırılmasına katkı sağlamak amacıyla teknik, taktik ve kondisyonel özellikler ve becerilerin yanında, azim ve iradeyi geliştirecek psikolojik özellikler de antrenmanların önemini artırmaktadır (Samur, 2018: 34). Eğitim ve antrenmanlarda futbolculara psikolojik destek sağlanarak başarısızlık anında veya sonrasında pes edilmemesi, futbolcunun mücadeleye devam etmesi yönündeki söylemlerle moral ve motivasyonunun yüksek tutulması önem kazanmaktadır. Motivasyon kavramı bu kavramlar içerisinde daha fazla öne çıkabilmektedir.

Motivasyon performansın önemli bir parçasıdır; motivasyon olmadan müsabaka için psikolojik açıdan hiçbir zaman hazırlıklı olunamaz (Karageorghis ve Terry, 2017: 27). Motivasyon günlük yaşamı temelden etkiler ve bu durum futbolcular için de geçerlidir. Motivasyon eksikliği olan futbolcuda başarı ihtimali düşük olacak ve zorlu bir müsabakada pes etmeme azmini kendinde bulamayacaktır. Yılmaz bireylerin zorluklar karşısında pes etmemesi ve mücadeleye devam etmesi düşünüldüğünde, mücadele gücünün kazanılması ve futbolda başarının sağlanması için en az fizyolojik yetenekler kadar psikolojik yeterliliklerin de önemli bir etken olduğu görülebilmektedir. Bu durum göz önüne alındığında, futbol sporunda birey ve takım başarısının elde edilebilmesi için moral ve motivasyon unsurlarının öncelikli olarak ele alınması, futbolcuların mücadele gücü ve yılmazlık düzeylerinin yüksek tutulması gerekmektedir.

2.2.4. Kindarlık Kavramı

Kindarlık kavramı, genel anlamda evrimsel biyoloji ve davranışsal ekonomide,

bireyin doğrudan yararı olmasa da, çevresindeki herhangi birine bir bedel ödemesi gerekse bile zarar vermesi olarak tanımlanmaktadır (Fehr ve Fischbacher, 2005). İronik olarak ifade etmek gerekirse kindarlık kavramı; bireyin kendisine, “dile benden ne dilerse, yalnız bir şartım var, kendin için ne istersen komşuna iki katını vereceğim” diye istekte bulunan padişahın, “bir gözünün çıkarılmasını” istemektir. Başka bir ifade ile kindarlık, bir bireyin, çevresindeki başka bir bireye bir nedene ihtiyaç duymaksızın zarar vermeye istekli olması durumu olarak ifade edilmektedir (Yılmaz, 2019: 50-66).

Kindarlık kavramı, kişinin, çevresindeki herhangi bir kişi tarafından acı çekecek şekilde saldırıya uğramasının ardından, o kişiden intikam almaya yönelik isteğidir. Ayrıca intikam duygusunun şiddetle herhangi bir bağının olması söz konusu değildir. İntikam duygusunun şiddet unsuruyla beraber benimsenerek ele alınması, intikam duygusunun temelinde şiddet olgusunun olmasından değil, karşı tarafa intikam besleyen bireyin şiddet olgusunu bir yöntem olarak tercih etmesinden kaynaklanmaktadır (Adugit, 2008: 11-33). Kindarlık duygusunun direk olarak bir kişilik bozukluğu veya bireyin yetişkinlik döneminde gözlemlenen psikolojik bir rahatsızlık olduğunu söylemek doğru olmaz. Genel anlamda yetişkinlik döneminde belirtileri tamamlanmış kindarlık duygusunun çocukluk döneminden kalma bir bozukluk olduğu kabul edilmiştir (Anacleto d’Almeida, 2014: 9-13).

Literatürde Kindarlık kavramı ile alakalı bağımsız bir araştırma yapılmamış olsa da kindarlığın bireyler üzerine etkileri konusunda birkaç kuramda üzerinde durulan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanda literatürde dikkat çeken en özel çalışma Baumeister vd., (1998) tarafından oluşturulan “Kin Kuramı”dır. Bu kurama göre kişi olumsuz bir durum veya olayla karşı karşıya kaldığında önünde seçebileceği iki yol bulunmaktadır. Bu seçeneklerden bir tanesi karşısındaki kişiye kızgınlık, öfke ve kindarlık besleme gibi negatif duygular içerir. Bir diğer yol ise mevcut negatif duyguları, pozitif duygu, düşünce ve davranışlara dönüştürerek karşı tarafı affetmektir (Baumeister, 1998: Akt: Tiryaki Göksu, 2018: 30).

Marcus vd., (2014) yaptıkları araştırmalarında kindarlık kavramını gündelik hayatta sıklıkla karşılaşılan bir unsur olarak değerlendirmekle beraber, aslında bu duygunun bir tepki davranışı olduğunu ileri sürmektedirler. Çalışmalarında kindarlığa eğilimli olan bireylerde; makyavelizm (amaca ulaşmak için her yol mubah anlayışı), saygısızlık, zayıf özgüven, saldırganlık ve suçluluktan utanmama gibi

özelliklerin daha yüksek oranda olduğu bulgusuna ulaşılmaktadırlar. Bununla beraber kindarlık duygusu yüksek olan bireylerin, narsisizm, saldırganlık ve psikopati değerlerinin de daha yüksek bulunduğu gözlemlenmiştir.

Evrim bilimci Hamilton (1970) kindarlık kavramını bir aktör ve aynı zamanda alıcı için negatif bir şekilde sonuçlanan durum olarak tanımlamaktadır. Yapılan araştırmada kindar bir hayvanın, kendisine zarar verme riskini de göze alarak, çevresindeki birine zarar vermeyi istediği gözlemlenmiştir. Hamilton (1970) araştırmasında Darwin'in "varoluş mücadelesi" olarak adlandırdığı eserinde hayatta kalma mücadelesinin her zaman hayatta kalmak için olmadığını bazen de düşmana zarar vermek gibi bir amaç güdebileceğini söylemiştir (Marcus vd., 2014: 2-13). Carrascoa vd., (2018) yaptıkları araştırmalarında, kindarlığın evrim kuramı ile ilişkili olabileceğini savunarak, kindarlık olgusunun bireyin hayatını devam ettirebilmesi için avantajlı bir durum ortaya koyduğunu ve bu durumun bir nevi yaşam savaşı yöntemi olarak geliştirildiğini belirtmişlerdir.

2.2.4.1. Kindarlık Kavramı ve Futbol Sporundaki Yeri

Kindarlık; bireyin olumsuz bir karşılığı olsa bile, inatçılığın belirginleştiği, bencil, sadist, düşmanca ve saldırgan biçimde başka bir bireye zarar verme kararlılığı sonucunda ortaya çıkan duygu ve davranışlar olarak tanımlanabilir (Marcus vd., 2014: 2). Yüksek düzeyde kindarlığa sahip olan bireylerin kendilerine ve ayrıca başkalarına zarar veren mizah tarzlarını kullanma eğiliminde oldukları görülmektedir. Aynı zamanda kendileri ve başkalarıyla olan bağlantılarını güçlendirebilecek iyi huylu mizah biçimlerini kullanmaktan kaçındıkları görülmektedir (Vrabel vd., 2017: 242). Bu bilgiler ışığında, Futbol sporunda bireylerin başkalarına zarar verme eğiliminde oldukları ve müsabaka anında rakiplerine karşı anti-Fair Play davranışlarda bulunabilme potansiyeline sahip oldukları söylenebilir. Sebepsiz gibi görülse de birçok birey günlük hayatta çevresindeki bazı bireylerin bazı sözlerine veya davranışlarına istinaden o kişilere kin besleyebilir veya kindarca bir tutum sergileyebilir. Bu durum bir bakıma bireyin psikolojik durumuyla da ilgilidir. Kişilerin psikolojik durumları ise yaşanan olaylar veya anlık olaylara göre farklılık gösterebilir. Özellikle birey ve gruplar arasında mücadelenin olduğu sportif müsabakalar bu durum için son derece elverişlidir.

Fiziksel ve psikolojik dayanıklılığın gerektirdiği futbol sporunda da bir futbol takımı oyuncusunun veya oyuncularının müsabaka boyunca, karşı takıma veya takım

oyuncularına kin beslemesi ve kindarca biçimde davranışlara girmesi söz konusu olabilir. Bunun en iyi örneği ise müsabaka esnasında karşılıklı ve sebepsiz yapılan Fair Play kurallarına uymayan ve sert, sakatlayıcı faullerdir. Futbolcu karşı takım oyuncularıyla mücadele ederken, olumsuz neticelerini göz ardı ederek ve gözünü karartarak karşı takım oyuncularının sakatlanması pahasına, kin duygularının da etkisiyle çok sert müdahalelerde bulunabilmektedir. Bu müdahale oyun içinde faul olarak nitelendirilse de aslında sporcunun kindarca duygularına yenik düşerek yaptığı büyük bir hatadır ve bu hata bazen karşı takım oyuncularının spor hayatını bitirebilmektedir. Bu durum göz önüne alındığında, kindarlık kavramının psikoloji bilimine ait olduğu kadar futbol sporu başta olmak üzere diğer spor dallarına da ait olduğu ve önemli bir olgu olduğu gerçeğini göz ardı etmemek gerekmektedir.

2.2.4.2. Fair Play Kavramı ve Kindarlık

Fair Play kavramı Anglosakson bir terim olup dürüst oyun, dürüst davranış anlamını taşımakta ve etik üstü bir davranış olarak görülmektedir. Fair Play; sevgi, dostluk ve kardeşlik anlayışıdır. Bu tanımlamalar dışında 21. yüzyıla girerken dünya sporunda iki kelime en ön sırayı aldı; Fair Play. Fair Play sporda centilmenlik olayı olmasının yanı sıra spor yarışmaları ve müsabakalarında kişilerin egoizmlerini aşarak, özveriyle ödünde bulunma ve doğrudan yana olma yeteneğidir. Uluslararası Fair Play Komitesi'ne göre Fair Play; bir sporcunun/takımın galibiyeti veya performansının düşmesini göz ardı ederek yaptığı jesttir (Arıpınar ve Donuk, 2017: 29-31).

Temel ilkelerinin 19. yüzyılda İngiltere'de atıldığı günümüz Fair Play anlayışının, dönemin değişimler geçiren sosyo-kültürel yapısı ile doğrudan ilgisinin olduğu dile getirilebilir. Özellikle, yatılı kolejlerde başlatılan reformlarda öğrencilerin karakter eğitiminde sporda Fair Play anlayışının ön plana çıkarılması, İngiliz soylularının bahis tutkuları ve üzerine bahis oynanan müsabakaların kurallara uygun olarak yapılmasına dikkat edilmesi, sadece ilk doğan erkek çocuklara unvan ve mülkiyet hakkı tanıyan yasa sonucu orta sınıfa dahil edilen diğer bireylerin sporda centilmenlik anlayışını alt tabakalara yaymaları, Fair Play idealinin gelişmesinde en önemli rolü oynamıştır. Başlangıçta, çalışan sınıfları belirli spor dallarından uzak tutmak için belirlenen amatör kurallar, her ne kadar bir sosyal adaletsizliği yansıtmışsa da sporda Fair Play anlayışının yerleşmesine katkı sağlamıştır (Yıldırım, 2011: 16).

Fair Play aslında sporcuların müsabaka öncesinde, müsabaka esnasında veya sonrasında rakip sporculara yönelik iyi niyet göstergesidir. Fakat hayatın her alanında olduğu gibi iyi niyet dışında art niyet de mevcuttur. Art niyet spor müsabakalarında kendisini daha çok sert ve sakatlamaya yönelik faullerle göstermektedir. Özellikle heyecanın 90 dakika boyunca hiç eksilmediği futbol müsabakalarında, psikolojide kindarca davranışlar olarak nitelendirilebilecek, karşı takım futbolcularına kin besleyerek, daha önce kendisine faul yapan futbolcuya sert ve sakatlamaya yönelik karşı faul yapılması sık rastlanan bir durum olabilmektedir. Fair Play kurallarına uymayan bu türden oyun anlayışına anti-Fair Play denilebilir. anti Fair Play kavramıyla ilişkili olan kindarlık duygusu ve sonucunda ortaya çıkan olumsuz davranışlar futbol sporunun kalitesini olumsuz etkilemekte, Fair Play'in ilkeleriyle bağdaşmamakta ve bazen seyirciler arasında şiddet olaylarına ve kavgalara da neden olabilmektedir.

2.2.4.3. Anti Fair Play Örnekleri ve Futbolcuları Kindarlığa ve Anti Fair Play Davranışlarına Yönelten Faktörler

Uluslararası Fair Play Komisyonu 1974'te tüm ülkelere ve spor örgütlerine bir deklarasyon gönderdi ve bu deklarasyonda Fair Play; kendine, rakibine, takım arkadaşlarına, hakemlere, seyirci ve kamuoyuna karşı, saygıya dayanan bir hayat görüşü olarak açıklanmış ve bu görüş, her ne pahasına olursa olsun kazanmayı, başarılı olmayı reddetmektedir (Mirzeoğlu, 2018: 18). Bu görüşe birçok sporcu ve takım fikren katılıyor olsa da saha içerisinde mücadele edilirken kindarca, sert, sakatlayıcı ve Fair Play'a sığmayan müdahalelerle buna bağlı kalınmadığı görülebilmektedir. Özellikle futbol müsabakalarında mücadele etme gücü ve kazanma hırsının etkisiyle saha içinde karşı takım oyuncularına yönelik anti Fair Play davranışlarına örnek olacak biçimde davranışlar sergilenebilmekte ve çok sert fauller yapılabilmektedir. Futbolda Fair Play'a uymayan, anti Fair Play olarak nitelendirilebilecek birkaç örnek aşağıdaki Şekil 2.3 ve Şekil 2.4'te verilmiştir.

Şekil 2.3. Anti Fair Play Örneği 1

Kaynak: Google, (2021).

Şekil 2.4. Anti Fair Play Örneği 2

Kaynak: Google, (2021).

Şekil 2.3. ve Şekil 2.4.'teki örneklerde, futbolcuların müdahalelerinin oyun içinde normal karşılanabilecek düzeyde olmadığı, doğrudan karşı takım oyuncusuna yönelik sert ve sakatlamaya yönelik olduğu görülmektedir. Futbolcuları saha içindeki mücadelede bu türden sakatlayıcı faullere veya Fair Play'a sığmayan diğer hareketlere yönelten nedenlerin başında sporcunun aileden gelen yetiştirilme biçimi, psikolojik durumu, kendini ispatlama hedefi, ego durumu ve kazanma hırısı gibi faktörler sıralanabilir. Ego durumları; duruma göre uygun olan tutarlı bir düşünce, duygu ve deneyimler bütünü olarak tanımlanmakta ise de kazanma hırısı ve diğer faktörlerin etkisiyle futbolcunun saha içerisindeki davranışlarının uygun ve tutarlı olmaktan

çıkarak kindarca bir boyut kazanabilmesi ve karşısındaki bireylere zarar veren bir duruma dönüşmesi mümkündür. Böylece bir birey olarak futbolcunun kinci bir kişiliğe sahip olması ile ego durumunun, futbolcunun saha içerisindeki oyun anlayışına ve mücadele etme biçimine etki eden önemli bir olgu olduğu söylenebilir.

Futbolcuları anti Fair Play'a yönelten neden ne olursa olsun futbolcunun bir birey olarak yetiştirilme tarzı, ego durumu ve psikolojik durumu, yaşamın her alanında olduğu gibi burada da öne çıkan temel faktör olabilir. Ebeveyn ego durumlarından olan koruyucu ebeveyn ego durumu futbolcunun kişiliğinde baskın ise futbolcunun saha içerisindeki mücadelesinde Fair Play'a uygun davranışlar görülebilir. Aksi durumda ise futbolcunun anti Fair Play davranışlar sergilemesi olası bir durumdur. Ayrıca futbolcuların yılmazlık düzeylerinin yüksek veya düşük olması futbolcuyu saha içerisinde daha az faul yaparak mücadeleye devam etmeye veya tam tersine karşı takım oyuncularının yılmazlık ve mücadele gücünü olumsuz etkileyebilecek biçimde bir oyun anlayışına yönlendirebilir.

2.3. Literatür Taraması

Alanyazın incelendiğinde ego, yılmazlık ve kindarlık konularının birlikte incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanılmamaktadır. İlaveten özellikle kindarlık durumuna ilişkin oldukça kısıtlı çalışmalar olduğu gözlemlenmektedir. Sporun doğasında rekabet vardır. Ancak bu rekabetin dostluk, kardeşlik, saygı çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde bu süreçte spor ahlakına ters, Fair Play anlayışına uygun olmayan davranışlar gözlemlenecektir. Nitekim literatürde rekabet durumu arttıkça sportmenlik dışı davranışların daha çok sergilendiği (Coulomb-Cabagno ve Rasclé, 2006), hem kadın hem de erkek (yaş değişkeni) sporcuların sportmenlik düzeylerinde anlamlı bir farklılık saptanmadığı (Mark, 2017) şeklinde farklı çalışma bulgularına da rastlanılmaktadır. Bu süreçte her sporcu ahlak ve etik değerler doğrultusunda hareket etmeli örnek davranışlar sergilemelidir. Sporda başarı önemlidir fakat başarıya giden yolda sporcuların tutum ve davranışları örnek teşkil etmelidir. Bu bağlamda başarı tek başına bir önem taşımamakla birlikte sporcuların küçük yaşlardan itibaren Fair Play anlayışıyla yetiştirilmesi önem arz etmektedir. Öte yandan özellikle profesyonel ve toplumda tanınan sporcuların kindarlık durumunu; medyada reyting uğruna yapılan haberler, hakemlerin objektif olmaması, yorumcuların acımasız eleştirileri vb. hususlar arttırabilir. Ancak sporcuların genel anlamda kindarlık düzeylerini tetikleyen unsurlara örnek olarak;

sporçunun başaramayacağı hissi, antrenör ve çevre baskısı, öz güven kaybı, ne olursa olsun kazanmalıyım hırsları, kaygı, stres, olumsuz eleştiriler vb. etkenler gösterilebilir. Dolayısıyla sporcuların bu hislere sahip olması durumu, kindarlığın oluşumuna ve aynı zamanda bu oluşumun spor ortamında saldırganlık, şiddet gibi istenmeyen durumların yaşanmasını tetikleyebilmektedir. Diğer yandan saldırganlık durumunun doğuştan geldiği ve biyolojik temellere dayandığı ifade edilmektedir (Kernberg, 1966). Ancak saldırganlık durumunun yukarıda belirtilen örnekler sonucunda da ortaya çıkabileceği açıktır. Dolayısıyla süreç içerisinde yaşanan tüm bu olumsuzluklardan ötürü; sporcu bu durumdan psikolojik olarak etkilenebilir, kendini değersiz hissedebilir, spordan soğuyabilir ve çevresine (hakem, rakip oyuncu, taraftar kitlesi, antrenör vb.) düşmanca tutumlar sergileyebilir. Sporçunun kendini değersiz hissetmesi spordan tamamen uzaklaşarak spor hayatının bitmesine neden olabilir. Buda kişinin güdülenmesi ile ilgili bir husustur. Güdülenme kişinin bir amaç doğrultusunda o amaca ulaşma yönelimidir (Gümüldağ vd., 2017). Nitekim amacı olmayan bir sporçunun başarılı olması beklenemez. Bu bağlamda sporçunun motivasyonunu arttırmak için çeşitli çalışmalar yapılması (antrenman planının gözden geçirilmesi, uzman desteği, kurs, seminer vb. eğitimler) yılmazlık düzeylerini arttırmak amacıyla, motivasyonun, başka bir ifadeyle güdülenmenin sağlanması önem arz etmektedir. Diğer yandan sporçunun kendisini bulunduğu takımında en iyi olarak addetmesi, aynı zamanda kendisini elit sporcu olarak tanımlaması ego durumuyla ilişkili bir husustur. Ego düzeyi yüksek olan sporcularda; önerileri dikkate almama, antrenör tarafından hazırlanan antrenman planına uymama, hakem kararlarına ve rakip oyunculara saygı duymama şeklinde olumsuz tutumlarda gözlemlenmektedir. İlgili literatürde bu hususta yapılan çalışmalar incelendiğinde; kendisini sahip olduğu branşta en iyi gören elit sporcuların, orta düzeyde gören sporculara oranla daha yüksek ego durumuna sahip olması (Şeker, 2017); hakeme ve rakip sporcuya yönelik aldatma veya hile gibi davranışların özellikle ego düzeyi yüksek olan sporcularda görüldüğü (Fuster-Parra vd., 2014) şeklinde sonuçlara ulaşılmaktadır. Aynı zamanda tüm bu olumsuzluklar saldırganlık ve şiddet gibi sporda istenmeyen durumlarında ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Örneğin alanyazın incelendiğinde; erkek bireylerin kadınlara oranla daha yüksek düzeyde saldırganlık durumuna sahip olduğu (Rabiner vd., 2005), özellikle erkek sporculara yönelik rakibe saygı düzeyini arttırmak, şiddet ve saldırgan davranışları önlemek amacıyla eğitim faaliyetleri düzenlemesi ve yaptırımlar uygulanması gerektiğini

(Sabah ve ankaya, 2021) belirten çalışma bulgularına rastlanılmaktadır.

Bu süreçte antrenör ve sporcunun iletişimi sürecin sağlıklı sürdürülmesinde etkin rol oynamaktadır. Antrenör sporcuyu iyi tanımalı ve o doğrultuda yönlendirmelidir. Fiziksel antrenmanların yanında sporcunun psikolojik yönden güçlü olması durumu oldukça önem taşımaktadır. Bu bağlamda antrenörler antrenman planlaması yaparken sporcunun psikolojik durumunu göz önünde bulundurmalı sadece sonuç odaklı (sadece başarılı olma, fiziksel anlamda istenilen performansı sergileyebilme vb.) planlamalardan kaçınmalıdırlar. Dolayısıyla bu planlamalar kapsamında sporcunun psikolojik anlamda rahat hissettirilmesi (uzman desteği, yapıcı eleştiriler, zihinsel antrenmanlar, yoga vb.) sağlanmalıdır. Aynı zamanda antrenörler, sporun içerisinde barındırdığı; dostluk, kardeşlik, barış ve ahlaki değerler doğrultusunda sporcularını bilinlendirmeli ve bu doğrultuda yetiştirmelidirler. Nitekim alanyazında bu hususta yapılan çalışmalar incelendiğinde ise; antrenör ve sporcu iletişiminin güçlü olması performansa etkisinin yanında sporcunun öz güven gelişiminde katkı sağladığı (Jowett ve Cockerill, 2003), sporculara küçük yaşlardan itibaren Fair Play anlayışı çerçevesinde antrenman ve yarışma içi uygulamaların benimsetilmesinin gerekli olduğu (Pepe vd., 2019) şeklinde sonuçlara ulaşılmaktadır. Tüm bunlara ek olarak 6222 sayılı yasanın esnetilmeden uygulanması (Taşmektepligil vd., 2017) ve rakibe karşı Fair Play-spor ahlakı çerçevesinde tutumlar sergilemesi gerektiği (Sabah vd., 2021) ifade edilmektedir. Literatür incelendiğinde mevcut çalışma konusu ile benzer ya da farklılık gösteren çalışmalara ulaşılmıştır.

Karababa (2016)'nın "Ergenlerde Transaksiyonel Analiz Ego Durumları, Yaşam Pozisyonları ve İnsani Değerler Açısından Yalnızlık" adlı doktora tezinde; Ergenlerdeki yalnızlığın transaksiyonel ego durumları, yaşam pozisyonları ve insani değerler bakımında incelenmesi sağlanmıştır. Ayrıca çalışmada yürütülen araştırma ile ergenlerin yalnızlık düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçlara uygun olarak araştırmaya tabi olan kesite; kişisel bilgi formu, UCLA yalnızlık leği, transaksiyonel analiz ego durumları leği, yaşam pozisyonları leği ve insani değerler leği sunulmuştur. Elde edilen veriler farklı analiz teknikleri ile analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda; ergenlerdeki transaksiyonel ego durumları, yaşam pozisyonları ve insani değerlerin yalnızlık düzeyinde rol oynadığını göstermiştir. Ek olarak ergenlerin yalnızlık düzeyinin bazı demografik değişkenlere göre farklılaştığı görülmüştür.

Başay ve Öğretir Özçelik (2018)'in "Kaşağı Adlı Hikâyenin Aile İçi İletişim ve İletişim Çatışmaları Açısından İncelenmesi" adlı makalesinde; İlkokul çağında başarı duygusunun tatmininde, Milli Eğitim Bakanlığı'nca önerilen ve 100 temel eserlerden biri olan Ömer Seyfettin'in Kaşağı adlı hikâyesinde yer alan iletişim ağının içeriği, aile içi iletişim ve iletişim çatışmaları bakımından ele alınmıştır. Kaşağı adlı hikaye transaksiyonel analiz ve graf analizi yaklaşımları açısından ele alınmış ve topluma katılımda önemli bir dönem olan ilkokul döneminde çocukların iletişim kültürü ve çatışmalarından nasıl etkilendiğiyle ilgili bulgulara ulaşılmaya çalışılmıştır. Sonuçta; çocukların maruz kaldığı iletişim kültürünün hikâyelerden etkilendiği, aile içi ve kişilerarası iletişimde, kişilerin tutumlarının ve önyargılarının karşısındaki bireye eksik ve yanlış anlaşılan mesajlar göndermesine yol açabildiği, eksik ve yanlış mesajların farklı kitle iletişim araçlarıyla pekiştirilebildiği, bu durumun ise çocukların ruh sağlığı gelişimini olumsuz etkilediği dile getirilmiştir.

Atasoy (2019)'un "Genç Amatör Futbolcuların Transaksiyonel Analize Dayalı Ego Durumları ve Takım Mevkileri Bağdaşım Düzeylerinin Performansları İle İlişkisi: Samsun İli Örneği" adlı yüksek lisans tezinde; Samsun'da Elit U-19 genç amatör liginde mücadele eden futbolcuların, transaksiyonel analize dayalı ego durumları ve takımdaki mevkileri arasındaki bağdaşım düzeyleri ile performansları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada eleştirel ebeveyn, koruyucu ebeveyn, yetişkin ebeveyn, doğal çocuk ve uygulu çocuk ego durumlarına ait toplam puanlar arasındaki farklılıklar Tek Yönlü Varyans analizi ve Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi ile analiz edilmiştir. Futbolcuların ego durumları ile mevkilerine ait beklenen ego durumlarının bağdaşım Pearson Korelasyon Katsayısı ile ele alınmıştır. Yürütülen araştırmadan elde edilen bulgulara göre; amatör takım futbolcularının transaksiyonel analize dayalı ego durumları ve takımdaki mevkilerinin bağdaşımı sadece yetişkin ego durumu ile pozitif bir korelasyon içindedir. Futbolcuların performansları ile ego durumları arasında ise istatistiki bakımdan bir ilişkiye rastlanmamıştır. Araştırma sonucunda daha önce yürütülen araştırmalara paralel olarak sporcuların kişilik yönünün, sportif performans ile önemli bir ilişkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu yüzden transaksiyonel analiz ego durumları temel alınmak suretiyle takım ve bireysel sporlar içerisinde farklı örneklem grupları üzerinde farklı araştırma yöntemlerinin ve ölçeklerinin kullanıldığı daha fazla sayıda çalışmaya ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.

Aydın (2016)'ın “Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretim” adlı kitabında; Gelişim ile ilgili temel kavramlardan bahsedilmiş, fiziksel ve psiko-sosyal gelişim ile kavramları alanla ilgili uzmanların kuramlarıyla desteklenerek açıklanmıştır. Devamında ise kişilik gelişimi ele alınmış, Treyt kuramları, Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramı kişilik açısından irdelenmiştir. Kitapta psikanalitik kuram, Freud'un psiko-seksüel gelişim evrelerinin genel değerlendirilmesi, fenomenolojik yaklaşımlar, Rogers'ın özgerçekleştirme kuramı ile Fromm'un insancıl yaklaşımı ve varoluş psikolojisi anlatılmıştır. Sonraki bölümlerde sırasıyla; dil ve düşünce, dikkat ve güdülenme, algı ve bellek, öğrenme ve öğrenmeyi etkileyen faktörler ve öğretim konuları kavramsal, bilimsel, kişilik ve psikoloji bilimi açısından ele alınarak değerlendirilmiştir. Kitabın son bölümünde ise zeka, özel eğitim ve kişilik konuları; Stanford, Binet, Wechsler, Gessel ve Cattell gibi bilim adamlarının farklı test ve ölçekleri ile detaylandırılarak açıklanmıştır.

Güngör (2014)'ün “Futbol Endüstrisinde Sportif Başarı İle Finansal Performans Arasındaki İlişkinin Analizi ve Türkiye Uygulaması” adlı makalesinde; Türkiye'deki yüksek düzeyde bütçesi olan spor kulüplerinin profesyonel futbol bölümlerine ait, ulusal ve uluslararası alandaki sportif başarıları ile Borsa İstanbul'un spor hizmetleri bölümünde işlem gören kulüplere ait anonim şirketlerin finansal performansları arasındaki ilişkinin yapay sinir ağları modeli aracılığıyla belirlenmesi sağlanmıştır. Bu çerçevede çalışmada; futbol kulüplerinin başlıca sorunlarının tespit edilerek çözüm önerilerinin sunulması sağlanmıştır. Çalışma sonucuna göre; Türkiye'deki futbol kulüplerinin profesyonel futbol faaliyetlerini, güçlü sermaye yapısı içinde sürdürülebilir kârlılık ve verimlilik stratejisi ile geliştirmeleri gerektiği, gelir akışında sürekliliğin sağlanabilmesi ve giderlerin kontrol altında tutulabilmesi için profesyonel ve kurumsal yönetime olan gereksinimin ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Çalışma sonucunda, doğru yönetim stratejilerinin; sportif hedeflerin gerçekleştirilmesi, sportif başarıların finansal değerleri oluşturması ve koruma sürecine katkı sağlaması, futbol kulüplerinde bir stratejiye sahip olunup olunmaması ve mevcut stratejiler için revizyon gerekliliğinin sorgulanması gerektiği vurgulanmıştır.

Demir (2019)'in “Görsel Medyanın Spordaki Şiddette Rolü” adlı kitabında; Spordaki şiddet ve saldırganlık konusunun görsel medya ile ilişkisi ele alınmış, görsel medyanın futbolda şiddete olan etkileri ile yürütülmüş olan araştırma ile

ispatlanmaya çalışılmıştır. Buna göre belirli bir araştırma deneği kitlesi seçilmiş, soru formu hazırlanmış, veriler toplanmış ve istatistiki analizler ile değerlendirme yapılmıştır. Araştırma bulgularında; deneklerin sosyo-demografik özellikleri, futbol maçlarına gitme nedenleri ve maçlarda şiddet davranışı gösterilmesi, medyadaki şiddet görüntüleri ve şiddet davranışı gösterilmesi konuları betimleyici analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Ayrıca demografik değişkenler ve şiddet davranışı gösterimi ilişkisi konularına yer verilmiştir. Sonuç itibarıyla; araştırmaya tabi olan kesimin televizyonda tuttıkları takımın kavgasını izlemekten etkilenme düzeyi arttıkça şiddet davranışı gösterme düzeylerinin de arttığı ortaya çıkmıştır. Araştırma katılımcılarının maç sırasında ve sonrasında gösterdikleri şiddet davranışları, onların televizyonda tuttıkları takımın kavgasını izlemelerinden etkilenme düzeyine göre farklılaşacağına ilişkin hipotez kabul edilmiş ve televizyonun toplumu etkileme gücünün ise bireylerin davranış şekillerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Gülcan (2020)'ın "Psikolojik Tipler ve Jung Psikolojisi Üzerine Bir Değerlendirme" adlı makalesinde; Carl Gustav Jung'un analitik psikoloji kuramı ve psikolojik tipler yaklaşımı üzerinde farklı ve işlevsel birçok katman tartışmaya açılmıştır. Jung'un sekize ayırdığı insan tipolojisi, tarihe mal olmuş kişiler üzerinden yine Jung'un tasvirlerine göre örneklendirmiş, yorumlanmış ve tanımlanmıştır. Bu çalışma ile Jung'un öğretileri bir araya getirilmeye, özellikle psikolojik tipler yaklaşımı yine Jung'un betimlemeleri ve örneklendirmeleriyle daha açık hale getirmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak; bir kişinin içe dönük düşünsel tip olması için Einstein veya dışa dönük duygusal tip olması için Salvador Dali olması gerekmediği, aynı şekilde dışa dönük sezgisel tip olmanın kişiyi Hitler gibi cani yapmayacağı, içe dönük sezgisel tip olmanın bireyi kâhin veya mistik bir şahsiyet yapmayacağı belirtilmiştir. Özetle; toplumdaki her bireyin zihnini kullanma biçiminin ve dünyayı algılama yönteminin yine bireyin psikolojik sınıfını belirlediği dile getirilmiştir.

Saatçioğlu ve Çakmak (2019)'ın "Avrupa ve Türkiye'de Futbol Ekonomisi: Karşılaştırmalı Bir İnceleme" adlı makalesinde; Sponsorluk ve yayın gelirlerinin futbol ekonomisinde en önemli gelir kaynakları olduğu anlatılmış ve gelir bakımından Avrupa'nın beş büyük ligi gelir bakımından karşılaştırılmıştır. Karşılaştırması yapılan beş büyük Avrupa ligi ise Premier Lig, La Liga, Bundesliga, Ligue 1, Serie A ve Türkiye Süper Ligi olmuştur. Çalışma sonucunda; futbolun ticarileşerek endüstriyel bir işkoluna dönüşmesinin liglerin sportif, mali ve iktisadi

yapılarında önemli değişikliklere yol açtığı vurgulanmış ve araştırmadan elde edilen sonuca göre yapılan kıyaslamada Avrupa'nın beş büyük liginde daha çok ticari ve yayın gelirlerinin ağırlıkta olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, futbol ekonomisindeki yayın gelirleri ile ticari gelirlerin markalaşma ile orantılı biçimde arttığı tespit edilmiştir. Çalışmadan elde edilen verilere göre; Türkiye Süper Ligi'nden hiçbir futbol kulübü Avrupa'nın marka değeri en yüksek 50 futbol kulübü listesine girememiştir. Buna göre; Türkiye Süper Ligi'nin Avrupa'nın beş büyük ligi ile rekabet edebilmesi için marka değerinin yükseltilmesi ve marka değerindeki artışın gelire tahvil edilmesinin gerektiği önerisinde bulunulmuştur.

Hazar (2006)'ın "Kişilik ve İletişim Tipleri" adlı makalesinde; Kişilik konusu fiziksel, ruhsal ve toplumsal özelliklere göre ele alınmış ve kişilik ile iletişim tipleri arasında ilişkiler kurulmaya çalışılmıştır. Kişiliğin parmak izi gibi, her birey için farklılık arz etmesi ve ilişkilerde, tavırlarda konjonktür ile birlikte belirleyici olmasının, konu üzerinde önemli çalışmalar yapılmasına ve kuramsal–modelsel denemelerin hızlanmasına yol açtığı anlatılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde; sakin, güvenilir, özdenetimi yüksek oturmuş içedönük kişilik ile toplulukla ilişkilerini sınırlayan, karamsar, kaygılı uçarı-ıçedönük kişiliklerde kendi kendine iletişim ile kitle iletişiminin (alıcı olarak) daha çok tercih edildiği ifade edilmektedir. Bunun tersine hoş sohbet, atılgan, önder özellikleri bünyesinde bulunduran oturmuş dışadönük ile saldırgan, çabuk değişebilen uçarı-dışadönük bireylerin kişilerarası iletişim ile psikolojik doyumlarını sağlamakta ve kendi dengelerini kurmakta olduğundan bahsedilmiştir. Ayrıca iletişimde en önemli araç olan mesajın yeteri kadar uyarıda bulunabilmesi için, çevresel şartların yanında bireysel etkenlerin de dikkate alınması gerektiği uyarısında bulunulmuş fakat bunun mesajın yalnız alıcı tarafından anlaşılması gerektiği değil, göndericinin de mesaj vasıtasıyla alıcıda istenmeyen etkilere yol açmaması gerektiğine dair hatırlatma için önemli olduğu dile getirilmiştir.

Durdubaş vd., (2019)'nın "Türk Antrenörlerin Spor Psikolojisine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Tutumları" adlı makalesinde; Türkiye'deki antrenörlerin spor psikolojisi bilgi düzeylerine ilişkin algılarının belirlenmesi ve antrenörlerin spor psikolojisiyle ilgili algılarının spor psikolojisi danışmanlığına yönelik tutumları ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada; antrenörlerin spor psikolojisi hizmetlerine yönelik tutumlarının ölçümü için, Antrenörlerin Spor Psikolojisi

Tutumları Ölçeği Kısaltılmış Versiyonu (Shortened Version of the Sport Psychology Attitudes Revised Coaches – 2, SPARC-2) Türkçe'ye uyarlanarak kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular; tüm antrenörlerin spor psikolojisi bilgilerinin sınırlı olduğunu ve üst antrenörlük kademesine sahip antrenörlerin spor psikolojisi hizmetlerine daha açık olduklarını ortaya çıkarmıştır. Elde edilen sonuçlar ile Türkiye'de spor psikolojisi hizmetlerinin artırılması için antrenörlerin spor psikolojisi eğitimlerinin önemli olduğu hususu hatırlatılmıştır.

Onur (2018)'un "Psikoloji Kuramları ve Yaratıcılık İlişkisi" adlı makalesinde; Psikoloji kuramlarından psikoanalitik, hümanistik, 52eştalt ve bilişsel kuramlarının yaratıcılık ilişkisi analiz edilmiştir. Makalede, yaratıcılığın bilinçsiz tavırların toplamından oluşan bireysel yeteneklerin, savunma mekanizmasının ortadan kaldırılması sonucunda ve beklenmedik bir şekilde aniden oluştuğundan bahsedilmiştir. Ayrıca yaratıcılığın bilinç ile bilinçaltı arasında şifrelenmiş kavramların arasındaki gidiş gelişlerin sergilendiği ortamlarda kendini göstermekte olduğuna değinilmiş ve yaratıcılık ile ilgili bahsedilen bu özelliklerin psikanalitik kuramdan alındığı dile getirilmiştir. Yaratıcılık kavramının dinamikliği, iletişim ve değişime açık oluşu ve diğer bazı özellikleri itibariyle bilişsel yaklaşım kuramlarına benzer yapıda olduğu ifade edilmiştir. Makalede özetle; psikoloji kuramlarının birçok disiplini kapsayıcı kabulleri içerdiği anlatılmış ve yaratıcılık kavramı psikoloji kavramı özelinden değerlendirilmiştir.

Çakır (2019)'ın "Üç İstanbul Romanındaki Mekânların Adnan'ın Kişiliğine Etkisinin İd, Ego ve Süperego Bağlamında İncelenmesi" adlı makalesinde; 'Üç İstanbul' romanındaki mekânların, roman karakterlerinden olan Adnan'ın kişiliğine etkisinin id, ego ve süperego bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Makalede ele alınan romana göre zaman geçtikçe, olaylar ve mekanlar değiştikçe roman karakteri olan Adnan da değişmektedir. Buna göre belirli zamanlarda ve belirli mekanlarda yaşayanların id'in etkisi altında olduğu, zaman geçtikçe ve mekanlar değiştikçe id'in yerini süperego'ya bıraktığı, egonun ise id ve süperego arasında bir denge unsuru olarak yer aldığı iddia edilmiştir. Özetle roman karakteri olan Adnan'ın kişiliğinde etkili olan id, ego ve süperego kavramları tarihi mekanlar bağlamında incelenerek alandaki çalışmalara yeni bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılmıştır. Makalede varılan sonuca göre; içinde yaşanılan dönem ve mekanların, kişilik ve davranışlar üzerinde göz ardı edilemeyecek bir etkiye sahip olduğu, id, ego ve süperego olarak

üç bölüme ayrılan kişilik mekanizmalarının farklı dönemlerde ve farklı biçimlerde baskın olarak karşımıza çıkabileceği dile getirilmiştir.

Ümmet (2012)'in "Üniversite Öğrencilerinde Özgecilik Davranışının Transaksiyonel Analiz Ego Durumları ve Yaşam Bağlamında İncelenmesi" adlı doktora tezinde; Üniversite öğrencilerinin özgecilik davranışlarının, öğrencilerin transaksiyonel analiz ego durumları ve yaşam doyumları bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada; öğrencilerin transaksiyonel analiz ego durumlarının ve yaşam doyumunun özgecilik davranışını yordayıp yordamadığına bakılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin özgecilik davranışlarının onların fakülte, yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk oluşu, anne ve babanın eğitim düzeyi vb. demografik özelliklere göre değişip değişmediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Tezde yürütülen araştırma ile elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin demografik özellikleri ve yetiştirilme biçimlerinin birçok açıdan özgecilik davranışına etkisinin olduğu anlaşılmıştır. Yazarın önerileri arasında; toplum sağlığı bakımından özgeciliğin bir değer olduğu, bu bağlamda bireylerin ve toplumun bu değeri benimsemesi ve yeni nesillere aktarması gerektiği değerlendirilmiştir. Ayrıca bu konuda okulların değerler eğitimi konusuna daha duyarlı olmalarının yararlı olacağı belirtilmiştir.

Özsoy ve Yıldız (2013)'in "Kişilik Kavramının Örgütler Açısından Önemi: Bir Literatür Taraması" adlı makalesinde; Kişiliğin örgütler açısından öneminin ortaya konması amaçlanmıştır. Amaç doğrultusunda kişilik terimi ana hatlarıyla ele alınmış, kişiliği etkileyen faktörler ve kişilik kavramının özellikleri anlatılmıştır. Çalışmada kişilik kavramının örgütler açısından önemi; işe alım, çalışan davranışlarının anlaşılması ve belirli örgütsel değişkenler ile kişiliğin ilişkisi boyutları üzerinden ele alınmıştır. Makale sonucunda; makro çevre unsurlarının değişim hızının artmasının örgütlerin yaşamlarının devamını zorlaştırdığı, çeşitli strateji ve politikaların benimsenmesinin gerekliliğinden bahsedilmiştir. Bahsi geçen strateji ve politikaların belirlenmesinde ve yürütülmesinde ise örgütleri oluşturan temel faktör olan insanın önemi vurgulanmıştır. Bu anlamda örgütsel kaynakların etkin kullanılması ve stratejik amaçlara ulaşılabilmesi için bir çalışan olarak insanın ihtiyaç duyulan birim ve pozisyonda istihdam edilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Makalede yapılan literatür incelemesinden elde edilen sonuca göre; çalışan adaylarının kişilik özelliklerinin değerlendirilmesinin, örgütte etkin işe alım, çalışanların daha verimli yönetilmesi, örgüt içi ilişkilerin iyileştirilebilmesi, müşteri ilişkilerinde daha iyi bir

duruma gelinmesi gibi konularda önemli bir role sahip olduğu görülmüştür.

Luthans (2011)'in “Organizational Behavior An Evidence-Based Approach (Örgütsel Davranış-Kanıt Dayalı Bir Yaklaşım)” adlı kitabında; Kanıt dayalı bir anlayış ile örgütsel davranış konusu ele alınmıştır. Kitap, dört ana bölüm ve altında yer alan on dört bölümden oluşmaktadır. Sosyal bilişsel teorinin örgütsel davranışı hem çevresel, bağlamsal olaylar ve içsel bilişsel faktörler hem de örgütsel davranışın dinamikleri ve sonuçları açısından açıklaması hususu kitabın özünü oluşturmaktadır. Kitabın birinci bölümünde, örgütsel davranışın incelenmesi ve uygulanması için kanıt dayalı ve örgütsel bağlam doğrultusunda bir sunum vardır. İkinci bölümde çevresel bağlam bakımından küreselleşme, çeşitlilik ve etik konuları ele alınmış, küreselleşme ve çeşitliliğin etige etkisi üzerinde durulmuştur. Kitabın diğer bölümlerinde tasarım ve kültür, kültür çatışmaları, ödül sistemleri, kişilik, algı ve çalışan tutumları, motivasyonel ihtiyaçlar ve uygulamalar, olumlu örgütsel davranış ve psikolojik sermaye, iletişim ve karar verme, stres ve çatışma, güç ve politika, gruplar ve takımlar, davranışsal performans yönetimi, etkili liderlik süreçleri, gerçek olaylara ve kanıt dayalı bir yaklaşım ile büyük liderler ve yeni liderlik stilleri konularına detaylı biçimde yer verilmiştir.

Boeree (2006)'nin Personality Theories (Kişilik Teorileri) adlı kitabında; Sigmund Freud, Anna Freud, Erik Erikson, Carl Jung, Otto Rank, Karen Horney, Erich Fromm, Burrhus Frederic Skinner, Albert Bandura, George Kelly, Abraham Maslow ve Carl Rogers gibi psikoloji bilimindeki daha birçok bilim adamının kişilik kuramları detaylı biçimde açıklanarak irdelenmiş ve yazarın bakış açısıyla değerlendirilmesi yapılmıştır. Kitabın sonunda ise yazar Boeree kendi nihai kişilik teorisini açıklamış ve bu teoriyle birçok bilim adamının ortaya koyduğu kuramlardan neyin doğru neyin yanlış olduğunun anlaşılması doğrultusunda bir daraltmanın yapılıp yapılamayacağı sorusuna cevap bulmaya çalışmıştır. Boeree, kişiliğin çok detaylı kuramlarla anlatılmasına rağmen halen bir bilim dalı olmadığından gem vurmuş, faktör analizine karşı klinik ve deneysel bir bakış açısı olan fenomenolojik kuramın önemine değinmiştir. Bu bakımdan kişiliğin yakın gelecekte bir bilim dalı olabileceğini umut etmektedir.

Yılmaz (2019)'in “Kindarlık Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması ve Kindarlığın Demografik Faktörlerle İlişkisi” adlı makalesinde; Marcus vd. (2014) tarafından geliştirilen kindarlık ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması ve kindarlığın

çeşitli demografik faktörlerle ilişkisinin saptanması amaçlanmıştır. Yürütülen çalışmada; kindarlık ölçeğinin tek boyutlu yapısı ile geçerli ve güvenilir bilgiler verebilecek bir araç olduğu sonucuna varılmış, uyarlanan ölçeğin kullanılması ile yapılan çalışmada kindarlık ile cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve medeni durum değişkenleri arasında ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan uyarlamanın sosyal bilimler, psikoloji ve psikiyatri alanındaki Türk bilim adamlarının yapacakları çalışmalara katkı sağlayabileceği umut edilmiştir. Yürütülen araştırma ile elde edilen sonuçlara göre; ortaöğretim mezunu olan grubun lisansüstü mezunu olan gruba kıyasla daha kindar olduğu gözlenmiştir. Yazar çalışmada evliliğin; özveri, anlayış ve hoşgörü gerektiren bir birliktelik olduğunun kabul edilmesini göz önüne alarak, evli bireylerdeki kindarlık düzeyinin bekar bireylere kıyasla daha az gözlenmesinin anlaşılabilir bir durum olduğunu yorumlamıştır. Elde edilen bulguların ise kindarlık konusunda daha çok araştırmaya ihtiyaç duyulduğunun bir göstergesi olduğu vurgulanmıştır. Sonuç olarak uyarlanan kindarlık ölçeğinin tek faktörlü yapısıyla bireylerdeki kindarlık özelliğinin ölçülmesi için yeterli psikometrik özelliklere sahip olduğu dile getirilmiştir.

Oppenhuisen ve Van Zoonen (2006)'un "Supporters or Customers? Fandom, Marketing and the Political Economy of Dutch Football" (Destekçiler mi Müşteriler mi? Fandom, Pazarlama ve Hollanda Futbolunun Politik Ekonomisi) adlı makalesinde; Hollanda'daki futbol taraftarlarının destekledikleri futbol kulüplerini sosyal ve kültürel değerler açısından nasıl algıladıkları incelenmiştir. Bu inceleme; kulüpleri daha fazla gelir elde etmek için ticari marka stratejileri benimsemeye zorlayan Hollanda futbolunun finansal çıkmazları bağlamında yapılmıştır. Değerler markalaşmanın temel bir unsuru olduğu için, taraftarların kulüplerin değerlerini algılamaları, bu stratejilerin kabulü ve başarısı için hayati öneme sahip olduğu tespitine yer verilen çalışmada, farklı kulüplerin 365 Hollandalı destekçisi arasında yapılan bir anketten elde edilen veriler, taraftarların kendi bireysel değer kalıpları açısından neredeyse hiç farklılık göstermediğini ortaya çıkarmıştır. Fakat üst sıralardaki takım destekçilerinin değer kalıplarının alt sıralardaki takım destekçilerinden farklı olduğu belirlenmiştir. Buna göre; liglerde üst sıralarda yer alan futbol kulübü destekçilerinin başarı ve geleneğe değer verdiği, alt sırada yer alan futbol kulüplerinin destekçilerinin ise kulüpleriyle ilişkili sosyalliği ve boş zamanları takdir ettiği saptanmıştır. Küçük kulüplerin destekçilerinin değer birlikteliklerindeki

göreceli değişkenlik eksikliğinin, marka stratejilerinin başarılı bir şekilde konumlandırılmasını sınırlandıracağı sonucuna varılan çalışmada sonuçlar, bir bütün olarak sektörün ekonomisi açısından ele alınarak tartışılmıştır. Araştırmada; markalaşmanın hali hazırda oldukça güçlü bir konumda olan kulüpler için başarı şansını artırdığı anlaşılmış, küçük kulüplerin ise güçlü bir marka oluşturmak için hem orijinal bir imajdan hem de finansal kaynaklardan yoksun olduğu anlaşılmıştır. Sonuç olarak; Hollanda Futbol Federasyonu tarafından teşvik edilen marka stratejilerinin liglere dahil edilmesinin, sektördeki mevcut finansal eşitsizlikleri yeniden üreterek ve güçlendirerek ters etki yaratabileceği belirlenmiştir.

Kaya (2019)'ın "Farklı Liglerde Mücadele Eden Elit Basketbolcuların Yılmazlık ve Problem Çözme Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde; Seçkin basketbolcuların yılmazlık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini Türkiye Basketbol liglerinde elit olarak mücadele eden rastgele seçilmiş 160 kadın, 179 erkek olmak üzere toplamda 339 basketbolcu oluşturmuştur. Yürütülen araştırma sonucunda katılımcıların cinsiyet, eğitim durumu gibi değişkenlerde yılmazlık düzeyleri ve problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiş, elit düzeyde spor yapma yılları ile yılmazlık düzeyleri arasında yaş, medeni durum gibi değişkenler ile problem çözme becerileri arasında ise anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca yılmazlık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasında negatif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki görülmüştür. Sonuç itibariyle yapılan çalışmanın alt liglere uygulanması durumunda farklı sonuçların elde edilebileceği ileri sürülmüş, alt yapı ile ilgilenen kulüplerin 13-15 yaş gruplarında bu tür ölçümler yaparak sporcuların gelecekte psikolojik açıdan daha dayanıklı olmasının sağlanabileceği belirtilmiştir. Ayrıca bu tür ölçümlerin uygulandığı kulüp ve sporcular ile uygulanmayanların kıyaslanarak farklı çalışma ve sonuçlara ulaşılabileceği kanaatine varılmıştır.

Marcus vd., (2014)'nın "The Psychology of Spite and the Measurement of Spitefulness" (Kin Psikolojisi ve Kindarlığın Ölçümü) adlı makalesinde; Bir kişilik özelliği olarak görülen kin konusunun, sosyal ve klinik psikoloji literatürlerinde neredeyse göz ardı edilen, az çalışılmış bir yapı olduğundan bahsedilmiş ve yapılan çalışma ile kindarlıktaki bireysel farklılıkların değerlendirilebilmesi için bir kindarlık ölçeği sunulmuştur. Çalışmada sunulan ölçek başlangıçta 946 üniversite

öğrencisinden oluşan büyük bir örneklem üzerinde test edilmiştir ve daha sonra 297 yetişkinden oluşan ulusal bir örneklem üzerinde çapraz doğrulanmıştır. Ölçüm değişmezliği testleri, öğelerin hem üniversite hem de ulusal örneklemelerde, hem erkeklerde hem de kadınlarda, hem etnik çoğunluk hem de azınlık gruplarında benzer şekilde işlev gördüğünü göstermiştir. Elde edilen sonuçlara göre; erkeklerin kadınlardan daha yüksek düzeyde kindarlığa sahip olduğu, gençlerin yaşlılardan daha kindar olduğu, azınlıkta olan etnik grup üyelerinin çoğunluk olan etnik grup üyelerinin çoğundan daha yüksek düzeyde kindarlığa sahip olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; her iki örneklemde de kindarlığın saldırganlık, psikopati, makyavelizm, narsisizm ve suçluluktan arınmış utanç ile pozitif ilişkili olduğu, benlik saygısı, suçluluk duygusu, kabul edilebilirlik ve vicdanlılık ile negatif ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Yapılan çalışma sonunda; kindarlık ölçeğinin sosyal psikoloji ve davranışsal ekonomi araştırmalarda da yararlı olabileceği dile getirilmiş, ultimatoom oyunlarındaki (1980'lerin başında Alman sosyolog Werner Güth tarafından icat edilen, teklif veren ve teklifi değerlendiren iki katılımcının olduğu bir sosyal deney) davranışların tahmin edilebileceği kişilik özelliklerinin veya duygusal durumların belirlenmesine yönelik az sayıdaki çalışmanın tutarsız sonuçlar verdiği değerlendirilmiştir.

Dimmock ve Fisher (2017)'in "Ethics for A-Level for AQA Philosophy and OCR Religious Studies" adlı kitabında; Vicdanla ilgili iki farklı teoriye genel bir bakış açısıyla yaklaşmış, buna göre Thomas Aquinas ve Sigmund Freud'un teorileri ele alınmıştır. Freud'un tipik bir filozof (psikolog) olarak görülmesi de vicdan hakkındaki anlatımının felsefi düşünmeyi sağlayan bazı bilgiler sağlayacağı belirtilmiştir. Kitap bölümünde; Aquinas'ın vicdanı bilginin açıkça ve aktif olarak uygulanması olarak tanımlaması yer almış ve Aquinas'a göre vicdanın, bilginin fiiliyatta uygulanmasıyla ilgiliyse, bu durumun bilginin nasıl edinildiği sorusunu gündeme getirdiği ifade edilmiştir. Başka önemli teknik bir terimin ise Synderesis olduğu belirtilmiş ve vicdanla aynı şey olmadığı aktarılmış ancak zihnin ebedi/ilahi yasaları yakalama alışkanlığı olarak adlandırdığı zihnin doğuştan gelen yeteneği olduğundan bahsedilmiştir. Sonuç itibarıyla Aquinas'a göre; herkesin synderesis yoluyla neyin doğru neyin yanlış olduğunu yanılmaz bir şekilde bilebileceği ancak yine de bilgi uygulanırken hata yapılabileceği düşüncesi hatırlatılmıştır. Bilginin nasıl uygulanacağını ve bireyi bu doğrultuda harekete geçiren olgunun ise vicdan

olduğu düşüncesi Aquinas'ın vicdanla ilgili teorisi. Freud'a göre vicdan ise süperego ve egoya hitap etmeyi üstelemektedir. Buna göre; ebeveyn (sosyal/dini) kural ve düzenlemelerinden türetilen içselleştirilmiş otorite egoyu kontrol ettiğinde vicdan olarak anlaşılır. O halde vicdanın sık sık bireylerden bir şeyler talep ettiğinin unutulmaması gerektiği, bunların her zaman yapılamayacağı ve bu durumun ise suçluluk duygusuna yol açacağı düşüncesi Freud'un vicdan ile ilgili teorisinin özüdür. Bu nedenle Freud'a göre vicdan, suçlu vicdan ile eş anlamlı olarak kabul edilir. Kitap bölümünün sonucuna göre; vicdan kavramı farklı kültürlerde aynı biçimde isimlendirilmemesine rağmen binlerce yıldır ortaya çıkmış bir kavram olduğu, modern Hristiyan ortodoksluğunun vicdan kavramını popülerleştirdiği ve tanrının sesi ve hidayeti olarak nitelendirdiği aktarılmıştır. Kitap bölümünde Aquinas ve Freud'un vicdan kavramını üstte belirtilen farklı bakış açıları ve değerlendirmeler ile açıklamalarına yer verilmiştir.

Özdayı (2018)'nin "Elit Sporcuların Yılmazlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı makalesinde; Farklı branşlardaki elit sporcuların yılmazlık düzeylerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, farklı spor dallarından 554 sporcunun gönüllü katılımıyla yürütülen bir araştırmayı kapsamaktadır. Araştırmaya katılanlara yönelik Gürgeç (2006) tarafından geliştirilen 8 alt boyut ve 50 maddelik yılmazlık ölçeği uygulanmıştır. Çalışma sonucunda; elit sporcuların yılmazlık düzeylerinin cinsiyet ve yaş faktörlerine göre ortalamaları incelendiğinde, anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, yılmazlık düzeylerinin branş, eğitim durumu, aktif olarak spor yapma süresi ve elit düzeyde spor yapma süresine bağlı olarak farklılaştığı saptanmıştır. Son olarak konuyla ilgili sporculara yönelik yapılmış çalışmaların azlığı nedeniyle kullanılan değişkenleri içeren çalışmaların artırılması önerilmiştir.

Arı (1989) 'nin "Üniversite Öğrencilerinin Baskın Ben Durumları İle Bazı Özlük Niteliklerinin, Ben Durumlarına, Atılganlık ve Uyum Düzeylerine Etkisi" adlı doktora tezinde; Bazı değişkenler bakımından Selçuk Üniversitesi öğrencilerinin ben durumları, atılganlıkları ve uyumları ele alınmıştır. Buna göre tezde örneklem, 1988-1989 öğretim yılında Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ne devam eden öğrenciler arasından oranlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; kız öğrencilerin ana-baba (ebeveyn) ve uygulu çocuk ben durumu puan ortalamaları erkek öğrencilerin ana-baba (ebeveyn) ve uygulu çocuk ben durumu

ortalamalarından yüksek olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerin yetişkin ben durumu puan ortalamalarının kız öğrencilerin yetişkin ben durumu puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmüştür. Eğitim görülen bölüm ve sınıf değişkenlerinin öğrencilerin ben durumlarının üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla daha atılgan olduğu, bölüm ve sınıf değişkenlerinin ise atılganlığı etkilemediği belirlenmiştir. Cinsiyet, bölüm ve sınıf değişkenlerinin öğrencilerin uyumları üzerinde etkili olmadığı anlaşılmış, baskın ben durumlarının öğrencilerin atılganlığını etkilemekte olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında tezde; baskın ben durumlarının öğrencilerin genel uyumları üzerinde etkili olduğu ve bu doğrultuda bireyin ben durumunun davranışları etkilediği sonucuna varılmıştır.

Gürgan (2006)'ın "Yılmazlık Ölçeği (YÖ): Ölçek Geliştirme, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması" adlı makalesinde; Türk kültürüne uygun bir yılmazlık ölçeğinin geliştirilmesi amaçlanmış ve bunun için çeşitli yılmazlık ölçeklerinden aynı biçimde veya değiştirilerek alınmış ve olası yılmazlık alanlarını büyük ölçüde kapsayan 228 maddelik bir havuz oluşturulmuştur. 228 maddelik bu havuz ilk aşamada 419 üniversite öğrencisinden oluşan bir örnekleme uygulanmıştır. Analizler sonucunda belirlenen 50 maddeden oluşan Yılmazlık Ölçeği, ikinci aşamada 112 katılımcıdan oluşan yeni bir üniversite öğrencileri örnekleme uygulanmıştır. Ayrıca farklı ölçekler eklenerek 112 kişinin olduğu bu son örneklem grubuna uygulanmıştır. Madde analizi, Pearson korelasyonu ve faktör analizi teknikleriyle elde edilen sonuçlar, yılmazlık ölçeğinin tüm güvenirlilik ve geçerlik göstergelerinin yüksek bir ölçek olduğunu ortaya koyduğu çalışmada özellikle üniversite öğrencileri örnekleminde güvenli ve kolay kullanılabilir bir araç olduğu tartışmaya açılmıştır.

Bu araştırmayla; boyutlarının yalın, cevaplanmasının kolay ve üniversite öğrencileri için uygun bir yılmazlık ölçeğinin geliştirilmesinin alana önemli katkısının olduğu savunulmuştur. Geliştirilen ölçek ile gelecekte yapılacak her araştırmanın, ölçeğin daha güçlü ölçme yapabilmesine katkı sağlayabileceği dile getirilmiştir. Ayrıca, ölçeğin diğer yaş grupları için de uygulanabilir hale getirilerek geçerlik ve güvenirlilik çalışmalarının yapılabileceği önerilmiştir. Aynı zamanda ölçeğin öğrenciler dışında genç ve yetişkin örneklemlerinde hem sosyal beğenirlik değişkeninden bağımsız hem de geçerli ve güvenilir olarak kullanılıp kullanılmayacağı belirlenmesi gerektiği de vurgulanmıştır.

3. MATERYEL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, mevcut durumu tespit etmeyi amaçladığı için betimsel nitelik taşıyan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 1999).

Araştırmanın Sınırlılıkları;

- ✓ Çalışma T.F.F bünyesindeki profesyonel ve yarı profesyonel takımlarla sınırlı tutulmuştur.
- ✓ Araştırma verileri aktif olarak mücadele eden profesyonel futbolcularla sınırlı tutulmuştur.
- ✓ Mevcut çalışma profesyonel futbolcuların ego, yılmazlık ve kindarlık düzeylerini ölçmekle sınırlı tutulmuştur.
- ✓ Çalışma ulaşılabilen anketörlerin verileri ile sınırlıdır.

Araştırmanın Hipotezi;

- ✓ Profesyonel futbolcular yılmaz özelliklere sahip kişilikte midirler?
- ✓ Ailenin tek çocuğu olan bireyler daha yılmaz bireyler midir?
- ✓ Profesyonel futbolcular kendilerini gerçekleştirmiş, ego düzeyleri düşük bireyler midir?
- ✓ Ekonomik seviyesi yüksek olan futbolcular daha fazla yılmaz özelliklere sahipler midir?
- ✓ Mevcut takımlarında 4 yıldan fazla oynayan futbolcular daha olgun kişilikler midir?
- ✓ Evli futbolcular daha yılmaz bireyler midir?
- ✓ Profesyonel futbolcuların kindarlık duygularıyla mı hareket etmektedirler?

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın yürütülmesi hususunda Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu 2020/687 Karar Numaralı onay alınmıştır. Çalışmanın evrenini Türkiye liglerinde mücadele eden profesyonel ve yarı profesyonel

futbolcular oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise tesadüfi örnekleme yöntemi ile 18 farklı takımdan seçilmiş 340 futbolcu oluşturmaktadır.

Tablo 3.1. Örneklem Grubu Tablosu

Takım Adı	Bulunduğu Lig	Bölge	Anketin Uygulandığı Futbolcu Sayısı	Kulübün Bulunduğu Şehir
Hekimoğlu Trabzon	2. LİG	Karadeniz	26	Trabzon
Yomraspor	3. LİG	Karadeniz	30	Trabzon
Ofspor	3. LİG	Karadeniz	23	Trabzon
Artvin Hopaspor	3. LİG	Karadeniz	24	Artvin
Gümüşhanespor	3. LİG	Karadeniz	15	Gümüşhane
Kelkitspor	3. LİG	Karadeniz	20	Gümüşhane
Karsspor	BAL	Doğu Anadolu	15	Kars
Çayelispor	BAL	Karadeniz	15	Rize
Bitlis Özgüzeldepor	BAL	Doğu Anadolu	15	Bitlis
Cizre Serhatspor	BAL	Güney Doğu Anadolu	17	Şırnak
Yakutiye Belediyespor	BAL	Doğu Anadolu	17	Erzurum
Tonya Doğanspor	BAL	Karadeniz	18	Trabzon
Mucur Yabanlıspor	BAL	İç Anadolu	17	Kırşehir
Ceyhanspor	BAL	Akdeniz	16	Adana
Bayburt Belediyespor	BAL	Karadeniz	17	Bayburt
1461 Trabzonspor	BAL	Karadeniz	7	Trabzon
Merzifonspor	BAL	Karadeniz	25	Amasya
Dsi Trabzon	BAL	Karadeniz	23	Trabzon

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Arı (1989) tarafından geliştirilen “Ben Durumları Ölçeği”, Gürkan (2006) tarafından geliştirilen “Yılmazlık Ölçeği”, Marcus vd. (2014) tarafından geliştirilen ve Yılmaz (2019) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Kindarlık” ölçeği kullanılmıştır.

Ben Durumları Ölçeği (BDÖ): Arı (1989)’nın “Üniversite öğrencilerinin baskın ben durumları ile bazı özlük niteliklerinin, ben durumlarına, atılganlık ve uyum durumlarına göre etkisi” isimli doktora tez çalışmasında geliştirdiği ölçek 95 sıfat ve 5 alt boyutta incelenmektedir. Ölçeğin alt boyutlarını “Eleştirel Ebeveyn Ego”, “Koruyucu Ebeveyn Ego”, “Yetişkin Ego”, “Uygulu Çocuk Ego” ve “Doğal Çocuk Ego” oluşturmaktadır. Arı (1989), Berne’nin kişilerin değişik davranışlarını

temel olarak (Ebeveyn, Yetişkin ve Çocuk Ego) ego durumlarının tespiti için oluşturduğu Ego Durumları Ölçeği için yapılan çalışmalar kültürlerarası sorunlarla karşılaştığı için ölçek kullanışlı bulunmamıştır. Arı (1989), Williams ve Williams'ın 1980 yılında Goug ve Heilbrun (1965)'in "Sıfat Tarama Listesi" den (Adjective Checklist) olarak geliştirdikleri "TA Ego Durumlarının Sıfat Kontrol Listesiyle Değerlendirilmesi" (The Assessment of Transactional Analysis Ego State via The Adjective Checklist) isimli ölçeğini de kullanmak istemiş, ancak yine kültürel güçlükler aşılammıştır. Her ne kadar bu ölçek özelinde kültürel güçlükler aşılama da yeniden geliştirilen ölçekte Williams ve Williams'ın 1980 yılında izlediği prosedür kısmen uygulanmıştır (Arı, 1989: 80-81).

1. Aşama: Türkçe'de insanı niteleyen sıfatların ortaya koyulması adına, Türkçe sıfatların taraması yapılmış ve 228 sıfat belirlenmiştir. Tespiti yapılan sıfatlar, Halkla İlişkiler, Sosyal Hizmetler, Türk Dili ve Psikolojik Danışma konusunda uzman on hakeme gönderilerek günlük dilde kullanılan ve kişiyi niteleyen sıfatları işaretlemeleri, eklemek istedikleri sıfat varsa eklemeleri istenmiştir. Sonuç olarak, hakemlerin sekiz ve üzerinde kredi alan 141 sıfattan yeni bir sıfat listesi oluşturularak son haline getirilmiştir."

2. Aşama: Transaksiyonel Analiz kuramı ile ilgili doktora seviyesinde ders vermiş ya da çalışma yapmış altı hakemden, I. aşamada elde edilen 141 sıfat Transaksiyonel Analiz'deki beş benlik durumu için (Eleştirel ve Koruyucu Ebeveyn, Yetişkin, Doğal Çocuk ve Uygulu Çocuk Ego Durumları), beşli likert tipi ölçeğinin üzerinde değerlendirilmeleri istenmiştir. Hakemler değerlendirme sonucunda, herhangi bir ego durumundan 3.6 ve üstünde ortalama puan alan 95 sıfatlık listenin oluşturulmasıyla Ego Durumları Ölçeği (EDÖ) meydana getirilmiştir (Arı 1989: 82-83).

Ego Durumları Ölçeği'nin Güvenirliği

"Arı (1989) ölçeğin güvenilirlik çalışmasını, uzmanların değerlendirmeleri arasındaki tutarlılık ve test tekrarı tekniği olmak kaydıyla 2 farklı yöntem ile yapılmıştır. Ego Durumları Ölçeğinin geliştirilme çabalarının ikinci aşamasında hakemlerin her bir ego durumu için verdikleri puanlar arasındaki korelasyon sınıf içi korelasyon tekniği ile hesaplanmıştır. Bu hesaplamalar sonucu hakem değerlendirmeleri arasında;

Eleştirel Ebeveyn (Anne-Baba) Ego Durumu (EAB) için $r = .95$,

Koruyucu Ebeveyn (Anne –Baba) Ego Durumu (KAB) için $r = .93$,
Yetişkin Ego Durumu (Y) için $r = .96$,
Doğal Çocuk Ego Durumu (DÇ) için $r = .89$,
Uygulu Çocuk Ego Durumu (UÇ) için $r = .91$ tutarlılık katsayıları elde edilmiştir.”

Ego Durumları Ölçeği'nin güvenilirliği ile alakalı ikinci çalışma Testi; Aralıklı Tekrar tekniği ile yapılmıştır. Ego Durumları Ölçeği, Yüksek Öğretim Kurumu tarafından düzenlenen dil eğitimine katılan 32 öğretim elamanına (20 erkek 12 kadın) 34 gün ara ile iki kez verilmiştir. İki uygulamadan elde edilen ego durumları arasında;

EAB için $r = .78$,

KAB için $r = .83$,

Y için $r = .81$,

DÇ için $r = .77$,

UÇ için $r = .74$ güvenilirlik katsayıları elde edilmiştir.

Ego Durumları Ölçeği'nin güvenilirlik katsayısının tekrar testi ile hesaplanmasında en dikkat çekici nokta, katılımcıların iki uygulamada eşit sayıda sıfat işaretleseler bile bu sıfatların farklı sıfatlar olabileceği gerçeği olmuştur. Böylelikle her iki uygulamada işaret koyulan sıfatlardan yola çıkılarak tutarlılığın belirlenmesine çalışılmıştır. Tüm bireylerin iki uygulamada da işaretlediği ortak sıfat sayısı iki uygulamada işaretlediği toplam sıfat sayısına bölünüp tutarlılık katsayısına ulaşılmıştır. İki uygulama arasındaki tutarlılığın ortak varyans olduğu ve bu durumun iki uygulama arasındaki korelasyonun karesine (r^2) eşit olduğu göz önünde bulundurularak tutarlılık katsayısının karekökü alınıp tahmini bir güvenilirlik katsayısı bulunmuştur. Bu yöntemle iki uygulama arasında $r = .87$ 'lik tahmini güvenilirlik katsayısı elde edilmiştir (Arı, 1989: 83-84).

Ego Durumları Ölçeği'nin Geçerliliği

“Arı (1989), Transaksiyonel Analiz Ego Durumları Ölçeği geçerlik çalışmasında istatistiksel ve mantıksal bir yaklaşım izlenmiştir. Transaksiyonel analiz konusunda doktora seviyesinde ders vermiş veya çalışma yapmış sekiz uzman ölçeğin meydana gelmesine yardımcı olacak sıfatların seçimi konusunda kapsam ve görünüş bakımından yardımcı olmuşlardır. Çalışmanın mantıksal geçerliliğinde ise uzman görüşlerine başvurulmuştur. Bununla beraber ölçeği oluşturan sıfatların

puanlanması konusunda katkı sağlayan altı hekimin değerlendirmeleri arasındaki yüksek tutarlılık, Ego Durumları Ölçeğinin mantıksal geçerliliği için çok önemli bir kanıt olarak görülmüştür. Ayrıca EDÖ'nün kapsam geçerliliğiyle alakalı olarak "Williams ve Williams (1980)" ve "James ve Jongeward (1984)" ın çalışmalarından da yararlanılmıştır (Arı, 1989: 85)."

EDÖ'nin yapı geçerliliğinin kontrolü amacıyla, ölçeğin beş ego durumu arasındaki ilişki; Transaksiyonel Analiz'in ego durumlarının teorik tanımlarıyla karşılaştırılmıştır. Ego Durumları Ölçeği ile alt ölçekleri arasındaki ilişkinin Transaksiyonel Analiz'deki ego durumlarının teorik tanımlarına uygun olduğu saptanmıştır (Arı, 1989: 85-86).

Ego Durumları Ölçeği'nin Puanlanması

Ego Durumları Ölçeği içinde yer alan her sıfatın her bir ego durumunu için "0" ile "4" arasında değişen standart beş farklı değeri bulunmaktadır. Katılımcılar tarafından işaretlenen her bir sıfat, beş ego durumu için, hakemlerin görüşüyle elde edilen sıfat listesindeki puanlamaya bakılarak puanlanır. Puanlama işlemini yapıldıktan sonra her ego durumundaki puanlar toplanarak beş ayrı puan elde edilir. Daha sonra elde edilen bu puanlar o ego durumu için ölçekten alabileceği en yüksek puana bölünür. Bu işlem diğer dört ego durumu için de tekrarlanır. Bu işlemde elde edilen beş ego durumunun puanı toplanır ve her puanın bu toplam puana bölünmesi ile her ego durumunun bir bütün içindeki oranlarını gösteren ego durumları puanları elde edilir (Arı, 1989: 87-88).

Yukarıdaki bahsedilen işlemler şu şekildedir,

Tablo 3.2. Formüller Tablosu

İşlem 1.
1.1. $XEAb / [\bar{O}A \times EAb] = K1$
1.2. $XKAb / [\bar{O}A \times KAb] = K2$
1.3. $XY / [\bar{O}A \times Y] = K3$
1.4. $XDÇ / [\bar{O}A \times DÇ] = K4$
1.5. $XUÇ / [\bar{O}A \times UÇ] = K5$
İşlem 2.
$K1 + K2 + K3 + K4 + K5 = M$
İşlem 3.

1.6.K1 / M = EAb P
1.7.K2 / M = KAb P
1.8.K3 / M = Y P
1.9.K4 / M = DÇ P
1.10. K5 / M = UÇ P

Tablo 3.3. Simge Anlam Tablosu

EAb = Deneğin işaretlediği sıfatların Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu (EAb) için toplam puanı
[ÖA EAb] = Ölçeğin Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu'dan (EAb) alınabileceği en yüksek puan (=177).
EAb P = Deneğin Ego Durumları Ölçeği'nden aldığı Eleştirici Ebeveyn Ego Durumu (EAb)
KAb = Deneğin işaretlediği sıfatların Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu (KAb) için toplam puanı
[ÖA KAb]=Ölçeğin Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu'ndan (KAb) alınabilecek en yüksek puan (=215.8).
KAb P = Deneğin Ego Durumları Ölçeği'nden aldığı Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu puanı
Y = Deneğin işaretlediği sıfatların Yetişkin Ego Durumu (Y) için toplam puanı
[ÖA Y] = Ölçeğin Yetişkin Ego Durumu'ndan alınabilecek en yüksek puan (= 226.6).
Y P = Deneğin Ego Durumları Ölçeği'nden aldığı Yetişkin Ego Durumu (Y) puanı
DÇ = Deneğin işaretlediği sıfatların Doğal Çocuk Ego Durumu (DÇ) için toplam puanı
[ÖA DÇ] = Ölçeğin Doğal Çocuk Ego Durumu'ndan (DÇ) alınabilecek en yüksek puan (= 180.2).
DÇ P = Deneğin Ego Durumları Ölçeği'nden aldığı Doğal Çocuk Ego Durum (DÇ) puanı
UÇ = Deneğin işaretlediği sıfatların Uygulu Çocuk Ego Durumu (UÇ) için toplam puanı
[ÖA UÇ] = Ölçeğin Uygulu Çocuk Ego Durumu'ndan (UÇ) alınabilecek en yüksek puan (=187.4)
UÇ P = Deneğin Ego Durumları Ölçeği'nden aldığı Uygulu Çocuk Ego Durumu puanı

Yılmazlık ölçeği Gürkan (2006) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek Gürkan tarafından “Yılmazlık Ölçeği (YÖ): Ölçek Geliştirme, Güvenirlik ve Geçerlik” isimli makale ile yayınlanmıştır. Birçok yılmazlık ölçeğinden aynen veya değiştirilmiş şekilde alınmış ve yılmazlık alanlarını büyük ölçüde kapsayan 228 maddelik bir havuz oluşturulmuştur (Gürkan, 2006: 57). 228 maddelik havuz önce 419 kişiden oluşan üniversite öğrencilerine uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucu belirlenen 50 maddelik yılmazlık ölçeği, sonraki aşamada 112 üniversite öğrencisine uygulanarak literatüre 50 maddelik yılmazlık ölçeği olarak girmiştir (Gürkan, 2006: 49-63). Ölçek maddeleri “(1) Hiç tanımlamıyor, (2) Biraz tanımlıyor, (3) Orta düzeyde tanımlıyor, (4) İyi tanımlıyor, (5) Çok iyi tanımlıyor” şeklinde puanlanmaktadır (Gürkan, 2006: 57). Yılmazlık ölçeğinin bazı maddeleri ters kodlanmıştır. Hangi maddelerin ters kodlandığı ölçek sahibinin açıkça yayınlanmasını istemediğinden belirtilmemiştir.

Ölçek güçlü olma, girişimci olma, iyimser olma/yaşama bağlı olma, iletişim/ilişki kurma, öngörü, amaca ulaşma, lider olma, araştırmacı olma olarak sekiz alt boyuttan oluşmaktadır (Gürkan, 2006: 60). Alt boyut puanlarındaki artış yılmazlığın yüksek olduğunu, azalma ise yılmazlığın düşük olduğunu göstermektedir (Gürkan, 2006: 57). Gürkan ölçeğin güvenilirliğini 0.87 olarak bulmuştur (Gürkan, 2006: 66). Yapılan bu araştırmada ise ölçeğin genel güvenilirliği $\alpha=0.929$ olarak yüksek derecede güvenilir bulunmuştur.

Kindarlık Ölçeği; Ölçek uyarlama çalışmalarının en önemli aşaması metnin uyarlanacak dile çevirisinin yapılması aşamasıdır. Kùltürler arası farklar göz önüne alındığında çeviri sürecinde yapılabilecek hatalar, sonraki tüm süreci olumsuz etkileyeceği gibi ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine olumsuz yansıtacaktır. Kindarlık ölçeğini Marcus vd., (2014) yılında geliştirmiştir. Türkçeye uyarlanması ise Yılmaz (2019) tarafından yapılmıştır. Türkçeye uyarlanması sürecinde Yılmaz (2019), Brislin vd., (1973)'nin önerdiği aşamaları uygulamıştır (Yılmaz, 2019: 52). Bu aşamalar şu şekilde sıralanmıştır:

Ölçeğin hedef dile çevrilmesi

Çevirinin değerlendirilmesi

Ölçeğin orijinal dile geri çevrilmesi

Geri çevirinin değerlendirilmesi

Uzman görüşünün alınması

Ölçeğin Türkçeye çevrilmesinde alanında uzman tercümanlık bölümünden mezun iki kişiyle birlikte, klinik psikoloji alanında İngilizce yükseköğretim gören bir uzman belirlenerek ölçeğin Türkçeye uyarlanması istenmiştir. Bu üç kişilik ekip birbirlerinden haberleri olmadan 17 maddelik ölçeği Türkçeye çevirmişlerdir. Bu uzmanların çevirileri karşılaştırılmış ve belirlenen farklılıklar hakkında görüşlerine başvurulmuştur. Gelen görüşlerle beraber tek bir çeviri formu oluşturulmuştur. Oluşturulan ilk Türkçeye çevirilmiş Kindarlık ölçeği, başka bir üç kişilik ekip tarafından yine birbirlerinden haberleri olmadan orijinal dile çevirilmiştir. Oluşturulan metinler ölçeğin orijinali ile karşılaştırılmıştır. Yapılan bu iki çalışma sonunda ortaya çıkan Türkçe form Türkçe öğretmenliği ve Türk dili ve edebiyatı bölümünden oluşturulan bir okutman grubu tarafından dilbilgisi ve anlam yönünden incelenmiştir. Yapılan tüm aşamalardan sonra ortaya çıkan Kindarlık ölçeği Türkçe formu, alanlarında uzman psikoloji danışma ve rehberlik ve psikoloji anabilim dalında profesörlük ve doçentlik seviyesindeki akademisyenlerin değerlendirmesine

sunulmuştur. Akademisyenlerin mevcut değerlendirmesinde ölçekteki her bir maddeyi; hedef kitle tarafından anlaşılır olma, yeteri kadar açık ifade edilmiş olma ve ölçülecek özelliği temsil etme yönünden: madde gerekli, madde gerekli fakat uygun ifade edilmemiş ve madde gereksiz şeklinde üçlü derecelendirmeye göre puanlamaları istenmiştir. Yapılan değerlendirmelerden sonra uzman görüşlerinden elde edilen bulgulardan 0.998 korelasyon bulunduğu saptanmıştır. Yapılan bu aşamadan sonra 17 maddelik form İngiliz dili ve edebiyatı bölümünde okuyan 37 son sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Aradan geçen 21 günlük süre zarfında ölçeğin orijinal İngilizce formu aynı öğrencilere tekrar uygulanmış ve ikinci uygulamaya katılmayan üç öğrenci değerlendirmeye alınmamıştır. Her iki uygulama arasında da 0.942 düzeyinde korelasyon bulunduğu tespit edilmiştir. Ancak yapılan analizde 1., 2., 3., 14. ve 17. maddelerin toplam korelasyon değeri 0.30'un altında kaldığı için ölçekten çıkarılmıştır. Mevcut çalışmalardan sonra ölçeğin çeviri güvenilirliğinin yüksek olduğuna karar verilmiştir (Yılmaz, 2019: 52-53). Yapılan bu çalışma özelinde Cronbach Alfa değeri 0,884 bulunmuş olup yüksek düzeyde güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada Türkiye liglerinde görev alan elit futbolcuların ölçek maddelerine verdiği cevapların iç tutarlılığını kontrol etmek amacı ile güvenilirlik katsayıları (cronbach alpha) hesaplanmıştır. Aşağıda belirtilen tabloda değerlendirme kriterlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir (Özdamar, 1999). Katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri cevapların iç tutarlılığı yüksek düzeyde yeterli bulunmuş olması nedeni ile herhangi bir maddenin çıkarılmasına gerek kalmamıştır (Tablo 3.4).

Tablo 3.4. Katılımcıların Ölçek Maddelerine Verdikleri Cevaplara Ait İç Tutarlılık Katsayıları

Ölçek	İç Tutarlılık Katsayısı	Değerlendirme
Yılmazlık	0,929	Yüksek Düzeyde Güvenilir
Güçlü Olma	0,852	Yüksek Düzeyde Güvenilir
Girişimci Olma	0,588	Orta Düzeyde Güvenilir
İyimser/Yaşama Bağlı Olma	0,650	Orta Düzeyde Güvenilir
İletişim/İlişki Kurma	0,591	Orta Düzeyde Güvenilir
Öngörü	0,407	Düşük Düzeyde Güvenilir
Amaca Ulaşma	0,632	Orta Düzeyde Güvenilir
Lider Olma	0,519	Orta Düzeyde Güvenilir
Araştırmacı	0,606	Orta Düzeyde Güvenilir
Kindarlık	0,884	Yüksek Düzeyde Güvenilir

Katılımcıların ölçek maddelerine verdiği cevaplardan elde edilen toplam puanların kişisel bilgi formundaki değişkenlere göre normal dağılım gösterip

göstermediği Kolmogorov-Smirnov ($n \geq 50$) ve Shapiro-Wilk ($n < 50$) testi ile belirlenmiştir ($P > 0,05$). Araştırmada, katılımcıların yılmazlık ve kindarlık düzeyini temsil eden ifadelere verdikleri cevaplar 1'den 5'e doğru puanlanmıştır. Katılımcıların incelenen konu ile ilgili algı durumu ölçek maddelerine verdikleri cevaplardan aldıkları puan toplamına göre düşük - orta - yüksek şeklinde kategorize edilebilmektedir. Ölçeklerden alınabilecek puanların orta noktasından bir standart sapma değeri çıkartılarak orta düzeyin alt sınırı (düşük grup); bir standart sapma değeri eklenerek ise orta düzeyin üst sınırı (yüksek grup) belirlenmiştir. Dolayısı ile çalışmada ölçek toplam puanlarının aritmetik ortalamasından standart sapma puanı çıkartılarak ve eklenerek yılmazlık ve kindarlık düzeyleri için düşük - orta – yüksek gruplar oluşturulmuştur (Bayraktar ve ark, 2016). Çalışmada, ölçek toplam puanların ve alt boyut toplam puanlarının medeni duruma göre farklılık gösterip göstermediği Student t testi ile, gelir düzeyi, eğitim durumu vb. gibi değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği ise Tek Yönlü Varyans Analizi (One-way ANOVA) ve Tukey çoklu karşılaştırma testi ile belirlenmiştir. Araştırma bulguları n, ortalama ve standart sapma gösterilmiş olup, sonuçlar $p < 0,05$ önem seviyesinde anlamlı kabul edilmiştir. Tüm istatistiksel hesaplamalar SPSS 22.0 V istatistik paket programda yapılmıştır.

4. BULGULAR

Katılımcıların bazı sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Medeni Durum	n	%	Gelir Düzeyi	n	%
Evli	53	15,6	Gelir > Gider (yüksek)	81	23,8
Bekar	287	84,4	Gelir = Gider (orta)	155	45,6
Toplam	340	100,0	Gelir < Gider (düşük)	104	30,6
			Toplam	340	100,0

AKSK	n	%	Eğitim Durumu	n	%
Yok	9	2,6	İlkokul	16	4,7
1	24	7,1	Lise	181	53,2
2	64	18,8	Önlisans	46	13,5
3	243	71,5	Lisans	97	28,5
Toplam	340	100,0	Toplam	340	100,0

AKÇ	n	%	OKHMO	n	%
1	92	27,1	Kaleci	43	12,6
2	97	28,5	Bek	49	14,4
3	57	16,8	Stoper	51	15,0
4 ve üzeri	94	27,6	Libero	19	5,6
Toplam	340	100,0	Ortasaha	86	25,3
			Açık	45	13,2
			Forvet	47	13,8
			Toplam	340	100,0

ŞOKKYO	n	%
0-1	180	52,9
1-2	67	19,7
2-3	44	12,9
3-4	20	5,9
5 yıl ve üzeri	29	8,5
Toplam	340	100,0

MD; Medeni Durum, ED; Eğitim Durumu, GD; Gelir Düzeyi, AKÇ; Ailedeki Kaçınıcı Çocuk, OKHMO; Oynadığınız kulüpte hangi mevkiide oynuyorsunuz, AKSK; Ailedeki Kardeş Sayısı Kaçtır, ŞOKKYO; Şuan Oynadığınız Kulüpte Kaç Yıdır Oynuyorsunuz.

Tablo 4.1 incelendiğinde katılımcıların (n=340) % 15,6’sının evli (n=53), % 84,4’ünün (n=287) bekar olduğu tespit edilmiştir. Gelir düzeyi açısından bakıldığında katılımcıların % 30,6’sının (n=104) gelir düzeyinin düşük olduğu,

%23,8'inin (n=81) gelir düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların eğitim durumu incelendiğinde % 53,2'si (n=181) lise mezunudur, ayrıca %28,5'i ise (n=97) lisans mezunudur. Çalışma kardeş sayısı açısından incelendiğinde % 71,5'inin (n=243) çoğunlukla 3 kardeşten oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların ailede kaçınıcı çocuk olduklarına bakıldığında % 28,5'inin (n=97) ikinci çocuk olduğu saptanmıştır. Araştırmada katılımcılar Futbol oynadıkları mevki incelendiğinde % 12,6'sının (n=43)'ünün kaleci, %14,4'ünün (n=49) bek, 15,0'inin (n=51) stoper, %5,6'sının (n=19) libero, %25,3'ü (n=86) orta saha, %13,2'sinin (n=45) açık bölgesinde ve % 13,8'inin (n=47) forvet bölgesinde oynadıkları görülmektedir. Son olarak katılımcıların mevcut takımlarında kaç yıldır oynadıklarına bakıldığında % 52,9'unun (n=180) 0-1 yıl aralığında, % 5,9'unun (n=20) ise 3-4 yıl aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.2. Katılımcıların Yaşı ile EGO, Kindarlık ve Yılmazlık Düzeyleri Arasındaki İlişki

		Kin	EE	KE	Y	UC	DC	Yas
Yılmazlık_T	r-değeri	-0,344	-0,023	0,102	0,257	-0,035	-0,168	-0,041
	p-değeri	<0,001	0,668	0,061	<0,001	0,522	0,002	0,449
Güclü_O	r-değeri	-0,235	-0,008	0,064	0,242	-0,012	-0,160	-0,042
	p-değeri	<0,001	0,879	0,243	<0,001	0,820	0,003	0,441
Gir_O	r-değeri	-0,321	-0,080	0,158	0,236	-0,061	-0,123	-0,018
	p-değeri	<0,001	0,139	0,003	<0,001	0,263	0,024	0,741
İYBO	r-değeri	-0,399	-0,086	0,166	0,197	-0,001	-0,139	0,008
	p-değeri	<0,001	0,115	0,002	<0,001	0,984	0,010	0,879
İİK	r-değeri	-0,297	-0,048	0,100	0,164	-0,085	-0,062	-0,075
	p-değeri	<0,001	0,382	0,064	0,002	0,118	0,256	0,170
Öngörü	r-değeri	-0,236	0,058	0,007	0,193	0,038	-0,194	-0,046
	p-değeri	<0,001	0,288	0,901	<0,001	0,483	<0,001	0,397
AU	r-değeri	-0,342	-0,047	0,097	0,196	0,008	-0,131	-0,042
	p-değeri	<0,001	0,386	0,073	<0,001	0,883	0,015	0,443
LO	r-değeri	-0,201	0,131	-0,055	0,154	-0,083	-0,134	0,001
	p-değeri	<0,001	0,016	0,308	0,004	0,125	0,014	0,984
Araştırıcı	r-değeri	-0,181	-0,034	0,082	0,162	-0,021	-0,100	-0,081
	p-değeri	0,001	0,536	0,132	0,003	0,701	0,066	0,135
Kin	r-değeri		0,147	-0,245	-0,200	-0,162	0,233	-0,054
	p-değeri		0,006	<0,001	<0,001	0,003	<0,001	0,322
Yaş	r-değeri		0,107	-0,063	0,002	-0,015	-0,064	
	p-değeri		0,048	0,249	0,976	0,786	0,242	

İYBO: İyimsen/Yaşama Bağlı Olma; İİK: İletişim/İlişki Kurma; AU: Amaca Ulaşma; LO: Lider Olma; KİN: Kindarlık

Yapılan araştırmada katılımcıların yaşı ile EGO, Yılmazlık ve Kindarlık toplam puanları ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamsız ilişkiler tespit edilmiştir. Ayrıca EGO, Yılmazlık ve Kindarlık düzeyleri arasında da zayıf ilişkiler tespit edilmiştir (Tablo 4.2). Araştırmada katılımcıların kindarlık

düzeyi ile yılmazlık düzeyi arasında % 34,4'lük negatif anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu durum kişilerin kindarlık düzeyindeki artışın yılmazlık durumu üzerine negatif etki yapacağı, bir başka ifade ile yılmazlık düzeyini düşüreceğini göstermektedir. Katılımcıların yetişkin ego durumları ile yılmazlık düzeyleri arasında ise % 25,7'lik pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.3. Oynadığı Mevkilere Göre Hesaplanmış EGO Durumları ve Yılmazlık ve Kindarlık Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler	ortalama	std sapma	min	mak
EGO Durumları				
EE	0,1666	0,0494	0,0697	0,4017
KE	0,2129	0,0355	0,0270	0,3049
Y	0,2324	0,0219	0,1487	0,2883
UC	0,2083	0,0256	0,1324	0,2801
DC	0,1799	0,0429	0,0644	0,3396
Yılmazlık	185,65	28,49	100,00	244,00
Güçlü Olma	67,22	11,03	29,00	90,00
Girişimce Olma	32,68	5,51	17,00	45,00
İYBO	18,49	4,20	7,00	25,00
İİK	15,00	3,43	6,00	20,00
Öngörü	10,74	2,35	4,00	15,00
AU	15,44	3,25	5,00	20,00
LO	18,31	3,61	9,00	25,00
Araştırmacı	7,77	1,86	2,00	10,00
Kindarlık	25,70	10,64	12,00	60,00

Ego, Yılmazlık ve Kindarlık Düzeylerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler tablo 4.3'de verilmiş olup, hesaplamalar yapılarak katılımcıların ego, yılmazlık ve kindarlık düzeyleri belirlenmiştir. Verilen cevaplardan katılımcıların kindarlık ve yılmazlık düzeylerine göre sınıflandırması Tablo 4.4 'de verilmiştir.

Tablo 4.4. Verilen Cevaplardan Katılımcıların Kindarlık ve Yılmazlık Düzeylerine göre Sınıflandırılması

Düzy	Yılmazlık		Kindarlık	
	n	%	n	%
Düşük	68	20,0	78	22,9
Orta	201	59,1	197	57,9
Yüksek	71	20,9	65	19,1
Toplam	340	100,0	340	100,0

Çalışmaya katılan elit futbolcuların % 20'sinin yılmazlık (<157.16 puan), %22,9'unun ise kindarlık (<15.06 puan) düzeyleri düşük bulunmuştur, çalışmaya

katılan elit futbolcuların % 59,1'inin yılmazlık (157.16 - 214.14 puan aralığı) düzeyleri, % 57,9'unun ise kindarlık (15.06 - 36.34 puan aralığı) düzeyleri orta düzeyde bulunmuştur. Katılımcıların % 20,9'unun yılmazlık (>214.14 puan) düzeyleri yüksek, % 19,1'inin ise kindarlık (>36.34 puan) düzeyleri yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.5. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Ego Durumları

Ölçek tam ve alt boyutlar	Evli (n=53)		Bekar (n=287)		P-değeri
	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma	
Eleştirel Ebeveyn Ego	0,2277	0,0330	0,2297	0,0326	0,284
Koruyucu EbeveynEgo	0,1746	0,0207	0,1766	0,0205	0,654
Yetişkin Ego	0,2022	0,0179	0,2041	0,0125	0,295
Uygulu Çocuk Ego	0,1744	0,0287	0,1710	0,0263	0,418
Doğal Çocuk Ego	0,2211	0,0385	0,2185	0,0319	0,875

Katılımcıların medeni durumuna göre ego durumları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$; Tablo 4.5).

Tablo 4.6. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Ego Durumları

Eğitim Durumu	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Eleştirel Ebeveyn Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
İlkokul	16	0,2353	0,0535	0,062
Lise	181	0,2306	0,0332	
Önlisans	46	0,2330	0,0257	
Lisans	97	0,2243	0,0299	
Koruyucu Ebeveyn Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
İlkokul	16	0,1788	0,0279	0,225
Lise	181	0,1761	0,0199	
Önlisans	46	0,1716	0,0156	
Lisans	97	0,1786	0,0222	
Yetişkin Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
İlkokul	16	0,2044	0,0120	0,433
Lise	181	0,2049	0,0130	
Önlisans	46	0,1999	0,0182	
Lisans	97	0,2036	0,0118	
Uygulu Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
İlkokul	16	0,1802	0,0261	0,202
Lise	181	0,1722	0,0311	
Önlisans	46	0,1684	0,0143	

Lisans	97	0,1702	0,0216	
Doğal Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
İlkokul	16	0,2013 b	0,0333	0,014
Lise	181	0,2161 ab	0,0305	
Önlisans	46	0,2271 a	0,0419	
Lisans	97	0,2234 a	0,0315	

Katılımcıların eğitim durumuna göre Doğal Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı hariç ego durumları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$). Önlisans ve lisans mezunu olan katılımcıların Doğal Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı, ilkokul mezunu olan katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur ($P=0,014$; Tablo 4.6).

Tablo 4.7. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Ego Durumları

Gelir Düzeyi	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Eleştirel Ebeveyn Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Yüksek (Gelir>Gider)	81	0,1601	0,0465	0,146
Orta (Gelir=Gider)	155	0,1509	0,0397	
Düşük (Gelir<Gider)	104	0,1478	0,0472	
Koruyucu Ebeveyn Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Yüksek (Gelir>Gider)	81	0,2140 b	0,0331	<0,001
Orta (Gelir=Gider)	155	0,2173 b	0,0304	
Düşük (Gelir<Gider)	104	0,2344 a	0,0404	
Yetişkin Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Yüksek (Gelir>Gider)	81	0,2414 a	0,0213	<0,001
Orta (Gelir=Gider)	155	0,2377 a	0,0187	
Düşük (Gelir<Gider)	104	0,2171 b	0,0205	
Uygulu Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Yüksek (Gelir>Gider)	81	0,2007 b	0,0228	<0,001
Orta (Gelir=Gider)	155	0,2218 a	0,0231	
Düşük (Gelir<Gider)	104	0,1930 c	0,0217	
Doğal Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Yüksek (Gelir>Gider)	81	0,1838 b	0,0410	<0,001
Orta (Gelir=Gider)	155	0,1723 b	0,0357	
Düşük (Gelir<Gider)	104	0,2076 a	0,0478	

Katılımcıların gelir durumuna göre Ebeveyn Ego Alt Boyut Toplam Puanı arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$). Düşük gelire sahip olduğunu beyan eden sporcuların koruyucu ego ve doğal çocuk ego alt boyut toplam puanları yüksek, yetişkin ego ve uygulu çocuk ego alt boyut toplam puanlarının ise düşük olduğu tespit edilmiştir ($P<0,001$; Tablo 4.7).

Tablo 4.8. Katılımcıların Kardeş Sayısı Durumuna Göre Ego Durumları

Kardeş Sayısı	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Eleştirel Ebeveyn Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Yok	9	0,2472	0,0204	0,788
1	24	0,2361	0,0344	
2	64	0,2307	0,0308	
3	243	0,2277	0,0332	
Koruyucu Ebeveyn Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Yok	9	0,1675	0,0079	0,461
1	24	0,1718	0,0200	
2	64	0,1757	0,0196	
3	243	0,1773	0,0211	
Yetişkin Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Yok	9	0,2034	0,0059	0,454
1	24	0,2033	0,0069	
2	64	0,2038	0,0116	
3	243	0,2039	0,0146	
Uygulu Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Yok	9	0,1604	0,0077	0,784
1	24	0,1677	0,0172	
2	64	0,1729	0,0271	
3	243	0,1719	0,0277	
Doğal Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Yok	9	0,2214	0,0332	0,660
1	24	0,2211	0,0311	
2	64	0,2170	0,0295	
3	243	0,2192	0,0342	

Katılımcıların kardeş sayısı durumuna göre ego durumları arasında istatistiki

olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$; Tablo 4.8).

Tablo 4.9. Katılımcıların Kaçınıcı Çocuk Durumuna Göre Ego Durumları

Kaçınıcı Çocuk	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Eleştirel Ebeveyn Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
1	92	0,2319	0,0347	0,917
2	97	0,2273	0,0326	
3	57	0,2334	0,0337	
4 ve üzeri	94	0,2266	0,0300	
Koruyucu Ebeveyn Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
1	92	0,1755	0,0214	0,923
2	97	0,1773	0,0214	
3	57	0,1738	0,0195	
4 ve üzeri	94	0,1777	0,0195	
Yetişkin Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
1	92	0,2039	0,0123	0,476
2	97	0,2030	0,0127	
3	57	0,2022	0,0125	
4 ve üzeri	94	0,2056	0,0158	
Uygulu Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
1	92	0,1737	0,0256	0,535
2	97	0,1719	0,0269	
3	57	0,1716	0,0347	
4 ve üzeri	94	0,1689	0,0214	
Doğal Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
1	92	0,2150	0,0344	0,745
2	97	0,2205	0,0317	
3	57	0,2191	0,0285	
4 ve üzeri	94	0,2211	0,0355	

Katılımcıların kaçınıcı çocuk durumuna göre ego durumları arasında istatistikî olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$; Tablo 4.9).

Tablo 4.10. Katılımcıların Takımda Oynama Süresi Durumuna Göre Ego Durumları

Takımda oynama süresi	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Eleştirel Ebeveyn Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Bir yıl ve daha az	180	0,1641 ab	0,0434	<0,001
1< - 2	67	0,1432 b	0,0486	
2< - 3	44	0,1642 ab	0,0449	
3< - 4	20	0,1892 a	0,0501	
4 yıldan fazla	29	0,1690 ab	0,0451	
Koruyucu Ebeveyn Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Bir yıl ve daha az	180	0,2098 b	0,0292	<0,001
1< - 2	67	0,2403 a	0,0434	
2< - 3	44	0,1981 b	0,0348	
3< - 4	20	0,2035 b	0,0370	
4 yıldan fazla	29	0,2147 b	0,0299	
Yetişkin Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Bir yıl ve daha az	180	0,2275 bc	0,0199	<0,001
1< - 2	67	0,2169 c	0,0184	
2< - 3	44	0,2327 ab	0,0199	
3< - 4	20	0,2255 bc	0,0267	
4 yıldan fazla	29	0,2417 a	0,0162	
Uygulu Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Bir yıl ve daha az	180	0,2212 a	0,0238	<0,001
1< - 2	67	0,1875 c	0,0198	
2< - 3	44	0,2151 a	0,0248	
3< - 4	20	0,1980 bc	0,0268	
4 yıldan fazla	29	0,2118 ab	0,0217	
Doğal Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Bir yıl ve daha az	180	0,1775 bc	0,0389	<0,001
1< - 2	67	0,2120 a	0,0426	
2< - 3	44	0,1899 ab	0,0431	
3< - 4	20	0,1838 bc	0,0432	
4 yıldan fazla	29	0,1627 c	0,0420	

Katılımcıların şu anki oynadığı takımda oynama süresine göre ego durumları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($P < 0,01$; Tablo 4.10). Kulüpte oynama süresi 1-2 yıl arası olanların EE, YE, UÇE durumları en düşük iken, KE ve DÇE durumları en yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.11. Katılımcıların Mevki Durumuna Göre Ego Durumları

Mevki	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Eleştirel Ebeveyn Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Kaleci	43	0,1686 ab	0,0495	<0,001
Bek	49	0,1927 a	0,0392	
Stoper	51	0,1688 ab	0,0553	
Libero	19	0,1907 a	0,0419	
Ortasaha	86	0,1447 b	0,0401	
Açık	45	0,1486 b	0,0410	
Forvet	47	0,1828 a	0,0557	
Koruyucu Ebeveyn Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Kaleci	43	0,1944 cd	0,0334	<0,001
Bek	49	0,2036 bcd	0,0232	
Stoper	51	0,2179 ab	0,0368	
Libero	19	0,1890 d	0,0348	
Ortasaha	86	0,2191 ab	0,0321	
Açık	45	0,2338 a	0,0352	
Forvet	47	0,2122 abc	0,0391	
Yetişkin Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Kaleci	43	0,2390 a	0,0213	<0,001
Bek	49	0,2326 ab	0,0158	
Stoper	51	0,2332 ab	0,0217	
Libero	19	0,2319 ab	0,0179	
Ortasaha	86	0,2435 a	0,0189	
Açık	45	0,2139 c	0,0200	
Forvet	47	0,2227 bc	0,0221	
Uygulu Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Kaleci	43	0,2252 a	0,0240	<0,001
Bek	49	0,2032 b	0,0195	
Stoper	51	0,2081 b	0,0203	
Libero	19	0,2064 b	0,0201	
Ortasaha	86	0,2175 ab	0,0242	
Açık	45	0,1831 c	0,0212	
Forvet	47	0,2064 b	0,0268	
Doğal Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı				
Kaleci	43	0,1728 b	0,0455	<0,001
Bek	49	0,1679 b	0,0353	
Stoper	51	0,1721 b	0,0372	
Libero	19	0,1820 b	0,0377	
Ortasaha	86	0,1752 b	0,0392	
Açık	45	0,2206 a	0,0485	
Forvet	47	0,1759 b	0,0353	

Katılımcıların oynadığı mevkiye göre ego durumları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($P < 0,001$; Tablo 4.11). Açık mevkiye oynayanların EE, YE, UÇE durumları en düşük iken, KE ve DÇE durumları en yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.12. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Yılmazlık Düzeyleri

Ölçek tam ve alt boyutlar	Evli (n=53)		Bekar (n=287)		P-değeri
	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma	
Yılmazlık	184,1	29,02	185,9	28,43	0,674
Güçlü Olma	65,68	11,09	67,51	11,02	0,268
Gir_Olma	33,11	5,24	32,60	5,56	0,536
İYBO	18,85	4,05	18,43	4,23	0,504
İİK	14,74	3,29	15,05	3,46	0,547
Öngörü	10,75	2,50	10,74	2,33	0,956
Amaca Ulaşma	15,13	3,27	15,49	3,25	0,461
Lider Olma	18,38	3,87	18,30	3,57	0,881
Arastırıcı Olma	7,49	2,09	7,82	1,82	0,234

İYBO: İyimser/Yaşama Bağlı Olma; İİK: İletişim/İlişki Kurma

Katılımcıların medeni durumuna göre yılmazlık düzeyleri arasında istatistikî olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$; Tablo 4.12).

Tablo 4.13. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Yılmazlık Düzeyleri

Eğitim Durumu	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Yılmazlık Ölçeği Toplam Puanı				
İlkokul	16	194,25	23,01	0,169
Lise	181	184,28	28,46	
Önlisans	46	180,37	30,05	
Lisans	97	189,29	28,27	
Güçlü Oma Alt Boyut Toplam Puanı				
İlkokul	16	71,69	8,51	0,295
Lise	181	67,03	10,98	
Önlisans	46	65,65	11,28	
Lisans	97	67,59	11,31	
Girişimci Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
İlkokul	16	31,94	4,84	0,116
Lise	181	32,36	5,83	
Önlisans	46	31,85	5,37	
Lisans	97	33,79	4,93	
İyimser-Yaşama Bağlı Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
İlkokul	16	19,13	3,65	0,095
Lise	181	18,20	4,30	
Önlisans	46	17,72	4,50	
Lisans	97	19,30	3,86	
İletişim-İlişki Kurma Alt Boyut Toplam Puanı				
İlkokul	16	16,06	3,34	0,336

Lise	181	14,82	3,53	
Önlisans	46	14,63	3,49	
Lisans	97	15,32	3,21	
Öngörü Alt Boyut Toplam Puanı				
İlkokul	16	11,31	2,39	0,212
Lise	181	10,56	2,30	
Önlisans	46	10,50	2,23	
Lisans	97	11,08	2,47	
Amaca Ulaşma Alt Boyut Toplam Puanı				
İlkokul	16	16,81	2,71	0,317
Lise	181	15,28	3,22	
Önlisans	46	15,28	3,22	
Lisans	97	15,57	3,38	
Lider Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
İlkokul	16	19,56	3,27	0,153
Lise	181	18,27	3,49	
Önlisans	46	17,43	3,66	
Lisans	97	18,60	3,81	
Araştırmacı Alt Boyut Toplam Puanı				
İlkokul	16	7,75	2,14	0,174
Lise	181	7,75	1,84	
Önlisans	46	7,30	2,24	
Lisans	97	8,04	1,64	

Katılımcıların eğitim durumuna göre yılmazlık düzeyleri arasında istatistikî olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$; Tablo 4.13).

Tablo 4.14. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Yılmazlık Düzeyleri

Gelir Düzeyi	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Yılmazlık Ölçeği Toplam Puanı				
Yüksek (Gelir>Gider)	81	190,64 a	27,83	<0,005
Orta (Gelir=Gider)	155	187,99 a	27,96	
Düşük (Gelir<Gider)	104	178,28 b	28,61	
Güçlü Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
Yüksek (Gelir>Gider)	81	69,41 a	10,71	<0,003
Orta (Gelir=Gider)	155	68,04 a	10,64	
Düşük (Gelir<Gider)	104	64,31 b	11,36	
Girişimci Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
Yüksek (Gelir>Gider)	81	33,25 a	5,58	<0,035
Orta (Gelir=Gider)	155	33,17 a	5,50	
Düşük (Gelir<Gider)	104	31,52 b	5,35	
İyimser-Yaşama Bağlı Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
Yüksek (Gelir>Gider)	81	19,22 a	4,38	<0,005
Orta (Gelir=Gider)	155	18,84 a	4,06	

Düşük (Gelir<Gider)	104	17,41 b	4,09	
İletişim-İlişki Kurma Alt Boyut Toplam Puanı				
Yüksek (Gelir>Gider)	81	15,37	3,41	0,059
Orta (Gelir=Gider)	155	15,25	3,26	
Düşük (Gelir<Gider)	104	14,34	3,62	
Öngörü Alt Boyut Toplam Puanı				
Yüksek (Gelir>Gider)	81	11,06	2,37	0,261
Orta (Gelir=Gider)	155	10,74	2,35	
Düşük (Gelir<Gider)	104	10,49	2,33	
Amaca Ulaşma Alt Boyut Toplam Puanı				
Yüksek (Gelir>Gider)	81	15,95 a	3,40	<0,006
Orta (Gelir=Gider)	155	15,72 a	3,07	
Düşük (Gelir<Gider)	104	14,61 b	3,27	
Lider Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
Yüksek (Gelir>Gider)	81	18,56	3,41	0,595
Orta (Gelir=Gider)	155	18,37	3,51	
Düşük (Gelir<Gider)	104	18,03	3,92	
Araştırmacı Alt Boyut Toplam Puanı				
Yüksek (Gelir>Gider)	81	7,83	1,96	0,440
Orta (Gelir=Gider)	155	7,87	1,73	
Düşük (Gelir<Gider)	104	7,58	1,97	

Katılımcıların gelir durumuna göre yılmazlık düzeyleri arasında istatistikî olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (P=0,005; Tablo 4.14). Araştırmada gelir düzeyi düşük olduğunu beyan eden futbolcuların yılmazlık toplam puanları ile güçlü, girişimci, iyimser-yaşama bağlı olma ve amaca ulaşma alt boyut toplam puanları en düşük bulunmuştur.

Tablo 4.15. Katılımcıların Kardeş Sayısı Durumuna Göre Yılmazlık Düzeyleri

Kardeş Sayısı	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Yılmazlık Ölçeği Toplam Puanı				
Yok	9	196,1	31,27	0,095
1	24	189,6	29,63	
2	64	191,8	27,71	
3	243	183,3	28,29	
Güçlü Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
Yok	9	71,67 a	11,95	<0,031
1	24	69,54 ab	10,16	
2	64	69,94 ab	10,34	
3	243	66,12 b	11,12	
Girişimci Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
Yok	9	34,33	5,50	0,401

1	24	32,88	5,45	
2	64	33,50	5,19	
3	243	32,39	5,60	
İyimser-Yaşama Bağlı Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
Yok	9	20,44	4,28	0,323
1	24	18,96	3,51	
2	64	18,89	4,30	
3	243	18,27	4,22	
İletişim-İlişki Kurma Alt Boyut Toplam Puanı				
Yok	9	15,89	3,55	0,472
1	24	15,25	3,52	
2	64	15,45	3,48	
3	243	14,82	3,40	
Öngörü Alt Boyut Toplam Puanı				
Yok	9	10,89	2,20	0,066
1	24	11,25	2,36	
2	64	11,33	2,39	
3	243	10,53	2,32	
Amaca Ulaşma Alt Boyut Toplam Puanı				
Yok	9	16,33	3,12	0,614
1	24	15,50	3,59	
2	64	15,78	3,19	
3	243	15,30	3,24	
Lider Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
Yok	9	18,78	3,27	0,462
1	24	18,92	3,62	
2	64	18,77	3,30	
3	243	18,11	3,70	
Araştırmacı Alt Boyut Toplam Puanı				
Yok	9	7,78	1,92	0,256
1	24	7,29	1,76	
2	64	8,13	1,62	
3	243	7,72	1,92	

Katılımcıların kardeş sayısı durumuna göre güçlü olma alt boyutu hariç yılmazlık düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$; Tablo 4.15). Araştırmada ailede tek çocuk olduğunu beyan eden futbolcuların güçlü olma alt boyut toplam puanı ($P=0,031$) en yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.16. Katılımcıların Kaçınıcı Çocuk Durumuna Göre Yılmazlık Düzeyleri

Kaçınıcı Çocuk	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Yılmazlık Ölçeği Toplam Puanı				
1	92	189,0 a	31,41	<0,032
2	97	188,4 ab	28,24	
3	57	187,8 ab	27,11	
4 ve üzeri	94	178,3 b	25,52	
Güçlü Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
1	92	68,47	12,11	0,051

2	97	68,63	10,79	
3	57	67,00	10,57	
4 ve üzeri	94	64,69	10,13	
Girişimci Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
1	92	33,50	5,41	0,115
2	97	32,76	5,83	
3	57	33,02	5,22	
4 ve üzeri	94	31,60	5,35	
İyimser-Yaşama Bağlı Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
1	92	18,54	4,38	0,188
2	97	18,88	4,16	
3	57	19,02	4,12	
4 ve üzeri	94	17,73	4,06	
İletişim-İlişki Kurma Alt Boyut Toplam Puanı				
1	92	15,39	3,50	0,199
2	97	14,81	3,58	
3	57	15,49	2,97	
4 ve üzeri	94	14,50	3,42	
Öngörü Alt Boyut Toplam Puanı				
1	92	11,12 a	2,46	<0,001
2	97	10,97 a	2,24	
3	57	11,14 a	1,99	
4 ve üzeri	94	9,88 b	2,37	
Amaca Ulaşma Alt Boyut Toplam Puanı				
1	92	15,60	3,44	0,284
2	97	15,81	3,27	
3	57	15,35	3,27	
4 ve üzeri	94	14,94	3,01	
Lider Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
1	92	18,63	3,82	0,052
2	97	18,66	3,33	
3	57	18,65	3,65	
4 ve üzeri	94	17,43	3,57	
Araştırmacı Alt Boyut Toplam Puanı				
1	92	7,74	1,83	0,257
2	97	7,85	1,68	
3	57	8,12	1,75	
4 ve üzeri	94	7,51	2,11	

Katılımcıların kaçınıcı çocuk durumuna göre yılmazlık düzeyleri ($P=0,032$) ve öngörü alt boyut toplam puanları ($P<0,001$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (Tablo 4.16). Araştırmada AKÇ durumu 4 ve üzeri olduğunu beyan eden futbolcuların yılmazlık toplam puanları ile öngörü alt boyut toplam puanları en düşük bulunmuştur.

Tablo 4.17. Katılımcıların Takımda Oynama Süresi Durumuna Göre Yılmazlık Düzeyleri

Takımda Oynama Süresi	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Yılmazlık Ölçeği Toplam Puanı				
Bir yıl ve daha az	180	188,2 a	28,46	<0,049
1< - 2	67	188,2 a	29,45	
2< - 3	44	174,6 b	28,89	
3< - 4	20	185,7 ab	28,03	
4 yıldan fazla	29	180,6 ab	22,71	
Güçlü Oma Alt Boyut Toplam Puanı				
Bir yıl ve daha az	180	68,12	11,07	0,122
1< - 2	67	67,51	11,76	
2< - 3	44	63,34	11,57	
3< - 4	20	68,45	10,80	
4 yıldan fazla	29	66,03	6,93	
Girişimci Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
Bir yıl ve daha az	180	32,74	5,58	0,328
1< - 2	67	33,58	5,41	
2< - 3	44	31,39	5,26	
3< - 4	20	32,90	5,46	
4 yıldan fazla	29	32,07	5,66	
İyimser-Yaşama Bağlı Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
Bir yıl ve daha az	180	19,17 a	4,10	<0,006
1< - 2	67	18,40 ab	4,36	
2< - 3	44	17,50 ab	4,32	
3< - 4	20	17,75 ab	3,92	
4 yıldan fazla	29	16,52 b	3,64	
İletişim-İlişki Kurma Alt Boyut Toplam Puanı				
Bir yıl ve daha az	180	15,22	3,40	0,107
1< - 2	67	15,42	3,60	
2< - 3	44	13,86	2,97	
3< - 4	20	14,25	3,35	
4 yıldan fazla	29	14,86	3,66	
Öngörü Alt Boyut Toplam Puanı				
Bir yıl ve daha az	180	10,84	2,44	0,318
1< - 2	67	10,96	1,98	
2< - 3	44	10,07	2,49	
3< - 4	20	10,50	2,70	
4 yıldan fazla	29	10,76	2,01	
Amaca Ulaşma Alt Boyut Toplam Puanı				
Bir yıl ve daha az	180	15,78 a	3,07	<0,001
1< - 2	67	15,88 a	3,21	
2< - 3	44	13,82 b	3,42	
3< - 4	20	15,85 a	3,44	
4 yıldan fazla	29	14,41 ab	3,27	
Lider Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
Bir yıl ve daha az	180	18,58	3,48	0,075
1< - 2	67	18,66	3,52	
2< - 3	44	16,95	4,06	
3< - 4	20	17,65	3,99	
4 yıldan fazla	29	18,34	3,33	
Araştırmacı Alt Boyut Toplam Puanı				
Bir yıl ve daha az	180	7,76	1,80	0,665
1< - 2	67	7,76	1,98	
2< - 3	44	7,70	1,79	
3< - 4	20	8,35	1,60	
4 yıldan fazla	29	7,55	2,26	

Katılımcıların takımda oynama süresi durumuna göre yılmazlık düzeyleri (P=0,049), İyimser-Yaşama Bağlı Olma (P=0,006) ve Amaca Ulaşma alt boyut toplam puanları (P=0,001) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (Tablo 4.17). Araştırmada ŞOKKYO durumu 2 yıldan fazla 3 yıldan az olduğunu beyan eden futbolcuların yılmazlık toplam puanları ile İyimser-Yaşama Bağlı Olma ve Amaca Ulaşma alt boyut toplam puanları en düşük bulunmuştur.

Tablo 4.18. Katılımcıların Mevki Durumuna Göre Yılmazlık Düzeyleri

Mevki	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Yılmazlık Ölçeği Toplam Puanı				
Kaleci	43	181,3	28,46	0,656
Bek	49	190,0	27,18	
Stoper	51	187,9	28,67	
Libero	19	185,7	29,12	
Ortasaha	86	187,5	28,25	
Açık	45	183,7	29,81	
Forvet	47	181,2	29,13	
Güçlü Oma Alt Boyut Toplam Puanı				
Kaleci	43	65,58	10,45	0,583
Bek	49	68,06	11,15	
Stoper	51	68,65	10,52	
Libero	19	68,00	10,89	
Ortasaha	86	68,21	10,48	
Açık	45	65,91	12,39	
Forvet	47	65,45	11,78	
Girişimci Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
Kaleci	43	31,91	5,27	0,886
Bek	49	33,43	5,98	
Stoper	51	33,02	5,44	
Libero	19	32,58	5,43	
Ortasaha	86	32,78	5,43	
Açık	45	32,60	5,49	
Forvet	47	32,19	5,69	
İyimser-Yaşama Bağlı Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
Kaleci	43	17,77	3,99	0,390
Bek	49	19,57	3,84	
Stoper	51	18,10	4,41	
Libero	19	17,58	4,02	
Ortasaha	86	18,57	4,35	
Açık	45	18,87	4,37	
Forvet	47	18,34	4,10	
İletişim-İlişki Kurma Alt Boyut Toplam Puanı				
Kaleci	43	14,84	3,08	0,702
Bek	49	15,43	3,75	
Stoper	51	14,69	3,40	
Libero	19	13,95	4,25	
Ortasaha	86	15,20	3,31	
Açık	45	15,29	3,33	
Forvet	47	14,81	3,43	
Öngörü Alt Boyut Toplam Puanı				

Kaleci	43	10,70	2,23	0,281
Bek	49	10,86	2,10	
Stoper	51	11,04	2,34	
Libero	19	11,42	2,32	
Ortasaha	86	10,91	2,41	
Açık	45	10,31	2,44	
Forvet	47	10,15	2,48	
Amaca Ulaşma Alt Boyut Toplam Puanı				
Kaleci	43	14,77	3,56	0,519
Bek	49	15,80	3,00	
Stoper	51	16,02	3,13	
Libero	19	15,47	3,29	
Ortasaha	86	15,55	3,10	
Açık	45	15,27	3,42	
Forvet	47	14,98	3,44	
Lider Olma Alt Boyut Toplam Puanı				
Kaleci	43	18,23	3,58	0,481
Bek	49	19,02	3,39	
Stoper	51	18,55	3,81	
Libero	19	19,05	3,31	
Ortasaha	86	18,27	3,77	
Açık	45	17,60	3,78	
Forvet	47	17,83	3,31	
Araştırmacı Alt Boyut Toplam Puanı				
Kaleci	43	7,47	2,04	0,629
Bek	49	7,82	1,93	
Stoper	51	7,82	1,85	
Libero	19	7,63	2,27	
Ortasaha	86	8,01	1,75	
Açık	45	7,89	1,79	
Forvet	47	7,45	1,77	

Katılımcıların takım içerisinde oynadıkları mevkilere göre göre yılmazlık düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$; Tablo 4.18).

Tablo 4.19. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Kindarlık Düzeyleri

Ölçek tam ve alt boyutlar	Evli (n=53)		Bekar (n=287)		P-değeri
	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma	
Kindarlık Düzeyleri	26,72	12,63	25,52	10,25	0,451

Katılımcıların medeni durumuna göre kindarlık düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P=0,451$; Tablo 4.19).

Tablo 4.20. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Kindarlık Düzeyleri

Eğitim Durumu	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
İlkokul	16	30,13	8,90	0,101
Lise	181	26,12	10,36	
Önlisans	46	26,43	9,97	
Lisans	97	23,85	11,51	

Katılımcıların eğitim durumuna göre kindarlık düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (P=0,101; Tablo 4.20).

Tablo 4.21. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Kindarlık Düzeyleri

Gelir Düzeyi	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Yüksek (Gelir>Gider)	81	25,86	11,73	0,271
Orta (Gelir=Gider)	155	24,78	9,99	
Düşük (Gelir<Gider)	104	26,95	10,66	

Katılımcıların gelir durumuna göre kindarlık düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (P=0,271; Tablo 4.21).

Tablo 4.22. Katılımcıların Kardeş Sayısı Durumuna Göre Kindarlık Düzeyleri

Kardeş Sayısı	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Yok	9	30,56	14,54	0,510
1	24	24,42	9,16	
2	64	26,03	11,53	
3	243	25,56	10,39	

Katılımcıların ailedeki kardeş sayısına göre kindarlık düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (P=0,510; Tablo 4.22).

Tablo 4.23. Katılımcıların Kaçınıcı Çocuk Durumuna Göre Kindarlık Düzeyleri

Kaçınıcı Çocuk	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
1	92	26,53	11,16	0,531
2	97	25,76	11,24	
3	57	23,91	9,61	
4 ve üzeri	94	25,91	10,11	

Katılımcıların ailede kaçınıcı çocuk olduğuna göre kindarlık düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (P=0,531; Tablo 4.23).

Tablo 4.24. Katılımcıların Takımda Oynama Süresi Durumuna Göre Kindarlık Düzeyleri

Takımda Oynama Süresi	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Bir yıl ve daha az	180	24,77	10,96	0,464
1< - 2	67	26,25	8,57	
2< - 3	44	27,82	9,26	
3< - 4	20	26,05	13,76	
4 yıldan fazla	29	26,76	12,46	

Katılımcıların şunda oynadıkları takım içerisinde oynama süresine göre kindarlık düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (P=0,464; Tablo 4.24).

Tablo 4.25. Katılımcıların Mevki Durumuna Göre Kindarlık Düzeyleri

Mevki	n	Ortalama	Std. Sapma	P-değeri
Kaleci	43	28,05	12,66	0,304
Bek	49	23,22	9,51	
Stoper	51	25,78	11,07	
Libero	19	25,16	10,22	
Ortasaha	86	25,33	10,26	
Açık	45	27,93	9,37	
Forvet	47	24,83	11,12	

Katılımcıların takım içerisinde oynadıkları mevkilere göre kindarlık düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (P=0,304; Tablo 4.25).

5. TARTIŞMA

Alanyazın incelendiğinde ego, yılmazlık ve kindarlık konularının birlikte incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanılmamaktadır. Bu nedenle, ego, yılmazlık ve kindarlık ile ilgili araştırma sonuçları ayrı ayrı tartışılacaktır.

Atasoy (2019)'un futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, futbolcuların yaşları ile ego durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P>0,05$). Yapılan bu çalışmanın bulguları Atasoy'un çalışması ile benzerlik göstermekte olup yaş ile ego ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Araştırmada, katılımcıların yaşı ile yılmazlık ve kindarlık düzeyleri arasında zayıf ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca, katılımcıların kindarlık düzeyi ile yılmazlık düzeyi arasında negatif anlamlı bir ilişki, yetişkin ego durumları ile yılmazlık düzeyleri arasında ise pozitif anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu durumda sporcuların kindarlık düzeylerini azaltmaya yönelik yapılacak her iyileştirici faaliyet, onların yılmazlık düzeyinde ve yetişkin ego durumlarında iyileşmeye neden olacaktır. Kaya (2019)'un "farklı liglerde mücadele eden elit basketbolcuların yılmazlık ve problem çözme beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi" isimli çalışmasında yaş ile yılmazlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$). Bu sonuç mevcut çalışma ile benzer sonuçlar göstermektedir. Gooding vd., (2011)'in gençlerin ve yaşlıların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ölçüldüğü araştırmada gençlerin yaşlılara göre sosyal destekle ilgili olarak daha güçlü bir dayanıklılığa sahip olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonuçları, yapılan mevcut çalışma ile farklılık göstermektedir. Yılmaz (2019)'un kindarlık ölçeğini Türkçe'ye uyarladığı çalışmasında, yaş ile kindarlık arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur. Bu farkın 18-25 yaş aralığında olan katılımcıların diğer yaş gruplarına göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir ($P<0,05$). Mevcut çalışma özelinde ise yaş ile kindarlık arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu farklılıkların örneklem grubundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yapılan çalışmada, katılımcıların medeni durumuna göre ego durumları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($P>0,05$). Turhal vd., (2018)'in yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerin medeni durum açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($P>0,05$). Bu sonuç mevcut çalışmayı desteklemektedir. Yapılan bu çalışmada yılmazlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir ($P>0,05$). Irmak (2015)'in yapmış olduğu

çalışmada evli ve bekar matematik öğretmenlerinin yılmazlık puanları arasında anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir. Irmak'ın çalışması yapılan çalışma ile paralellik göstermektedir. Mevcut çalışmada katılımcıların medeni durumuna göre kindarlık durumları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$). Bilgin (2021)'in yaptığı "okul müdürlerinin kindarlık davranışları ile öğretmenlerin sessizlik algıları arasındaki ilişki" isimli çalışmasında medeni durum değişkenine göre, "Yönetmelik Kindarlık Ölçeği" toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan mevcut çalışmayla Bilgin'in çalışması paralellik göstermektedir. Ewing vd., (2016)'nin kindarlık ile ilgili yapmış olduğu çalışmasında, kindarlık ile akıl teorisi (başkalarının zihinsel durumlarını temsil etme ve akıl yürütme yeteneği) arasında hem sosyal algısal hem de sosyal bilişsel bileşenleriyle olumsuz bir şekilde ilişkili olduğu saptanmış olup, kindar eğilimleri olan bireylerin diğer insanların zihinsel durumlarını anlamakta daha büyük güçlükler sergiledikleri belirlenmiştir. Mevcut çalışmada ise kindarlık düzeyinde; medeni durum, yaş, gelir düzeyi vb. değişkenler açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Buradan çıkan sonuç ile ilgili olarak futbolcuların fair play kuralları çerçevesi içerisinde mücadele ederek, kindarlık duygularının müsabakada yansıtılmadığı söylenebilir.

Çalışmada katılımcıların eğitim durumuna göre Doğal Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı hariç ego durumları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$). Ön lisans ve lisans mezunu olan katılımcıların Doğal Çocuk Ego Alt Boyut Toplam Puanı, ilkokul mezunu olan katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur ($P<0,014$). Benzer olarak Erim vd., (2020)'nin yaptığı araştırmada da sporcuların eğitim düzeyi dağılımına göre Ego Durumları, Toplam Puanları arasından sadece Eleştirel Ego, Koruyucu Ego ve Yetişkin ego durumları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($P<0,05$). Yapılan bu çalışmada yılmazlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir ($P>0,05$). Kumaş ve Sümer (2019)'un özel gereksinimli küçük çocuğu olan anneler üzerinde yapmış olduğu çalışmalarında eğitim düzeyi ile yılmazlık arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($P>0,05$). Mevcut çalışmada eğitim durumunun kindarlık düzeyine etkisine bakıldığında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$). Yılmaz (2019)'un kindarlık ölçeğini Türk kültürüne uyarladığı çalışmasında farklılığın ortaöğrenim mezunları ile lisansüstü mezunları arasında olduğu tespit

edilmiştir. Bu çerçevede ortaöğrenim mezunlarının, lisansüstü mezunu olan katılımcılara göre daha kindar oldukları tespit edilmiştir ($P<0,05$).

Çalışma gelir düzeyi açısından incelendiğinde ego düzeyi ile ego durumları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ego düzeyleri alt boyutları arasında da (koruyucu ego, yetişkin ego, uygulu çocuk ego ve doğal çocuk ego alt boyutu) anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($P<0,01$). Akbağ (2000)'ın yapmış olduğu "Stresle başa çıkma tarzlarının, üniversite öğrencilerinde olumsuz otomatik düşünceler, TA Ego durumları ve bazı değişkenler arasından incelenmesi" adlı doktora tez çalışmasında, gelir düzeyine göre ego durumlarına bakıldığında eleştirel ebeveyn ego ve koruyucu ebeveyn ego alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmazken, yetişkin ego, uygulu çocuk ego ve doğal çocuk ego alt boyutlarında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($P<0,05$). Bulunan bu sonuçlar yapılan mevcut çalışma ile genel anlamda paralellik gösterirken, sadece koruyucu ebeveyn alt boyutu ile farklı sonuçlar bulunduğu saptanmıştır. Mevcut çalışmada katılımcıların gelir durumuna göre yılmazlık düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($P=0,005$). Araştırmada gelir düzeyi ile yılmazlık toplam puanları, güçlü, girişimci, iyimser-yaşama bağlı olma ve amaca ulaşma alt boyut toplam puanları en düşük bulunmuştur ($P<0,05$). Kumaş ve Sümer (2019)'in yapmış olduğu çalışmada yılmazlık ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir ($P<0,05$).

Yapılan çalışmada katılımcıların kardeş sayısı durumuna göre ego durumları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$). Turhal vd., (2018)'in çalışmasında öğretmenlerin sahip oldukları kardeş sayısı değişkeni açısından ego durumları değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($P>0,05$). Turhal vd.,'nin yapmış olduğu çalışma ile yapılan bu çalışmanın ego durumu sonuçları paralellik göstermektedir. Katılımcıların AKSK durumuna göre güçlü olma alt boyutu hariç yılmazlık düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$). Araştırmada ailede tek çocuk olduğunu beyan eden futbolcuların güçlü olma alt boyut toplam puanı en yüksek bulunmuştur. Yapılan bu çalışmada kardeş sayısı durumuna göre katılımcıların kindarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$). Göksu (2018)'in yapmış olduğu çalışmada ise tek çocuk olan katılımcıların kindarlık düzeylerinin diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu

saptanmıştır ($P<0,05$).

Yapılan çalışmada katılımcıların şu anda oynadıkları takımda, kaç yıldır oynadıkları durumuna ve yılmazlık durumlarına göre toplam puan ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Yılmazlık düzeyleri ($P=0,049$), iyimser/yaşama bağlı olma ($P=0,006$) ve amaca ulaşma alt boyutu ($P=0,001$) toplam puanları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Mevcut araştırmada şu an oynadığı takımda kaç yıldır oynadığı durum bakımından 2 yıldan fazla, 3 yıldan az oynadığını beyan eden futbolcuların yılmazlık toplam puanları ile iyimser/yaşama bağlı olma ve amaca ulaşma alt boyut toplam puanları en düşük bulunmuştur. Kırımoğlu vd., (2012)'nin Türk antrenörlerinin yılmazlık düzeylerinin incelenmesi adlı çalışmasında, antrenörlerin toplam yılmazlık düzeyleri ile meslek yılları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiş olup girişimci olma ile meslek yılları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($P=0,043$).

Mevcut çalışmada katılımcıların takım içerisinde oynadıkları mevkilere göre kindarlık ve yılmazlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiş olup ego durumları arasında ise anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Eleştirel, koruyucu, yetişkin, uygulu çocuk ve doğal çocuk ego alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($P<0,05$). Derelioğlu ve Çankaya (2021)'nin yapmış oldukları çalışmada Spor bilimlerinde okuyan öğrencilerin ego durumlarının okudukları bölümlere farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Derelioğlu ve Çankaya'nın çalışması mevcut çalışma ile paralellik göstermektedir.

Alanyazın incelendiğinde ego, yılmazlık ve kindarlık konularının birlikte incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanılmamaktadır. İlâveten özellikle kindarlık durumuna ilişkin oldukça kısıtlı çalışmalar olduğu gözlemlenmektedir. Sporun doğasında rekabet vardır. Ancak bu rekabetin dostluk, kardeşlik, saygı çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde bu süreçte spor ahlakına ters, Fair Play anlayışına uygun olmayan davranışlar gözlemlenecektir. Nitekim literatürde rekabet durumu arttıkça sportmenlik dışı davranışların daha çok sergilendiği (Coulomb-Cabagno ve Rasclé, 2006), hem kadın hem de erkek (yaş değişkeni) sporcuların sportmenlik düzeylerinde anlamlı bir farklılık saptanmadığı (Mark, 2017) şeklinde farklı çalışma bulgularına da rastlanılmaktadır. Bu süreçte her sporcu ahlak ve etik değerler doğrultusunda hareket etmeli örnek davranışlar sergilemelidir. Sporda başarı önemlidir fakat başarıya giden yolda sporcuların tutum ve davranışları

örnek teşkil etmelidir. Bu bağlamda başarı tek başına bir önem taşımamakla birlikte sporcuların küçük yaşlardan itibaren fair play anlayışıyla yetiştirilmesi önem arz etmektedir. Öte yandan özellikle profesyonel ve toplumda tanınan sporcuların kindarlık durumunu; medyada reyting uğruna yapılan haberler, hakemlerin objektif olmaması, yorumcuların acımasız eleştirileri vb. hususlar arttırabilir. Ancak sporcuların genel anlamda kindarlık düzeylerini tetikleyen unsurlara örnek olarak; sporcunun başaramayacağı hissi, antrenör ve çevre baskısı, öz güven kaybı, ne olursa olsun kazanmalıyım hırsı, kaygı, stres, olumsuz eleştiriler vb. etkenler gösterilebilir. Dolayısıyla sporcuların bu hislere sahip olması durumu, kindarlığın oluşumuna ve aynı zamanda bu oluşumun spor ortamında saldırganlık, şiddet gibi istenmeyen durumların yaşanmasını tetikleyebilmektedir. Diğer yandan saldırganlık durumunun doğuştan geldiği ve biyolojik temellere dayandığı ifade edilmektedir (Kernberg, 1966). Ancak saldırganlık durumunun yukarıda belirtilen örnekler sonucunda da ortaya çıkabileceği açıktır. Dolayısıyla süreç içerisinde yaşanan tüm bu olumsuzluklardan ötürü; sporcu bu durumdan psikolojik olarak etkilenebilir, kendini değersiz hissedebilir, spordan soğuyabilir ve çevresine (hakem, rakip oyuncu, taraftar kitlesi, antrenör vb.) düşmanca tutumlar sergileyebilir. Sporcunun kendini değersiz hissetmesi spordan tamamen uzaklaşarak spor hayatının bitmesine neden olabilir. Buda kişinin güdülenmesi ile ilgili bir husustur. Güdülenme kişinin bir amaç doğrultusunda o amaca ulaşma yönelimidir (Gümüşdağ vd., 2017). Nitekim amacı olmayan bir sporcunun başarılı olması beklenemez. Bu bağlamda sporcunun motivasyonunu arttırmak için çeşitli çalışmaların yapılması (antrenman planının gözden geçirilmesi, uzman desteği, kurs, seminer vb. eğitimler) yılmazlık düzeylerini arttırmak amacıyla, motivasyonun, başka bir ifadeyle güdülenmenin sağlanması önem arz etmektedir. Diğer yandan sporcunun kendisini bulunduğu takımda en iyi olarak addetmesi, aynı zamanda kendisini elit sporcu olarak tanımlaması ego durumuyla ilişkili bir husustur. Ego düzeyi yüksek olan sporcularda; önerileri dikkate almama, antrenör tarafından hazırlanan antrenman planına uymama, hakem kararlarına ve rakip oyunculara saygı duymama şeklinde olumsuz tutumlarda gözlemlenmektedir. İlgili literatürde bu hususta yapılan çalışmalar incelendiğinde; kendisini sahip olduğu branşta en iyi gören elit sporcuların, orta düzeyde gören sporculara oranla daha yüksek ego durumuna sahip olması (Şeker, 2017); hakeme ve rakip sporcuya yönelik aldatma veya hile gibi davranışların özellikle ego düzeyi yüksek olan sporcularda görüldüğü (Fuster-Parra vd., 2014) şeklinde sonuçlara

ulaşmaktadır. Aynı zamanda tüm bu olumsuzluklar saldırganlık ve şiddet gibi sporda istenmeyen durumlarında ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Örneğin alanyazın incelendiğinde; erkek bireylerin kadınlara oranla daha yüksek düzeyde saldırganlık durumuna sahip olduğu (Rabiner vd., 2005), özellikle erkek sporculara yönelik rakibe saygı düzeyini arttırmak, şiddet ve saldırgan davranışları önlemek amacıyla eğitim faaliyetleri düzenlemesi ve yaptırımlar uygulanması gerektiğini (Sabah ve Çankaya, 2021) belirten çalışma bulgularına rastlanılmaktadır.

Bu süreçte antrenör ve sporcunun iletişimi sürecin sağlıklı sürdürülmesinde etkin rol oynamaktadır. Antrenör sporcuyu iyi tanımalı ve o doğrultuda yönlendirmelidir. Fiziksel antrenmanların yanında sporcunun psikolojik yönden güçlü olması durumu oldukça önem taşımaktadır. Bu bağlamda antrenörler antrenman planlaması yaparken sporcunun psikolojik durumunu göz önünde bulundurmalı sadece sonuç odaklı (sadece başarılı olma, fiziksel anlamda istenilen performansı sergileyebilme vb.) planlamalardan kaçınmalıdırlar. Dolayısıyla bu planlamalar kapsamında sporcunun psikolojik anlamda rahat hissettirilmesi (uzman desteği, yapıcı eleştiriler, zihinsel antrenmanlar, yoga vb.) sağlanmalıdır. Aynı zamanda antrenörler, sporun içerisinde barındırdığı; dostluk, kardeşlik, barış ve ahlaki değerler doğrultusunda sporcularını bilinçlendirmeli ve bu doğrultuda yetiştirmelidirler. Nitekim alanyazında bu hususta yapılan çalışmalar incelendiğinde ise; antrenör ve sporcu iletişiminin güçlü olması performansa etkisinin yanında sporcunun öz güven gelişiminde katkı sağladığı (Jowett ve Cockerill, 2003), sporculara küçük yaşlardan itibaren Fair Play anlayışı çerçevesinde antrenman ve yarışma içi uygulamaların benimsetilmesinin gerekli olduğu (Pepe vd., 2019) şeklinde sonuçlara ulaşılmaktadır. Tüm bunlara ek olarak 6222 sayılı yasanın esnetilmeden uygulanması (Taşmektepligil vd., 2017) ve rakibe karşı Fair Play-spor ahlaki çerçevesinde tutumlar sergilemesi gerektiği (Sabah vd., 2021) şeklinde sonuçlara ulaşılmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada Profesyonel futbolcuların ego durumları TA kuramına bağlı olarak fonksiyonel anlamda beş ego durumu (Eleştirel Ebeveyn, Koruyucu Ebeveyn, Yetişkin, Uygulu Çocuk ve Doğal Çocuk) ile açıklanmaya çalışılmış olup, futbolcuların kişilik yönlerinin hangi doğrultuda oldukları tespit edilmiştir. Bununla beraber futbolcuların yılmazlık özellikleri ve kindarlık duyguları, bazı sosyo-demografik bilgiler ışığında ortaya koyulmuştur. Yapılan çalışmada elde edilen bulgulara göre, katılımcıların yaşı ile ego, yılmazlık ve kindarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmayıp, aralarında zayıf ilişkiler tespit edilmiştir. Medeni duruma göre ego durumları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Eğitim durumuna göre önlisans ve lisans düzeyindeki katılımcıların doğal çocuk ego düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Eğitim durumuna göre yılmazlık ve kindarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Katılımcıların gelir durumları incelendiğinde koruyucu ebeveyn ego, yetişkin ego, uygulu çocuk ego ve doğal çocuk ego alt boyutlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmiş olup, gelir durumu düşük olan katılımcıların koruyucu ebeveyn ego durumu yüksek, gelir gider durumu eşit ve yüksek olan katılımcıların yetişkin ego durumu daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca gelir gider durumu eşit olan bireylerin uygulu çocuk ego durumları, gelir durumu düşük olan katılımcıların ise doğal çocuk ego durumlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gelir durumuna göre yılmazlık durumları incelendiğinde yılmazlık toplam puanı ve güçlü olma, girişimci olma, iyimser/yaşama bağlı olma alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Gelir gider durumu eşit ve gelir durumu yüksek olan katılımcıların yılmazlık toplam puanı, güçlü olma, girişimci olma ve iyimser/yaşama bağlı olma düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Gelir durumuna göre kindarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Ailedeki kardeş sayısına göre ego toplam puanı, alt boyutları ve kindarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Yılmazlık düzeylerine bakıldığında güçlü olma alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiş olup, kardeşi olmayan katılımcıların, kardeşi olan katılımcılara oranla yılmazlık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ailedeki kaçıncı çocuk durumuna göre ego ve kindarlık düzeylerinde anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Yılmazlık toplam puanı ve öngörü alt boyutu arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. İlk çocuk olan katılımcıların yılmazlık toplam puanı

diğer katılımcılara oranla daha yüksek bulunmuştur. Dört ve üzeri sırada olan katılımcıların öngörü alt boyutunun diğer katılımcılara göre daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcıların takımlarında oynama sürelerine göre kindarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Ego durumları düzeylerine bakıldığında tüm alt boyutlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmiş olup, bir iki yıl arasında takımda yer alanların eleştirel ebeveyn ego, yetişkin ego ve uygulu çocuk ego alt boyutları en düşük, koruyucu ego ve doğal çocuk ego alt boyutları ise en yüksek çıkmıştır. Yılmazlık düzeyleri incelendiğinde iki üç yıl arasında takımda yer alan katılımcıların, diğer katılımcılara göre yılmazlık toplam puanı ve amaca ulaşma alt boyutu en düşük çıkmıştır. Dört yıl ve üzeri bir süredir takımda görev alan katılımcıların iyimser/yaşama bağlı olma alt boyutu diğer katılımcılara oranla en düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Mevki durumuna göre yılmazlık ve kindarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiş olup, ego durumları alt boyutlarının tümünde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Yetişkin ego ve uygulu çocuk ego alt boyutlarında açık mevkisinde görev alan katılımcıların ego durumları en düşük, eleştirel ebeveyn ego alt durumunda açık ve orta saha mevkisinde yer alan katılımcıların ego durumları en düşük, koruyucu ego ve doğal çocuk ego alt boyutlarında ise açık mevkisinde görev alan katılımcıların ego durumlarının en yüksek çıktığı sonucuna varılmıştır.

Bir denge faktörü olarak düşünüldüğünde olumlu bir unsur olarak irdelenebilecek egonun, benliği öne çıkaran özelliği nedeniyle aynı zamanda olumsuz bir unsur olarak değerlendirilmesi mümkündür. Kişilik ve karakter özelliklerinin yanı sıra hayatta sahip olunan roller, meslekler ve mevki-makamlar ile hırs duygusu, mücadele gücü ve yılmama gibi faktörler, birey ve toplum hayatında ego ve ego durumunun ön plana çıkmasına yol açabilmektedir. Başta idareciler olmak üzere toplum önünde ve medyada göz önünde olan belli meslek temsilcilerinin kişiliğinde, diğer bireylerde olduğu gibi id, ego ve süperego kişilik unsurlarından birinin baskın olması beklenen bir durum olabilir. Fakat baskın olan unsurun etkisiyle davranan bireyin sözleri ve davranışlarıyla ortaya çıkan durum, birey için normal olsa da toplum için sakıncalı sonuçlar doğurabilmektedir. Bu bakımdan ele alındığında taraftarlar ve medya nezdinde önemli bir değere sahip olan sporcuların da psikanalitik kuram çerçevesinde yer alan kişilik unsurlarından birinin etkisinde kalması da beklenen bir durumdur. Bahsi geçen spor ve sporcular içinde futbol ve

futbolcuların, medyada ve halk arasında popüler olması nedeniyle özel bir yere sahip oldukları söylenebilir.

Spor kavramı, bireyin zihinsel ve fiziksel gelişiminin yanı sıra sosyal gelişimine de katkı sağlayan en önemli araçlardan bir tanesidir. Bireyin sosyalleşmesi o bireyin empati duygusunun da gelişmesini sağlayacaktır. Bireyin empati duygusu geliştikçe daha sosyal ve paylaşımcı davranış gösterme eğiliminde olacaktır. Bunun yanında bireyin duygu ve davranışlarını anlamamıza katkıda bulunacaktır. Birey karşısındaki kişiyi daha iyi anladıkça benlik duygusu da düşüş gösterecektir. Ego durumları yüksek çıkan bireyler, hocaları veya kulüp yetkilileri tarafından farklı etkinliklere yönlendirilip kendilerini keşfetmelerini ve sosyalleşmelerini sağlayarak benlik duyguları düşürülebilir. Bireylerin benlik duyguları kendisini gerçekleştirdikçe düşüş gösterebilir. Bu bakımdan hocaların veya yöneticilerin bireyleri doğru etkinliklere yönlendirerek başarılı oldukları alanlarda kendilerini gerçekleştirmeleri faydalı olacaktır. Bireyler sahadaki mücadele duygularını olumlu ve olumsuz davranışlar olarak iki şekilde gösterme eğilimindedir. Genellikle sporculardan spor kavramının gerektirdiği davranışlar göstermesi beklenmektedir. Rakibe saygı ve sevgi çerçevesinde yaklaşan yılmadan, içinde bulunduğu her türlü zorlu ve olumsuz durumdan kurtularak takımına maksimum katkıyı verebilmelidir. Bunun gerçekleşebilmesi için ise takımı yöneten hocalara büyük iş düşmektedir. Çünkü sporcuları sadece güdüleyerek ekstra motivasyonla yılmaz davranışlar içerisinde davranmaları sağlanabilir. 1980’li yıllardan sonra ortaya çıkan küreselleşme olgusu ve teknolojik gelişmelerle beraber spor turizm, sağlık, tesis, malzeme ve medya vs. gibi birçok alt dalı olan büyük bir endüstri haline gelmiştir. Bu büyük endüstri içerisinde futbol ayrı bir yer tutmaktadır. Çok büyük bir ekonomiye sahip olan futbol branşında tüm spor elemanları kazanmak için her yol mübah anlayışıyla hareket ederek anti Fair Play davranışlar sergilemektedirler. Hatta bu anti Fair Play davranışların ötesine geçerek, sporcuların yaşamlarında ciddi kalıcı sakatlıklar yaşayabilecekleri kindarca davranışlar sergilemektedirler. Bu davranışların ortaya çıkmasında tüm spor paydaşlarının davranışları etkili olmaktadır. Ancak bu ortam yıllardır değişmemekte ve tüm spor elemanlarının (başkanlar, yöneticiler, teknik direktörler, futbolcular, spor yorumcuları vs.) olumsuz davranışları maalesef devam etmektedir. Ülkemiz 2011 yılında 6222 no’lu sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine yönelik kanunu çıkarmış olsa da cezalar

gerektiği gibi uygulanmamakta veya yeterli olmamaktadır. Bu yüzden tüm spor örgütlerinin cezai müeyyidelerini daha da ağırlaştırarak uygulamaya sokmalıdır.

Sonuç olarak; Çalışmaya katılan elit futbolcuların % 20'sinin yılmazlık (<157.16), %22,9'unun ise kindarlık (<15.06) düzeyleri düşük bulunmuştur, çalışmaya katılan elit futbolcuların % 59,1'inin yılmazlık (157.16 - 214.14) düzeyleri, % 57,9'unun ise kindarlık (15.06 - 36.34) düzeyleri orta düzeyde bulunmuştur. Katılımcıların % 20,9'unun yılmazlık (>214.14) düzeyleri yüksek, % 19,1'inin ise kindarlık (>36.34) düzeyleri yüksek bulunmuştur.

- ✓ Sporcuların küçük yaştan itibaren spor ahlakı ve Fair Play anlayışı ile yetiştirilmesi
- ✓ Antrenörlerin sadece sporcunun fiziksel performansını değil aynı zamanda psikolojik iyi oluş durumunu göz önünde bulundurarak antrenman planlamalarını şekillendirmesi
- ✓ Medyanın reyting uğruna gerçek dışı haberler yapmaması ve bu hususta yaptırımların uygulanması
- ✓ Hakemlerin verdikleri kararlarda objektif davranması
- ✓ Spor eğitimi veren kurumlarda geleceğin antrenör, öğretmen, hakem, yönetici adaylarının ahlaki değerler ve Fair Play bilinciyle yetiştirilmesi
- ✓ Sporun tüm paydaşlarına sportmenlik, Fair Play, ahlak ve etik değerler kapsamında kurs, seminer, konferans vb. eğitimler verilmesi
- ✓ Sporcuların süreç içerisinde yaşadığı başaramama kaygısı, öz güven eksikliği, saldırganlık, şiddet vb. hususlara istinaden gerekirse uzman kişilerden destek alınması
- ✓ Sporcunun başaramama durumunda aile, çevre ve özellikle antrenörlerin baskı uygulamaması tam tersine sporcuyu motive edici söylemlerde ve yapıcı eleştirilerde bulunması
- ✓ Futbol müsabakalarının oynandığı alanlarda dostluk ve kardeşliği vurgulayan bayrak, pankart vs. gibi sloganların kullanılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.
- ✓ Futbolcu grubunun hayal ettiği ve elde ettiği başarı birbiriyle uyuşmuyor ise bu unsur da futbolcuları kindarlığa itebilir. Bu nedenle futbolcuların beklentileri gerçekçi olması gerektiği düşünülmektedir.
- ✓ Eğitimine devam eden futbolcular, pandemi dolayısıyla yaklaşık 1,5 yıldır okullarına gidememiş ve kısıtlı imkanlarla dışarıya çıkmak zorunda

kalmışlardır. Bu süreçte sosyalleşemeyen futbolcular psikolojik anlamda olumsuz etkilenerek negatif duygu ve düşüncelere kapılmaları doğal bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bu sebeple futbolcu grubuna pandemi sürecinin engel olduğu sosyalleşme ortamı sağlanması yararlı olacaktır.

- ✓ Sporcuların ego, kindarlık ve yılmazlık durumlarına istinaden araştırmacılar tarafından daha ayrıntılı bilgiler edinebilmek amacıyla karma çalışmalar (nitel-nicel) yapılması önerilmektedir.
- ✓ Futbolcuların çevresindeki insanların (okul, arkadaş vs.) kendilerine yaklaşımından dolayı da kindarlık duygusuna kapılabilmektedirler. Dolayısıyla eğitim gören futbolculara karşı okuldaki hocalarının öğrencilerle iletişimine, tavır ve davranış konularında daha dikkatli olması gerekmektedir.
- ✓ Mevcut çalışma farklı örneklem gruplarına uygulandığında farklı sonuçların ortaya çıkabileceği düşünülmektedir.

Sporun birleştirici gücünün yanında temelinde rekabet duygusundan kaynaklı ayrıştırıcı, ötekileştirici özelliği de bulunmaktadır. Süreç içerisinde toplumca; zaman zaman sporcu, yönetici, antrenör, hakem, medya ve taraftar kitlesinden kaynaklı istenmeyen olaylara şahit olmaktadır. Dolayısıyla sporun dostluk, barış ve kardeşlik çerçevesi içerisinde sürdürülmesi gerekmektedir. Kin, nefret, hırs vb. gibi olumsuz durumlar spor kapsamında yer almamalıdır. Bu bağlamda özellikle futbol alanında gözlemlenen olumsuz durumların engellenmesi amacıyla yaptırımların gerçek anlamda uygulanması ve bu hususta sporun tüm paydaşlarının ahlak ve etik değerler kapsamında teşvik edici tedbirler alması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Aduğıt, Y. (2008). "İntikam: Adaletin estetiği". *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1, 11-33.
- Akbağ, M. (2000). *Stresle başağıkma tarzlarının üniversite öğrencilerinde olumsuz otomatik düşünceler, transaksiyonel analiz ego durumları ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Akyıldız, H. (2006). "Freud'çu, liberal ve marksist kişilik kuramlarının türevi olarak toplum, iktisat ve siyaset teorileri". *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 3(11), 1-23.
- Aliyev, P. (2008). *Beş faktörlü kişilik özellikleri ve cinsiyet rollerinin üniversite alan seçimi ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Anacleto d'Almeida, A. F. (2014). *Spiteful strategies, he ontogeny and the practice of spite in human interaction: An experimental game theory approach and empirical applications*. Unpublished Doctoral Dissertation. Universidade Nova De Lisboa - Faculty of Social Sciences and Humanities, Portugal.
- Anthony, E. K., Alter, C. F. ve Jenson, J. M. (2009). "Development of a risk and resilience-based out-of-school time program for children and youths". *Social Work*, 54(1), 45-55.
- Arı, R. (1989). *Üniversite öğrencilerinin baskın ben durumları ile bazı özlük niteliklerinin, ben durumlarına, atılganlık ve uyum düzeylerine etkisi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arıpınar, E. ve Donuk, B. (2017). *Spor yönetim ve organizasyonlarında etik yaklaşımlar-FAIRPLAY*. Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul.
- Atasoy, F. S. (2019). *Genç amatör futbolcuların transaksiyonel analize dayalı ego durumları ve takım mevkileri bağdaşım düzeylerinin performansları ile ilişkisi: samsun ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, Samsun.
- Aydın, A. (2016). *Eğitim psikolojisi gelişim-öğrenme-öğretim*. Pegem Akademi Yayınları, Gözden Geçirilmiş 14. Baskı, Ankara.
- Başaran, İ. E. (2000). *Örgütsel davranış-insanın üretim gücü*. Faryal Matbaası, Üçüncü Kez Yeniden Yazım, Ankara.
- Başay, A. C. ve Öğretir-Özçelik, D. A. (2018). "“Kaşığı” adlı hikâyenin aile içi iletişim ve iletişim çatışmaları açısından incelenmesi". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 429-455.
- Baştuğ, G. (1993). *Histerik kadınların ve eşlerinin kendilerini ve birbirlerini algulamalarının karşılaştırılması (TA ego durumları bakımından)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara.
- Baumeister, R. E., Exline, J. J. ve Sommer, K. L. (1998). "The victim role, grudge theory, and two dimensions of forgiveness". E.L. Worthington (Ed.), *Dimensions of Forgiveness: Psychological research and theological speculations* (s.79-107). Philadelphia: The Templeton Foundation Press.
- Bayrakdar, U., Batık, M. ve Barut, Y. (2016). Özel eğitim öğretmen adaylarının öğretmen özyeterlik düzeyleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 133-149.
- Bilgin, K. V. (2021). *Okul müdürlerinin kindarlık davranışları ile öğretmenlerin sessizlik algıları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Samsun.

- Boeree, C. G. (2006). Personality theories: An introduction. *Psychology Department*. <http://webspace.ship.edu/cgboer/perschapterspdf.html>.
- Buluş, M. ve Atan, A. (2016). “Öğretmen adaylarında ego durumlarının bağlanma stillerini yordama gücü”. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), 36-61.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik/Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri*. (Çev. İnan Deniz ve Erguvan Sarioğlu), Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Calgucu. (2021). Sporun tarihsel gelişimi. Erişim: 06.06.2021, <http://calgucu.net/sporun-tarihsel-gelisimi>
- Carrascoa, J. A., Harrisonb, R. ve Villena, M. (2018). “Interdependent preferences and endogenous reciprocity”. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 76, 68–75.
- Ceylan, İ. (2019). “Kişilik gelişimi din ilişkisi”, *Din ve Bilim, Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 50-72.
- Conklin, E. S. (1927). “The determination of normal extravert-introvert interest differences”, *The Pedagogical Seminary and Journal of Genetic Psychology*, 34(1), 28-37.
- Coulomb- Cabagno, G. ve Rascle, O. (2006). “Team sports players' observed aggression as a function of gender, competitive level, and sport type”. *Journal of applied social psychology*, 36(8), 1980-2000.
- Cüceloğlu, D. (2010). *İnsan ve Davranış*. Remzi Kitapevi, 15. Baskı, İstanbul.
- Çakır, D. (2019). “Üç İstanbul romanındaki mekânların Adnan'ın kişiliğine etkisinin id, ego ve süperego bağlamında incelenmesi”. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 183-193.
- Çifçi, G. ve Özerk, H. (2018). “Kabin ekibi üyelerinin mesleğin gerektirdiğini düşündükleri ego durumları ile kendilerinde algıladıkları ego durumlarının örtüşmesinin (bağdaşımının) geleceğe yönelik umutsuzluk düzeyleri ile ilişkisi”. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi-International Journal of Society Researches*, 9(6), 879-907.
- Demir, B. (2019). *Görsel medyanın spordaki şiddette rolü*. İksad Yayınları, Gaziantep.
- Demirbaş, N. (2010). *Yaşamda anlam ve yılmazlık*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Demiröz, T. (2012, Ocak). Jung-Ortak bilinçaltı teorisi. Erişim: 10.06.2021, https://www.tavsiyeyorum.com/makale_8093.htm
- Derelioğlu, M. ve Çankaya, S. (2021). “Ego status of students studying in sports science” (ss:201-207). *4 Th International African Conference on Current Studies*.
- Dimmock, M. ve Fisher, A. (2017). *Ethics for A-Level for AQA Philosophy and OCR Religious Studies*, Printed in the United Kingdom, United States, and Australia by Lightning Source for Open Book Publishers (Cambridge, UK). <https://library.oapen.org/bitstream/id/4e47582f-1f98-4501-9012-a62b16f6e251/638898.pdf>.
- Duman, N. (2018). “Boşanmanın psiko-sosyal sebepleri üzerine bir değerlendirme”. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 246-255.
- Durdubaş, D., Kelecek, S. ve Kuruç, Z. (2019). “Türk antrenörlerin spor psikolojisine ilişkin bilgi düzeyleri ve tutumları”. *Spor Bilimleri Dergisi*, 30(4), 146-157.
- Earvolino- Ramirez, M. (2007). “Resilience: A concept analysis”. In *Nursing forum* (Vol. 42, No. 2, pp. 73-82). Malden, USA: Blackwell Publishing Inc.
- Ekşi, H., Ümmet, D. ve Özoğlu, E. B. (2017). “Üniversite öğrencilerinin ego durumları: stresli yaşantılarına yönelik ebeveyn tepkileri, ailelerdeki koruyucu etkenler ve bazı

- demografik değişkenlere göre incelenmesi”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(37), 45-71.
- Erdoğan, İ. (2008). “Futbol ve futbolu inceleme üzerine”, *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26, 1-58.
- Eren, E. (2017). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 16. Baskı, İstanbul.
- Erim, V., Atasoy, F. S. ve Çankaya, S. (2020). “Masa tenisi sporcularının problem çözme becerileri ile ego durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Türkiye masa tenisi federasyonu süper lig örneği”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(2), 947-957.
- Eroğlu, F. (2017). *Davranış bilimleri*. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., Gözden Geçirilmiş 15. Basım, İstanbul.
- Erol, E. (2013). Bireylerin kişilik tipleri ve demografik özelliklerinin kariyer tercihlerindeki rolüne ilişkin bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yönetim Organizasyon Bilim Dalı, Sakarya.
- Ersöz, G. ve Yenilmez, İ. M. (2016). “Spor psikoloğu perspektifinden spor ve iş koçluğu (çeviri makale)-Sport and business coaching: Perspective of a sport psychologist”. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2.
- Everyday Psychology. (2021). Psikolojide dışa dönük duyuşal tip. Erişim: 10.06.2021, <https://tr.everyday-psychology.com/ekstravertirovannij-sensornij-tip-v-psihologii-read-950347>
- Ewing, D., Zeigler-Hill, V. ve Vonk, J. (2016). “Spitefulness and deficits in the social-perceptual and social-cognitive components of Theory of Mind”. *Personality and Individual Differences*, 91, 7-13.
- Eyicil, T. ve Özerk, H. (2016). “Futbol oyuncularının ego durumlarıyla takımlarındaki pozisyonlarının uyuşma (bağdaşıklık) düzeyinin saha içi performansları ile ilişkisi”. *International Conference of Strategic Research in Social Science and Education (ICoSReSSE)*, Full Textbook (Ed. Nezihe Tüfekçi), 164-186.
- Fehr, E. ve Fischbacher, U. (2005). The economics of strong reciprocity. In H. Gintis, S. Bowles, R. Boyd, & E. Fehr (Eds.). *Moral sentiments and material interests: The foundations of cooperation in economic life* (Vol. 6, pp. 151-191). Cambridge, MA: The MIT Press.
- Fişek, K. (1998). *Devlet politikası ve toplumsal yapıyla ilişkileri açısından dünya’da ve türkiye’de spor yönetimi*. Bağırhan Yayinevi, İstanbul.
- Forsyth, J. (2017). *Psikolojik din kuramları*. Kayseri: Kimlik Yayınları.
- Fuster, P. P., García, M. A., Ponseti, F. J., Palou, P. ve Cruz, J. (2014). “A Bayesian network to discover relationships between negative features in sport: a case study of teen players”. *Quality & Quantity*, 48(3), 1473-1491.
- Garnezy, N. (1987). “Stress, competence, and development: Continuities in the study of schizophrenic adults, children vulnerable to psychopathology, and the search for stress-resistant children”. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57, 159- 174.
- Geçtan, E. (2021). Carl Gustav Jung’a göre 8 ayrı insan tipi. Erişim: 10.06.2021, <https://www.insanokur.org/carl-gustav-jung-a-gore-8-ayri-insan-tipi>
- Göksu, Y. T., (2018). *Üniversite öğrencilerinin kindarlık duygudurumu ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Samsun.

- Gooding, P. A., Hurst, A., Johnson, J. ve Tarrier, N. (2011). "Psychological resilience in young and older adults". *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 27(3), 262–270.
- Google. (2021). Futbolda sert fauller. Erişim: 10.06.2021, <https://www.google.com/search?q=futbolda%20sert%20fauller&tbm=isch&tbs=ring:CTegEH0EazHGYUTRjrjBfJvhsgIGCgIIABAA&hl=tr&sa=X&ved=0CB0QuIBahcKEwjgofyo-eDyAhUAAAAAHQAAAAAQFg&biw=1349&bih=600#imgrc=BrmksekYuNryyM&imgdii=c2XXZ0vt58sJJM>
- Görgü, G. (2020). *Birinci basamakta sağlık hizmeti alan hastaların ego durumlarına göre ortak karar verme sürecindeki beklentilerinin incelenmesi*. Uzmanlık Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, İzmir.
- Gülcan, C. (2020). "Psikolojik tipler ve Jung psikolojisi üzerine bir değerlendirme", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(23), 284-297.
- Gümüşdağ, H., Şöhret, H., Koç, M. ve Şöhret, A. (2017). "İşitme engelli güreşçi ve atıcıların güdülenme düzeylerinin incelenmesi". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(61), 200-213.
- Gündoğdu, Y. B. (2016). "Psikanalitik kişilik kuramlarına göre gelişim ve değişimin imkânı". *Turkish Studies-International Periodical for The Languages- Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(17), 373-404.
- Güneş, G. ve Gökçek, T. (2012). "Pedagojik formasyon öğrencilerinin öğrenme stilleri". *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi-Journal of Research in Education and Teaching*, 1(4), 28-40.
- Güneş, T. (2018). Psikolojimizin karakterini tanıyor muyuz? Erişim: 10.06.2021, <https://hipokampusakademi.com/psikolojimizin-karakterini-taniyor-muyuz>
- Güney, S. (2020). *Davranış bilimleri*, Nobel Akademik Yayıncılık, 12. Basım, Ankara.
- Güngör, A. (2014). "Futbol endüstrisinde sportif başarı ile finansal performans arasındaki ilişkinin analizi ve Türkiye uygulaması". *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014(1), 16-36.
- Gürkan, U. (2006). "Yılmazlık ölçeği (YÖ): Ölçek geliştirme, güvenirlik ve geçerlik çalışması". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(2), 45-74.
- Gürkan, U. (2006). *Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Harris, T. A. (2014). *Ben ok'im – sen ok'sin* (Çev.: Dr. Muzaffer Şahin), Okuyan Us Yayıncılık, 3. Baskı, İstanbul.
- Hazar, Ç. (2006). "Kişilik ve iletişim tipleri". *Selçuk İletişim Dergisi*, 4(2), 125-140.
- Henderson, N. ve Milstein, M. M. (1996). *Resiliency in schools: Making it happen for students and educators*. Corwin Press, Thousand Oaks, California.
- Irmak, M. ve Izgar, H. (2015). "Matematik öğretmenlerinin yılmazlık düzeyleri üzerine bir inceleme". *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 446-459.
- Jones, R. N. (1982). *Danışma psikolojisi kuramları*. (Çev: Füsün Akkoyun), Casell Educational Limited, 20(21).
- Jowett, S. (2003). "When the "honeymoon" is over: A case study of a coach-athlete dyad in crisis". *The sport psychologist*, 17(4), 444-460.

- Jung, C. G. (1926). *The psychological types*, (Çeviren: H. Godwin Baynes), Great Britain, Edinburg Press.
- Karababa, A. (2016). Ergenlerde transaksiyonel analiz ego durumları, yaşam pozisyonları ve insani değerler açısından yalnızlık. Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Konya.
- Karageorghis, C. I. ve Terry, P. C. (2017). *Spor psikolojisi*. (Çev. Erdal Demir), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Karaosmanoğlu, H. A. (2002, Mart). İd, ego, süperego. Erişim: 13.06.2021, https://www.psykonet.com/id-ego-superego_nedir-125.html
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karataş, Z. ve Çakar, F. S. (2011). "Self-esteem and hopelessness, and resiliency: An exploratory study of adolescents in Turkey". *International Education Studies*, 4(4), 84-91.
- Kaya, S. (2019). *Farklı liglerde mücadele eden elit basketbolcuların yılmazlık ve problem çözme beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Kernberg, O. (1966). "Structural derivatives of object relations". *International Journal of Psychoanalysis*, 47, 236-53.
- Kirby, L. D. ve Fraser, M. W. (1997). Risk and resilience in childhood. In M. Fraser (Ed.), *Risk and resilience in childhood* (pp. 10-33). Washington, DC: NASW Press.
- Kırmoğlu, H., Çokluk, G. F. ve Yıldırım, Y. (2012). "Türk antrenörlerin yılmazlık düzeylerinin incelenmesi". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 115-127.
- Kobasa, S. C. (1979). "Stressful life events, personality and health: An inquiry into hardiness". *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 1-11.
- Koçak, S., Akpınar, S., Sözeri, B. ve Karlı, Ü. (2007). *Spor kuralları*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Toplum ve Bilim Merkezi-ODTU Yayıncılık, Ankara.
- Krovetz, M. L. (1998). *Fostering resiliency: Expecting all students to use their minds and hearts well*. Corwin Press, Thousand Oaks, California, 200s.
- Kulak, A. ve Toros, T. (2021). "Futbolun psikolojisi", Sporda Bilimsellik-2, (Ed. Levent Ceylan ve Arif Özseri), Gece Kitaplığı, Ankara.
- Kumaş, Ö. A. ve Sümer, H. M. (2019). "Özel gereksinimli küçük çocuğu olan annelerin öz yetkinlikleri, yılmazlık düzeyleri ve stres düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi". *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(1), 163-173.
- Kuzgun, Y. (1972). "Kendini gerçekleştirme". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 10(1), 167-178.
- Luthans, F. (2011). *Organizational behaviour an evidence-based approach*, McGraw Hill. Irwin., 12. Edition, NewYork, U.S.A.
- Marcus, D. K., Zeigler-Hill, V., Mercer, S. H. ve Norris, A. L. (2014). "The psychology of spite and the measurement of spitefulness". *Psychological assessment*, 26(2), 563.
- Mark, K. (2017). *Comparison of boys' and girls' sportsmanship in Portsmouth public schools' soccer program*. Unpublished master's thesis. United States Sports Academy.

- Martinez- Torteya, C., Anne Bogat, G., Von Eye, A. ve Levendosky, A. A. (2009). "Resilience among children exposed to domestic violence: The role of risk and protective factors". *Child development*, 80(2), 562-577.
- Masten A. S. (2001). "Ordinary magic: Resilience processes in development". *American Psychologist*, 56(3), 227-238.
- McDougall, W. (1933). *The energies of men*. Great Britain, Methuen & Co. Ltd.
- Mirzeoğlu, N. (2018). *Voleybolda etik kodlar*. Türkiye Voleybol Federasyonu 4. Kademe Antrenörlük Kursu, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Sakarya.
- Mumkule Erşipal, A. (2018). "Transaksiyonel analiz ve duygusal zekâ teorisinin CRM'e katkısı", ICPESS (International Congress on Politic, Economic and Social Studies), Sosyal Bilgiler/Social Studies/Sosyal Sunum (Virtual Presentation/Sanal Sunum), No: 4.
- Murphy, S. (1996). *The achievement zone*. New York: Putnam.
- Mürvetoğlu, A. (2014). *Kendini gerçekleştirme ve kişilik*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Öğülmüş, S. (2001). "Bir kişilik özelliği olarak yılmazlık". *Bildiri, I. Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu*, Ankara.
- Oktuğ, Z. (2007). *Freud'un kişilik birimleri (id-ego-süperego) ile reklam iletilisinin izleyici üstünde yarattığı etkiler arasındaki bağlantı: Magnum, Kalbim Benecol ve Lösev reklamları üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öngider, N. (2013). "Boşanmanın çocuk üzerindeki etkileri". *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), 140-161.
- Onur, D. (2018). "Psikoloji kuramları ve yaratıcılık ilişkisi", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, 8(1), 145-156.
- Oppenhuisen, J. ve van Zoonen, L. (2006). "Supporters or customers? Fandom, marketing and the political economy of Dutch football". *Soccer & Society*, 7(1), 62-75.
- Özdamar, K. (1999). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. Kaan Kitabevi, Cilt: 1, Eskişehir.
- Özdayı, N. (2018). "Elit sporcuların yılmazlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi". *Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal)*, 4(19), 2184-2192.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T. ve Nasıroğlu, S. (2012). "Kişilik gelişimi". *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Özsoy, E. ve Yıldız, G. (2013). "Kişilik kavramının örgütler açısından önemi: Bir literatür taraması". *İşletme Bilimi Dergisi*, 1(2), 1-12.
- PDR Gazetesi. (2020, Şubat). Jung'un içedönük tipleri. Erişim: 10.06.2021, <https://pdrgazetesi.com/2020/02/17/jung-un-icedonuk-tipleri>
- Pepe, K., Kara, A., Özkurt, R. ve Dalaman, O. (2019). "Aktif spor yapan amatör sporcuların spor ortamında fair play (sportmen) davranışlarının incelenmesi". *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 497-506. DOI: 10.31592/aeusbed.633323
- Rabiner, D. L., Coie, J. D., Miller-Johnson, S., Boykin, A. S. M. ve Lochman, J. E. (2005). "Predicting the persistence of aggressive offending of African American males from adolescence into young adulthood: The importance of peer relations, aggressive

- behavior, and ADHD symptoms”. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 13(3), 131-140.
- Rak, C. F. ve Patterson, L. E. (1996). “Promoting resilience in at-risk children”. *Journal of Counseling & Development*, 74(4), 368–373.
- Richardson, G. E. (2002). “The metatheory of resilience and resiliency”, *Journal of Clinical Psychology*, 58(3), 307–321.
- Richardson, G. E., Neiger, B., Jensen, S. ve Kumpfer, K. (1990). “The resiliency model”. *Health Education*, 21, 33–39.
- Saatçioğlu, C. ve Çakmak, U. D. (2019). “Avrupa ve Türkiye’de futbol ekonomisi: Karşılaştırmalı bir inceleme”. *Sakarya İktisat Dergisi*, 8(4), 331-350.
- Sabah, S. ve Çankaya, S. (2021). “Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören farklı branşlara sahip öğrencilerin sportmenlik düzeylerinin incelenmesi”. *Turkish Studies - Social*, 16(2), 725-734. <https://dx.doi.org/10.47356/TurkishStudies.49421>.
- Sabah, S., Ermiş, A. ve Çankaya, S. (2021). Violence in sports addressing violence: country case studies and cross-cutting topics (ss:23-37). İksad publishing house.
- Şahin-Baltacı, H. ve Karataş, Z. (2015). “Perceived social support, depression and life satisfaction as the predictor of the resilience of secondary school students: The case of Burdur”. *Eurasian Journal of Educational Research*, 15(60), 111-130.
- Samur, S. (2018). “Futbol takımlarında mücadele azim ve iradesine katkı sağlayacak kişilik özellikleri”, *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 34-44.
- Şeker, R. (2017). *Elit sporcularda hedef yöneliminin, temel psikolojik ihtiyaçlar ile başarısızlık korkusu üzerine etkisi*. Doktora Tezi. Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Şenol, D. vd., (2013). *Sosyal psikoloji*, Lisans Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul.
- Sharpe, J. (2016). "Understanding and unlocking transformative learning as a method for enabling behavior change and resilience to disaster threats”. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 17, 213-219.
- Stringfixer. (2021). Kendini gerçekleştirme. Erişim: 05.12.2021, <https://stringfixer.com/tr/Self-actualization>
- Taçyıldız, E. (2017). “Kişilik kuramları ile sanat kuramları arasındaki bağ”. *Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy)*, 3(8), 27-36.
- Taş, H. ve Dağtaş, A. (2016). “Dede korkut hikâyelerinin transaksyonel analiz kuramı açısından incelenmesi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi-The Journal of International Social Research*, 9(42), 1290-1297.
- Taşmektepligil, M. Y., Küçük, V., Karakuş, S. ve Kalkavan, A. (2017). “Bireysel şiddet açısından spor medyasının etkileri”. *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 30-42. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/musbd/issue/33947/375757>
- Tek, S. (2017). “Çatışma, psikolojik sağlık ve uzlaşma kavramsal tartışması ışığında arabuluculuk”. 15. *Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi Tebliğler Kitabı*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Tekke, M. (2019). “Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinin en son düzeyleri: Kendini gerçekleştirme ve kendini aşmışlık”. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi-ENAD*, 7(4), 1704-1712.
- Tekke, M. ve Coşkun, M. (2019). “Kendini tanıma, kendini gerçekleştirme, kendini aşmışlık, potansiyelin tam kullanan kişi: Kişilerarası iletişim”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(70), 790-797.

- Temizkan, S. P. ve Arı, Ö. (2019). "Turist rehberi adaylarının kişilik özelliklerinin mesleğin gerekleri açısından değerlendirilmesi". *Journal of Gastronomy, Hospitality, and Travel*, 2(1), 65-79.
- Thomsen, K. (2002). *Building resilient students: integrating resiliency into what you already know and do*. California: Corwin Pres, Inc.
- Tükenmez, M. (2009). *Toplumbilim ve spor*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Turan-Sarıkaya, İ. (2019). *Psikolojik dayanıklılık düzeyi ile çatışma yönetimi stili arasındaki ilişki: Beyaz yakalılar üzerine bir araştırma*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Örgütsel Davranış Anabilim Dalı, İstanbul.
- Turhal, E., Kalyoncu, N. ve Keçeci, A. (2018). "Çalgı derslerindeki öğretmen-öğrenci iletişimde "Transaksiyonel Analiz Ego Durumları"". *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(2), 42-65.
- Tuzcuoğlu, N. (1995). "Psikanaliz kuramı ve özellikleri". *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7, 275-285.
- Ulu, M. (2018). "Hayatı anlamlandırma ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki üzerine". *Bilimname Dergisi*, 2018(36), 165-188.
- Ulubay, S. ve Önal, F. (2020). "Mekân üzerine sorunsallar ve kavrayışlar: Fenomenoloji kuramının yirminci yüzyılın mekân anlayışına etkileri". *Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergisi-MEGARON*, 15(4), 606-613.
- Ümmet, D. (2012). *Üniversite öğrencilerinde özgecilik davranışının transaksiyonel analiz ego durumları ve yaşam doyumu bağlamında incelenmesi*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, İstanbul.
- Urartu, Ü. (1994). *Futbol: teknik-taktik-kondisyon*. İstanbul: Inkilap Kitabevi.
- Vrabel, J. K., Zeigler-Hill, V. ve Shango, R. G. (2017). "Spitefulness and humor styles". *Personality and Individual Differences*, 105, 238-243.
- Windle, M. (1999). Critical conceptual and measurement issues in the study of resilience. In M. D. Glantz, J. L. Johnson (Eds.), *Resilience and Development: Positive Life Adaptations* (pp. 161-176). New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Winfield, L. F. (1991). "Resilience, schooling and development in African-American youth: Aconceptual framework". *Education and Urban Society*, 24(1), 5-14.
- Wolin, S. J. ve Wolin, S. (1993). *The resilient self: How survivors of troubled families rise above adversity*. Villard, New York, 256s.
- Yanbastı, G. (1990). *Kişilik kuramları*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Yapıcıoğlu Ayaz, Y., Kıvanççı, G. ve Safarov, A. (2019). "Psikanalitik kuram ve reklamda yaratıcılık [Psychoanalytical theory and creativity in advertising]". *The Fourth Power*, 2(2), 75-92.
- Yaşbay Kobal, H. ve Şimşek, S. (2021). "Dışa dönük kişilik özelliğinin grup uyumu üzerine etkisi: Hakkâri'deki özel güvenlik personeli üzerinde bir araştırma". *İşletme Araştırmaları Dergisi-Journal of Business Research-Turk*, 13(1), 394-409.
- Yıldıran, İ. (2011). "Fair play: Etimolojik, semantik ve tarihsel bir bakış". *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 3-18.
- Yıldız, M. (2009). "Amatör ve Paf liginde oynayan futbolcuların kişilik tipleri ve sürekli öfke-öfke ifade tarzlarının incelenmesi". *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(3), 15-27.

Yılmaz, H. (2019). “Kindarlık Ölçeğinin türk kültürüne uyarlanması ve kindarlığın demografik faktörlerle ilişkisi”. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 50-66.

Zencirkıran, M. ve Keser, A. (2018). *Örgütsel davranış*. Dora Yayınevi, 1. Baskı, Bursa.

Zengin, E. (2019). “Transaksiyonel analiz ego durumlarının iletişime etkisi bağlamında ‘Ters Yüz’ filminin analizi”. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 30-51.

Zümbül, S. (2021). “Transaksiyonel analiz terapisine kapsamlı bakış: Bir derleme çalışması”. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi-(AUJEF)*, 5(1), 51-80.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Formu

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
30.10.2020	9	2020/687

KARAR NO: 2020/687
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Doktora öğrencisi Mehmet DERELİOĞLU' nun Prof. Dr. Soner ÇANKAYA danışmanlığında "Farklı Liglerde Mücadele Eden Elit Futbolcuların Ego Durumları Belirlenerek Yılmazlık ve Kindarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli Doktora Tezine ilişkin anket çalışmasını içeren 35036 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Doktora öğrencisi Mehmet DERELİOĞLU' nun Prof. Dr. Soner ÇANKAYA danışmanlığında "Farklı Liglerde Mücadele Eden Elit Futbolcuların Ego Durumları Belirlenerek Yılmazlık ve Kindarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli Doktora Tezine ilişkin anket çalışmasının kabulüne oy birliği ile karar verildi.

Ek 2. Kişisel Bilgi Formu

1. Yaşınız :
2. Cinsiyetiniz : Kadın () Erkek ()
3. Medeni Durumunuz : Evli () Bekar ()
4. Eğitim Durumunuz : a) İlkokul b) Ortaokul c) Lise d) Önlisans e) Lisans f) Lisansüstü
5. Aylık Aile Gelir Düzeyiniz (TL) :
a) 0-2000 b) 2001-4000 c) 4001-6000 d) 6001-8000 e) >8000
6. Size göre aylık gelir düzeyiniz yeterli mi?
a) Gelir>Gider (Yeterli) b) Gelir=Gider (Orta) c) Gelir<Gider (Yeterli değil)
7. Ailenizdeki Kardeş Sayısı Kaçtır?
a) Yok b) 1 c) 2 d) 3 e) 4 ve fazlası
8. Ailenizin Kaçınıcı Çocuğusunuz?
a) 1 b) 2 c) 3 d) 4 e)
9. Şuan Oynadığınız Kulüpte Kaç Yıldır Oynuyorsunuz?
a) 1 yıldan az b) 1-2 yıl c) 2-3 yıl d) 3-4 yıl e) 5 yıl ve üzeri
10. Oynadığınız Kulüpte Hangi Mevkide Oynuyorsunuz?
a) Kaleci b) Bek c) Stoper d) Libero e) Orta Saha f) Açık g) Forvet

Ek 3. Ego Durumlarını Belirleme Ölçeği

Aşağıda insanı niteleyen bir dizi sıfat yer almaktadır. Aşağıdaki sıfatlar çerçevesinde kendinizi değerlendirmeniz istenmektedir. Lütfen, sizi anlattığını düşündüğünüz en az “20” sıfatın sol tarafındaki parantezin içine “X” işareti koyunuz. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

1 () Aksi	33 () Yufka yürekli	65 () Yumuşak başlı
2 () Alaycı	34 () Başkalarını düşünen	66 () Uyumlu
3 () Asık suratlı	35 () Sevecen	67 () Tedirgin
4 () Ciddi	36 () Hoşsohbet	68 () Mızımız
5 () Eleştirici	37 () Kibar	69 () Kötümser
6 () Gururlu	38 () Samimi	70 () Olgun
7 () Idealist	39 () Açık düşünceli (fikirli)	71 () Telaşlı
8 () Katı	40 () Akıllı	72 () Atılgan
9 () Kibirli	41 () Dikkatli	73 () Duygusal
10 () Kuralcı	42 () Dürüst	74 () Gamsız
11 () Önyargılı	43 () Düşünceli davranan	75 () Girişken
12 () Resmi	44 () Dakik	76 () Hayalci
13 () Titiz	45 () Gerçekçi	77 () Heyecanlı
14 () Otoriter	46 () Mantıklı	78 () Maceracı
15 () Sabit fikirli	47 () Temkinli	79 () Meraklı
16 () Kararlı	48 () Sorumluluk alabilen	80 () Neşeli
17 () Öfkeli	49 () Tutarlı	81 () Sabırsız
18 () Sinirli	50 () Açık sözlü	82 () Sempatik
19 () Tedbirli	51 () Adil	83 () Sevimli
20 () Anlayışlı	52 () Bağımsız	84 () Sıcakkanlı
21 () Cana yakın	53 () Zeki	85 () Şakacı
22 () Cömert	54 () İradeli	86 () Yaratıcı
23 () Geçimli	55 () Düzenli	87 () Doğal
24 () Güvenilir	56 () Uslu	88 () Seksi
25 () Hoşgörülü	57 () Ağırbaşlı	89 () Cesur
26 () İçten	58 () Bağımlı	90 () Kararsız
27 () İlgili	59 () Çekingen	91 () Korkak
28 () Merhametli	60 () Nazik	92 () Nüktedan
29 () Sabırlı	61 () Saygılı	93 () Asi
30 () Sırdaş	62 () Sessiz	94 () Rahat
31 () Vefakâr	63 () Terbiyeli	95 () Soğukkanlı
32 () Yardımsever	64 () Tutuk	

Ek 4. Yılmazlık Ölçeği

Sayın katılımcı,

Lütfen aşağıdaki maddeleri dikkatle okuyarak her maddede yer alan ifadenin size ne derece uygun olduğuna (sizi ne derece tanımladığına) karar veriniz. Verdiğiniz karara göre aşağıdaki ifadeleri dikkate alarak yanındaki boşluklardan bir tanesine çarpı (X) işareti koyunuz. Örneğin; ifadelerden bir tanesi size hiç uygun değilse “**hiç tanımlamıyor**”, size oldukça uygunsuzsa “**çok iyi tanımlıyor**” seçeneklerini işaretleyiniz. Lütfen bütün ifadeleri cevaplayınız.

No	Sayın katılımcı, Lütfen aşağıdaki maddeleri dikkatle okuyarak her maddede yer alan ifadenin size ne derece uygun olduğuna (sizi ne derece tanımladığına) karar veriniz. Verdiğiniz karara göre aşağıdaki ifadeleri dikkate alarak yanındaki boşluklardan bir tanesine çarpı (X) işareti koyunuz. Örneğin; ifadelerden bir tanesi size hiç uygun değilse “ hiç tanımlamıyor ”, size oldukça uygunsuzsa “ çok iyi tanımlıyor ” seçeneklerini işaretleyiniz. Lütfen bütün ifadeleri cevaplayınız.	Hiç Tanımlamıyor	Biraz Tanımlıyor	Orta Düzeyde Tanımlıyor	İyi Tanımlıyor	Çok İyi Tanımlıyor
1	Genel olarak olaylara kötümser bakarım	1	2	3	4	5
2	Güçlükler karşısında yılmadan, sabırla mücadele ederim	1	2	3	4	5
3	Kimsenin fark edemediği yaratıcı çözüm yollarını görebilirim	1	2	3	4	5
4	Atılgan bir kişi değilim	1	2	3	4	5
5	İyi liderlik yapamam	1	2	3	4	5
6	Kararlarımın sonuçlarına baktığımda genellikle isabetli kararlar verdiğimi görürüm	1	2	3	4	5
7	Çevremdeki olanak ve fırsatları kolay görüp değerlendiririm	1	2	3	4	5
8	Başarı için olabildiğince yüksek ama ulaşılabilir hedeflerim var	1	2	3	4	5
9	İnanmadığım doğrular için çaba göstermek zor geliyor	1	2	3	4	5
10	Kendi yaşamım üstünde kontrol sahibi değilim	1	2	3	4	5
11	Parlak bir geleceğe sahip olma duygusu ve umudu içindeyim	1	2	3	4	5
12	Çevremdekiler üzerinde olumlu izlenimler bırakarak onların güvenini kazanırım	1	2	3	4	5
13	Meraklıyım, sorular sorar bilmediğim şeyleri öğrenmek için araştırırım	1	2	3	4	5
14	Kendimi yaşama pek bağlı hissetmiyorum	1	2	3	4	5
15	İçinde yer aldığım gruplarda etkin rol oynarım	1	2	3	4	5
16	Zorluklar karşısında dayanıksızım	1	2	3	4	5
17	Sokulgan (arkadaş canlısı, sıcakkanlı) değilim	1	2	3	4	5
18	Başkalarının üstesinden gelemeyeceği olumsuz yaşam koşulları ile baş etmeyi bilirim	1	2	3	4	5
19	Kendime her zaman güvenirim	1	2	3	4	5
20	Sorumluluklar üstlenmek bana zor geliyor	1	2	3	4	5
21	En zor şartlarda bile kendi kendimi iyileştirme yetisine sahibim	1	2	3	4	5
22	Hedeflerime ulaşmak için kendimi güdüleyebilirim	1	2	3	4	5
23	İnanmadığım şeyler için sonuna kadar mücadele ederim	1	2	3	4	5
24	Zor olan durumları bile lehime çevirmekte hünerliyim	1	2	3	4	5
25	Çıkabilecek problemleri önceden kestirerek önlemlerimi alırım	1	2	3	4	5
26	Sahip olduğum özellikleri değerli bulmuyorum	1	2	3	4	5
27	Çatışmalarımı çözmekte sıkıntılar yaşıyorum	1	2	3	4	5
28	Zor bir durumda kaldığımda genellikle o durumdan çıkış yolumu bulabilirim	1	2	3	4	5
29	Çözüm yollarını hemen görerek uygulamaya koyarım	1	2	3	4	5
30	Planlar yaptığım zaman, onları sonuna kadar götürürüm	1	2	3	4	5
31	Genellikle gülecek bir şeyler bulabilirim	1	2	3	4	5
32	Olaylar karşısında genellikle çaresiz kaldığımı hissediyorum	1	2	3	4	5
33	Rahat ve kolay iletişim kuramam	1	2	3	4	5

34	Kendi biricikliğimi içinde yaşadığım toplumla çatışmadan ortaya koyabilirim	1	2	3	4	5
35	Yeni insanlarla tanışmak yeni yaşantılar beni ürkütür	1	2	3	4	5
36	Kendimle barışığım	1	2	3	4	5
37	Genellikle bir duruma birçok yönden bakabilirim	1	2	3	4	5
38	Yaşamımı anlamsız buluyorum	1	2	3	4	5
39	Yapmak zorunda olduğum şeyler için yeterli enerjiyi bulamıyorum	1	2	3	4	5
40	En zor durumlarda bile kendime inancımı kaybetmem	1	2	3	4	5
41	Yaşamımda azimli bir insan olmayı beceremedim	1	2	3	4	5
42	Kendimi güçlü hissetmiyorum	1	2	3	4	5
43	Yaşamımda üstlendiğim rollerimden zevk almıyorum	1	2	3	4	5
44	Anlatım ve ifadelerimle karşımdakileri ikna edemem	1	2	3	4	5
45	Sözlü ve yazılı olarak kendimi ifade etmeyi başarırım	1	2	3	4	5
46	Diğer insanlardan gelen sinyalleri iyi okurum	1	2	3	4	5
47	Problemlerin kaynağını saptayamıyorum	1	2	3	4	5
48	Dertlerimi unutulmak için yaratıcılığımı kullanabilirim	1	2	3	4	5
49	Neyin doğru neyin yanlış olduğuna karar veremem	1	2	3	4	5
50	İnanmadığım şeyler için tehlikeleri göze almak zor geliyor	1	2	3	4	5

Ek 5. Kindarlık Ölçeği

Aşağıda insan ilişkileriyle ilgili tutum ve davranış ifadeleri bulunmaktadır. Genel olarak insanlarla iletişim kurarken nasıl davrandığımızı, neler düşündüğünüzü ve neler hissettiğinizi anlatan aşağıdaki ifadelerin size uygunluk derecesini belirtmeniz istenmektedir. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Her ifadeye ilişkin beş seçenekten yalnız birini işaretlemeniz ve cevapsız bırakmamanız gerekmektedir. Lütfen her ifadeyi cevaplayınız. Elde edilen bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacaktır. Envanterin doldurulmasında gerekli özeni göstereceğinizi diler, katkılarınız için teşekkür ederim.	Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle
1. Eğer komşum çok yüksek sesli müzik dinlediğimden şikayet ederse, ceza alacağını bile bile sırf onu sınırlendirmek için müziğin sesini daha da çok açabilirim.	1	2	3	4	5
2. Fırsatım olsa, hoşlanmadığım bir sınıf arkadaşımın final sınavından kaldığını görmek için memnuniyetle cüzi bir miktar para öderim.	1	2	3	4	5
3. Hak eden birini cezalandırabilmek için biraz zarar görmeye razı olduğum zamanlar olmuştur.	1	2	3	4	5
4. Bir derste başkaları benden daha fazla not alacağına, kimsenin fazladan not almamasını tercih ederim.	1	2	3	4	5
5. Eğer bir yetkilinin seçilmesine karşıysam, başarısızlığı topluluğuma zarar verecek olsa bile onun başarısız olduğunu görmek beni memnun eder.	1	2	3	4	5
6. Eğer hoşlanmadığım kişi iki yumruk yiyecekse, memnuniyetle bir yumruk yerim.	1	2	3	4	5
7. Eğer hoşlanmadığım kişiler daha fazla para ödeyecekse, bazı ürün veya hizmetler için memnuniyetle daha fazla para öderim.	1	2	3	4	5
8. Eğer bir sınıfta sınavı bitirmeyen son öğrencilerden biri olsam ve gözetmenin sabırsızlandığını fark etsem, sırf onu sınırlendirmek için son dakikaya kadar beklerim.	1	2	3	4	5
9. Eğer komşum ön bahçemin görüntüsünden memnun değilse, sırf onu kızdırmak için bahçeyi daha da kötü hâle getirmek isterim.	1	2	3	4	5
10. Eğer hoşlanmadığım iş arkadaşlarımdan biri de fazladan iş yapacaksa, sırf o fazla çalışsın diye fazladan iş alırım.	1	2	3	4	5
11. Eğer başarısızlıkları bana bir şekilde zarar verecekse bile bir yanım hoşlanmadığım kişilerin başarısız olduğunu görmekten keyif alır.	1	2	3	4	5
12. Bir markette kasada ödeme yapmak için sıradayken arkamdaki kişinin acelesi olduğunu anladıysam, bazen ağırdan alırım ve bilerek ödemeyi geciktiririm.	1	2	3	4	5

ÖZ GEÇMİŞ

Mehmet Derelioğlu, Trabzon Fatih Lisesi'ni bitirdikten sonra Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'ndan 2012 yılında mezun oldu. 2016 yılında Avrasya Üniversitesi Yönetim Bilimi Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitimini tamamladı. Mezuniyetinden bu yana Avrasya Üniversite'nde Öğretim Görevlisi olarak görev yapan Mehmet Derelioğlu, iyi derecede İngilizce bilmektedir. Temel ilgi alanları: Spor yönetimi, Futbol, NBA, Kayak yapmak.

Yayımlanmış Çalışmalar:

Derelioğlu, M. ve Çankaya, S. (2021). *Lise öğrencilerinin dijital oyun tutumlarının incelenmesi*. Gece Yayınevi. (Kitap Bölümü)

Derelioğlu, M. ve Çankaya, S. (2021). *Sportif başarıya hasret: Trabzonspor örneği*. Gece Yayınevi. (Kitap Bölümü)

Derelioğlu, M. ve Çankaya, S. (2022). "Spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin spor hukuku dersine yönelik görüşleri". *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. (Makale)

Derelioğlu, M. ve Çankaya, S. (2021). "Trabzonspor taraftarlarının örgütsel sinizm ve örgütsel bağlılık düzeylerinin incelenmesi". 2. *Uluslararası İstanbul Modern Bilimsel Araştırmalar Kongresi*. (Uluslararası Tam Metin Bildiri)

Derelioğlu, M. ve Çankaya, S. (2021). "Spor bilimlerinde okuyan öğrencilerin ego durumları". *4th International African Conference On Current Studies*. (Uluslararası Tam Metin Bildiri)

Derelioğlu, M. ve Çankaya, S. (2021). "spor bilimlerinde okuyan üniversite öğrencilerinin yılmazlık ve kindarlık düzeyleri". 1. *Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Kongresi*. (Uluslararası Tam Metin Bildiri)

Derelioğlu, M. ve Çankaya, S. (2019). "Trabzonspor futbol taraftarlarının fanatıklık düzeyleri". 17. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*. (Uluslararası Tam Metin Bildiri)